

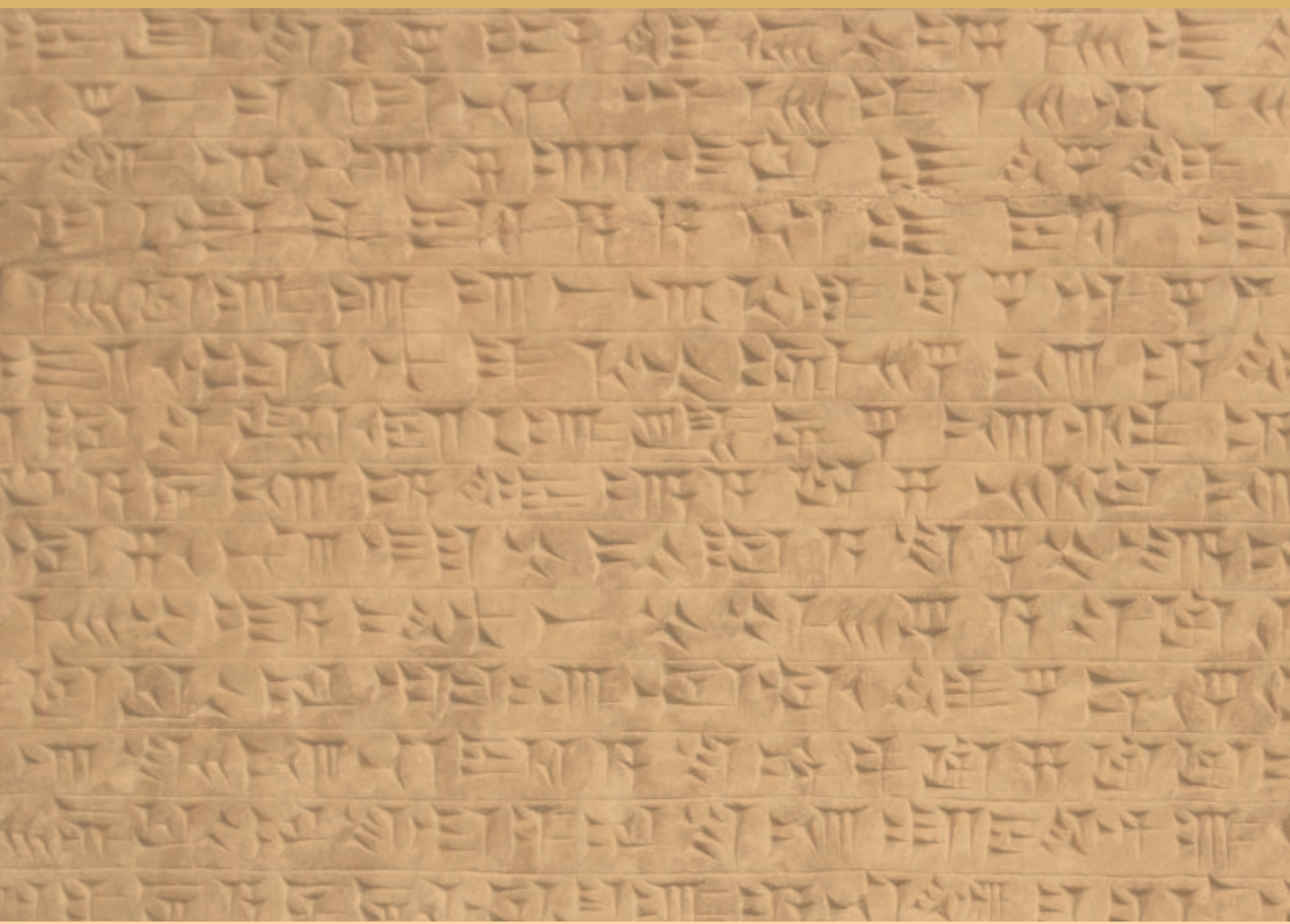
ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Донишқадаи ҷумҳуриявии
такмили ихтисос ва бозомӯзии
кормандони соҳаи маориф

РОҲНАМО БАРОИ ТРЕНЕР

Барои курсҳои такмили
ихтисоси омӯзгорони фанни таърих

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

**ДОНИШКАДАИ ҶУМҲУРИЯВИИ ТАКМИЛИ ИХТИСОС ВА
БОЗОМЎЗИИ КОРМАНДОНИ СОҲАИ МАОРИФ**

РОҲНАМО БАРОИ ТРЕНЕР

**Барои курсҳои тақмили
иҳтисоси омӯзгорони фанни таърих**

Душанбе 2026

Бо қарори ҳайати Шурои олимони Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф аз «28» ноябри соли 2025, №11/7-3 тасдиқ карда шудааст.

Мураттиб: Карам Парпишоев

Муҳаррир: Сафарбек Собирзода

МУҚАДДИМА	4
МОДУЛИ 1. МУНОСИБАТИ БОСАЛОҲИЯТ ВА МУҲИТИ ТАЪЛИМ ДАР ОМУЪЗИШИ ФАННИ ТАЪРИХ	5
Мавзуи 1. Тазодҳои таҳсилоти маорифи муосир	8
Мавзуи 2. Муносибати босалоҳият дар таълим: чӣ гуна дарси таърих ва нақши омӯзгор тағйир меёбад	12
Мавзуи 3. Муҳити таълим ва муҳити омӯзиш: чӣ гуна дарси таърихро ҳамчун фазои таҳқиқотӣ ташкил кардан мумкин аст	24
Мавзуи 4. Муҳити рақамии таълим ва зеҳни сунъӣ: воситаҳо барои омӯзгорони фанни таърих	31
МОДУЛИ 2. МУҲИТИ ФИЗИКИИ ТАЪЛИМ ВА АЛОҚАМАНДИИ ОН БО ТАҶРИБАИ ОМУЪЗГОРОН	35
Мавзуи 1. Омӯзиш ва муҳити физикии таълим	35
Мавзуи 2. Аҳамияти муҳит дар таълим.....	38
Мавзуи 3. Муҳити физикии таълимӣ дар шароити муассисаҳои таҳсилоти умумӣ.....	43
Мавзуи 4. Тарҳрезии муҳити синфхона барои омӯзиши фаъл	46
Мавзуи 5. Роҳҳои фаълсозии муассисаи таҳсилоти умумӣ ҳамчун муҳити таълим.....	50
Мавзуи 6. Аз муҳит то амал: гузариш ба амалия	56
Мавзуи 7. Тарҳрезии муштарак бо иштироки хонандагон	63
Мавзуи 8. Истифодаи амалии усулҳои тафаккури тарҳрезӣ	67
МОДУЛИ 3. ТАРҲРЕЗИИ ВАЗЪИЯТҲОИ ТАЪЛИМӢ БАРОИ РУШДИ САЛОҲИЯТҲО ДАР ОМУЪЗИШИ ФАННИ ТАЪРИХ	70
Мавзуи 1. Вазъияти таълимӣ ҳамчун метод ҳангоми омӯзиши фанни таърих	70
Мавзуи 2. Вазъиятҳои таълимӣ бо манбаъҳои таърихӣ: аз таҳлил то тафаккури таърихӣ	74
Мавзуи 3. Хронология ҳамчун воситаи рушди тафаккури таърихӣ	80
Мавзуи 4. Кейс-стадӣ ҳамчун шакли рушди тафаккур ва салоҳиятҳо	84
МОДУЛИ 4. АРЗӢБИИ ДАСТОВАРДҲОИ ТАЪЛИМӢ ДАР ТАТБИҚИ МУНОСИБАТИ БОСАЛОҲИЯТ	92
Мавзуи 1. Принсипҳои арзёбии ташаккулдиҳанда.....	92
Мавзуи 2. Усулҳои арзёбии салоҳиятҳои калидии 4K+ дар таълими дарсҳои таърих.....	98

МУҚАДДИМА

Мақсади таҳияи роҳнамо барои тренер

Роҳнамо ҳамчун як дастур таҳия шуда ва ба мутахассисон ва тренерони Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос бозомӯзии кормандони соҳаи маориф ва филиалҳои он барои гузаронидани курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорони фанни таърих кумак мерасонад.

Роҳнамо дорои тавсифи қадам ба қадами машғулиятҳо буда ва имкон медиҳад, ки курс бе истифодаи воситаҳои техникии таълим гузаронида шавад (ҳузури модулҳои таълимӣ-методи дар дасти иштирокчиён ҳатмист).

Ҳамзамон, барои ин курс слайдҳои намоишӣ дар барномаи Power Point таҳия шудаанд. Дар ҳолати мавҷуд будани воситаҳои техникии, аз қабili проектори LCD ва компютер, тавсия дода мешавад, ки слайдҳо истифода шаванд, зеро онҳо раванди таълимро осон ва самаранок мегардонанд.

Сохтори роҳнамо

- Ба рӯзҳои таълимӣ муттаҳид шудааст.
- Ҳар рӯзи таълимӣ аз чор машғулият иборат аст, ки ҳар кадом 2 соати академӣ (80 дақиқа) давом мекунад.
- Ҳар як машғулият бо тавсифи Мақсади фаъолият ва тавсифи мухтасари фаъолият оғоз мешавад, ки ба тренер имкон медиҳад Мақсад, марҳилаҳои омӯзиш ва намудҳои асосии фаъолиятро дарк намояд.
- Ҳар як машғулият дорои мавзӯи мушаххас буда, аз намудҳои гуногуни фаъолият иборат аст.
- Барои ҳамаи намудҳои фаъолиятҳои таълимӣ алгоритм таҳия шудааст: муайянсозии вазифаҳо, марҳилаҳои омӯзиш, маводи таълимӣ, шаклҳои ҳамкориҳои иштирокчиён, намудҳои муаррифи, роҳҳои гирифтани фикру мулоҳиза ва вақти тавсияшуда.

Хусусиятҳои методикаи таълим

Методикаи таълим ба принципҳои зерин асос меёбад:

1. **Моделҳои фаъоли таълим.** Таълим бе маълумоти нав метавонад ба амал наояд. Аммо танҳо пешниҳоди иттилооти нав ҳанӯз таълим нест. Таълими воқеӣ ҳамеша бо ба даст овардани таҷрибаи шахсӣ алоқаманд аст.
2. **Омӯзиш тавассути амал.** Аксари одамон бештар меомӯзанд, агар худ амалан чизро иҷро кунанд. Бо ҳамин мақсад, машқҳо ва супоришҳои амалӣ барои кори фардӣ, дунафара ва гурӯҳӣ таҳия шудаанд.
3. **Супоришҳои сохторёфтаи таълимӣ.** Барои ҳар як машғулият супоришҳои амалӣ таҳия шудаанд, ки дидактикаи таълим ва робитаи байни машғулиятҳоро муайян мекунанд.
4. **Кор бо зеҳни сунӣ.** Истифодаи ЗС ба курс ҳамроҳ карда шудааст, вале нақши он – дастгирии тафаккури иштирокчиён аст, на иваз кардани он. ЗС ҳамчун воситаи қадами аввал – тавлиди андешаҳо истифода мешавад. Минбаъд иштирокчиён фаъолона кор мекунанд: беҳтарин вариантҳои интихоб ва интихоби худро асоснок намуда, онро тақмил медиҳанд.

**РЌЗИ ЯКУМ. МОДУЛИ 1. МАШЃУЛИЯТИ 1.
ҚИСМИ МУҚАДДИМАВЌ (80 - дақиқа)**

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ	Мақсад
1. «Симои гурӯҳ»»	10 дақ.	Шиносой дар гурӯҳҳо, таҳияи расм бо бахшҳои «Мо» ва «Интизориҳои мо»	Ташаккули муҳити дастаҷамъӣ, муайян кардани интизориҳо
2. Мувофиқасозии қоидаҳо	20 дақ.	Кор дар гурӯҳ ва таҳияи қоидаҳо, эҷоди расми умумии «Қоидаҳои мо»	Таъини меъёрҳои кори муштарак
3. Шарҳи сохтори дастур	20 дақ.	Шиносой бо сохтори дастур тавассути саволҳои равонакунанда ва баррасӣ	Фаҳмидани сохтор ва мантиқии бахшҳои дастур
4. Шарҳи мақсадҳои курс	20 дақ.	Муаррифии кӯтоҳи тренер + баррасӣ	Дарки мақсадҳои омӯзиш
5. Санҷиши ибтидоӣ	10 дақ.	Иҷрои инфиродии супориш	Муайян кардани сатҳи ибтидоии дониш

Марҳилаи 1. «Симои гурӯҳ»

Мақсад: дар муҳлати кӯтоҳ шинос шудан ва ташкили муҳити омӯзишӣ.

Раванди кор:

- Иштирокчиёро ба гурӯҳҳо муттаҳид кунед бо ҳар роҳе, ки барои шумо қулай аст (масалан, бо рақамҳо). Ба ҳар гурӯҳ стикерҳо, маркерҳо ва варақа (овеза) диҳед.
- Намунаи овезаи «Симои гурӯҳ»-ро бо ду бахш нишон диҳед:
– «Мо» ва «Интизориҳои мо»
- Ҳар иштирокчӣ ду стикерро пур мекунад:
 - аввал — барои бахши «Мо» (ном + як маълумот дар бораи худ: шавқ, дастовард ё орзу);
 - дуюм — барои бахши «Интизориҳои мо» (чӣ мехоҳам донам, чӣ мехоҳам омӯзам).
- Дар дохили гурӯҳ — иштирокчиён навиштаҳои худро навбат ба навбат мехонанд ва стикерҳоро ба овеза мечаспонанд.
- Дар анҷом, гурӯҳ ном ва (агар хоҳанд) шиори худро фикр мекунад ва ба овеза илова менамояд.

Симои гурӯҳ
Ном ва шиори гурӯҳ:
Мо: (Ягон тасвир: ном ва як маълумот дар бораи худ)
Интизориҳои мо: (ягон тасвир — чиро мехоҳам фаҳмам, чиро мехоҳам омӯзам)

Хулоса: ҳар гурӯҳ овезаи «Симои гурӯҳ»-и худро дорад. Овезаҳо ба девор овехта мешаванд, то ки дар вақти танаффус ҳамаи иштирокчиён бо онҳо шинос шаванд.

Маслиҳат ба тренер:

1. Пешакӣ намунаи овезаи «Симои гурӯҳ»-ро бо ду бахш омода кунед: «**Мо**» ва «**Интизорҳои мо**».
2. Пеш аз оғози супориш, намунаи овезаро ба иштирокчиён нишон диҳед.
3. Раванди кор ва вақтро назорат кунед, ба кӯтоҳ будани муаррифӣ ёдрас шавед.

Марҳилаи 2. Мувофиқасозии қоидаҳои корӣ

Мақсад: дарки қоидаҳои пешниҳодшудаи кори муштарак, баррасии аҳамияти онҳо ва илова кардани қоидаҳои нав дар ҳолати зарурӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Слайди №4-ро нишон медиҳад – «Қоидаҳои кор дар семинар» бо панҷ қоида. Шарҳи супориш: «Ин қоидаҳо ба мо кумак мекунанд, ки самаранок кор кунем. Ҳоло шумо як қоидаи наздик ба худро интихоб мекунед ва баррасӣ мекунед, ки чаро он муҳим аст ва агар лозим бошад, қоидаи нав пешниҳод мекунед.»	– Слайдро мебинанд, қоидаҳоро бо овози баланд мехонанд, ибораҳои нофаҳморо мепурсанд
2. Баррасии кӯтоҳ дар гурӯҳҳо: Супориш: «Дар гурӯҳ ду саволро баррасӣ кунед: – Кадом қоида ба шумо бештар писанд аст ва чаро? – Кадом қоидаро бояд илова кард?»	– Қоидаҳоро баррасӣ мекунанд – Як қоидаи писандро интихоб мекунанд ва агар лозим бошад, як қоидаи нав пешниҳод мекунанд
3. Пурсиш дар шакли даврӣ: – Аз 2–3 гурӯҳ хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳои худро ба саволи аввал («кадом қоида писанд аст ва чаро») бигӯянд, сипас 2–3 гурӯҳ – иловаҳои худро – Идеаҳои пешниҳодшударо дар флипчарт сабт мекунад – Хулоса мебарорад: таъкид мекунад, ки ҳамаи иштирокчиён қоидаҳои умумиро қабул мекунанд, ки дар давоми курс риоя хоҳанд шуд	– Андешаҳои худро дар бораи қоидаҳои писандида баён мекунанд – Вариантҳои қоидаҳои навро пешниҳод мекунанд (яктогӣ аз ҳар гурӯҳ) – Қоидаҳои умумиро қабул мекунанд

Маслиҳат ба тренер:

1. **Чараёни омӯзишро нигоҳ доред.**
2. **Лаҳни мусбатро нигоҳ доред:** барои ҳар як андеша, махсусан барои андешаҳои нав, изҳори сипос кунед.
3. **Рӯйхати қоидаҳоро зиёд накунад:** агар пешниҳодҳо зиёд бошанд, аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки 1–2 иловаи муҳимтаринро интихоб кунанд.
4. **Бо принципҳои муҳити таълим пайванд диҳед:** таъкид намоед, ки эҳтиром, таваҷҷуҳ ва ҳамкориҳои муштарак — асоси таълими самаранок мебошанд.

Марҳилаи 3. Шарҳи сохтори дастури таълимӣ

Мақсад: фаҳмидани сохтори дастури таълимӣ — мавзуъ чӣ гуна сохта шудааст, аз кадом қисмҳо иборат аст ва ҳар кадом кадом вазифаро иҷро мекунад.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Қисмати муқаддимавӣ – Слайди №5 «Шарҳи сохтори дастури таълимӣ»-ро намоиш медиҳад. – Шарҳ медиҳад: «Ҳоло шумо дунафари як мавзуъро зуд мебинед — на хондан, балки танҳо варақ занед. Вазифаи мо — фаҳмидани сохтори дастур». – Ёдрас мекунад: саволҳои калидиро аз слайд истифода баред.	– Дунафари муттаҳид мешаванд. – Мавзуи аввалро мекушоянд (1.1. «Мушкилотҳо ва тазодҳо»).
2. Кори хурд – Хоҳиш мекунад, ки сохтори як мавзуъро бинанд ва ба се саволи калидӣ ҷавоб диҳанд: 1) Унвони мавзуъ 2) Мавзуъ аз кадом қисмҳо иборат аст? 3) Ин қисмҳо чӣ гуна ҷудо ва нишон дода шудаанд? – Вақтро назорат мекунад, ёдрас мекунад, ки бояд варақзани кард, на хондан.	– Дунафари як мавзуъро мебинанд, тартиб ва тарҳи қисмҳоро қайд мекунанд. – Ба се саволи асосӣ ҷавоб медиҳанд.
3. Баррасии умумӣ – Слайди №6-ро бо саволҳои баррасишаванда намоиш медиҳад. – Ба баррасии фаъл мегузарад, гурӯҳҳои хурди гуногунро ҷалб мекунад. – Дар раванди баррасӣ унсурҳои калидии сохторро дар флипчарт қайд мекунад (нақша месозад).	– Ҷавобҳо ва мушоҳидаҳои худро баён мекунанд. – Ба саволҳои тренер ҷавоб медиҳанд, қонуниятҳоро дар сохтори дастур қайд мекунанд.
4. Хулоса – Хулоса мекунад: ҳамаи мавзуъҳо бо як тарҳ сохта шудаанд; ҳар як қисм вазифаи худро дорад. – Таъкид мекунад, ки донишҷӯи сохтор барои кор бо дастур дар тамоми курс кумак мекунад.	– Хулосаи умумӣ дар бораи сохтор ва мантиқи дастурро таҳия мекунанд.

Маслиҳатҳо ба тренер

- Суръат:** вақти корро риоя намоед (барои варақзании мавзуъ дар гурӯҳҳо (дунафарӣ) ва барои баррасӣ).
- Вазифаи асосӣ:** фаҳмидани сохтори мавод, на таҳлили муҳтавои он аст.
- Саволҳои калидӣ:** аз саволҳои дар слайди №6 овардашуда ҳамчун роҳнамо барои баррасӣ зуд ва фаъл истифода баред.
- Тасвирсозӣ:** қисмҳои асосии сохторро дар флипчарт қайд намоед, то «сохти функционалии мавзуъ»-ро тасвир кунед.
- Хулоса:** иштирокчиёни ба хулосае оред, ки мантиқи ягонаи сохт ба фаҳм ва истифодаи мустақили дастур дар тамоми курс мусоидат мекунад.

Марҳилаи 4. Шарҳи мақсадҳои курс

Мақсад: шинос кардани иштирокчиён бо Мақсадҳо, вазифаҳо ва натиҷаҳои интизоршавандаи курс, бо мақсади муайян кардани самти умумии кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ – Мақсадҳо, вазифаҳо ва натиҷаҳои интизории курсро намоиш медиҳад (овеза / слайдҳои №7, 8, 9). – Шарҳи кӯтоҳ медиҳад: «Инҳо самтҳои кори мо дар курс мебошанд». 2. Баррасӣ – Иштирокчиёро даъват мекунад, ки савол диҳанд ё таҳияҳоро дақиқ кунанд. – Ба саволҳо ҷавоб медиҳад, нуқтаҳои нофаҳморо шарҳ медиҳад. – Хулоса мекунад: ҳамаи ин Мақсадҳо ва вазифаҳо дар машғулиятҳо тадриҷан кушода мешаванд.	Фаъолияти иштирокчиён – Шарҳро ғӯш мекунад. – Бо Мақсадҳо ва вазифаҳо шинос мешаванд. – Савол медиҳанд: чӣ фаҳмо аст, чӣ ниёз ба дақиқсозӣ дорад.

Марҳилаи 5. Санҷиши ибтидоӣ

Мақсад: гузаронидани ташҳиси ибтидоии сатҳи дониши иштирокчиён бо мақсади муқоисаи минбаъда бо натиҷаҳои санҷиши ниҳой.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Омодагӣ – Тестҳоро муттаҳид мекунад. – Хоҳиш мекунад, ки маълумотро пур кунанд: сана, ному насаб, фан. – Шарҳ медиҳад: «Ин тест ибтидоӣ аст. Дар охири курс чунин тест барои муқоиса гузаронида мешавад. Он баҳогузори намешавад, танҳо барои ташҳис аст». 2. Иҷрои тест – Назорат мекунад, ки иштирокчиён тестҳоро мустақилона иҷро кунанд (бидуни баррасӣ). – Тестҳои иҷрошударо ҷамъ мекунад.	Фаъолияти иштирокчиён – Маълумотро дар тестҳо пур мекунад: сана, ному насаб, фан. – Тестҳоро иҷро мекунад. – Пас аз анҷом ба тренер месупоранд.

МАШҒУЛИЯТИ 2

Мавзӯи 1. «Тазодҳои маорифи муосир» (80 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	Баррасии гурӯҳии саволҳо (1–2 ба интиҳоб + саволи ҳатмӣ 3-юм), сабти андешаҳо дар ҷадвали дастури таълимӣ, суҳанронӣҳои кӯтоҳ, хулосабарории тренер
2. Кор бо Варақои иттилоотии 1.1	20 дақ.	Омӯзиш ва таҳлили муҳтаво: Қисмати «Тазодҳо» – мутолиаи инфиродӣ бо ҷудо кардани ибораҳо → баррасии гурӯҳии тазоди интиҳобшуда → пурсиши гурӯҳҳо
3. Тести хурд (худташҳисунӣ) Варақои худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	Фардӣ пур кардани ҷадвал → баррасии дунафарӣ/гурӯҳҳои хурд → мубодилаи хулосаҳо аз ҷониби 2–3 ихтиёриён

4. Амалиёт: «Тазод — нуқтаи рушд»	25 дақ.	Гуруҳҳои хурд (3 нафар) бо як категорияи тазодҳо кор мекунанд, роҳҳои ҳалли онро пешниҳод мекунанд → муқоисаи ақидаҳо дар гуруҳҳо → пешниҳоди 2–3 роҳи ҳал дар баррасии умумӣ → тавзеҳ ва иловаҳои тренер
5. Саволҳои Робитаи мутақобилаӣ	15 дақ.	Баррасии умумӣ – тренер аз дастур саволҳоро медиҳад, иштирокчиён кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, гуногундешӣ таъкид мешавад. Кори инфиродӣ – иштирокчиён ибораи интиҳобшударо хаттӣ ба анҷом мерасонанд, бо хоҳиши худ ҷавобҳоро мубодила мекунанд.

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»

Мақсад: ҷалби иштирокчиён ба баррасӣ тавассути саволҳои сода – замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастури корро медиҳад: «Шумо се савол доред. Метавонед яке аз ду саволи аввалро интиҳоб кунед. Аммо саволи №3 барои ҳама ҳатмист»	– Дар гуруҳ яке аз ду саволи аввалро интиҳоб мекунанд.
2. Корро дар гуруҳҳо ташкил мекунад, вақти корро ёдрас мекунад	– Саволи интиҳобшуда ва саволи №3-ро баррасӣ мекунанд. – Ҷавобҳоро дар дастури таълимӣ сабт мекунанд.
3. Баррасии умумӣ: – Аввал гуруҳҳоеро, ки саволи 1-ро интиҳоб кардаанд мепурсад. – Сипас гуруҳҳои саволи 2-юмро интиҳобкардаро. – Баъдан саволи №3-ро ба таври даврӣ мепурсад (аз ҳар гуруҳ як андеша). – 2–3 ақидаи асосӣ ро ҷамъбаст мекунад.	– Хулосаҳои калидиро ба таври кӯтоҳ баён мекунанд. – Ба саволи ҳатмӣ №3 ҷавоб медиҳанд.

Маслиҳат ба тренер:

- 1. Дастури дақиқ:** таъкид намоед, ки аз ду саволи аввал танҳо якто интиҳоб мешавад, саволи сеюм барои ҳама ҳатмист. Инро ду маротиба бигӯед, то иштибоҳ нашоавад.
- 2. Кор дар гуруҳҳо:** назорат кунед, ки иштирокчиён фикрҳои худро дар ҷадвали дастурҳо сабт кунанд, на танҳо шифоҳӣ. Ин интизомро нигоҳ медорад ва барои бозгашт ба навиштаҳо мусоидат мекунад.
- 3. Муҳити мусоид:** барои ҳар як ҷавоб изҳори сипос кунед, кӯшиш намоед, ки иштирокчиёни гуногунро ҷалб кунед.

Марҳилаи 2. Кор бо Варақаи иттилоотии 1.1

Мақсад: мутолиаи маърифатӣ ва самаранокӣ қисмати «Тазодҳои маорифи муосир».

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
• Шарҳ медиҳад , ки маълумоти нав аз қисмати «Тазодҳо» дар ду марҳила омӯхта мешавад: аввал — инфиродӣ, баъдан — гуруҳӣ.	• Шарҳро гӯш мекунанд, тартиби корро дақиқ месозанд.
• Дастур медиҳад: «Қисмати аввалро мутолиа кунед — «Тазодҳои маорифи муосир» ва он ибора ё ҷумлаҳоро қайд кунед, ки шуморо ба ҳайрат оварданд ё диққати шуморо ҷалб карданд»	• Мутолиаи инфиродӣ анҷом медиҳанд , ибораҳои ҷолибро қайд мекунанд.

<ul style="list-style-type: none"> • Гуруҳҳоро ташкил мекунад, ба ҳар гуруҳ як тазод месупорад. Вазифа медиҳад, ки ба ду савол ҷавоб диҳанд: – Чӣ гуна он ба кори омӯзгор ва натиҷаҳои хонандагон таъсир мерасонад? – То чӣ андоза он дар амалияи шумо маъмул аст? 	<ul style="list-style-type: none"> • Дар гуруҳ тазоди интиҳобшударо баррасӣ мекунад. • Ҷавобҳоро ба ду савол сабт мекунад.
<ul style="list-style-type: none"> • Баррасии умумиро ташкил мекунад: – Гуруҳҳоро мепурсад. – 2–3 хулосаи асосиро дар флипчарт қайд мекунад. 	<ul style="list-style-type: none"> • Хулосаҳои гуруҳро баён мекунад (2–3 тезис). • Ба баррасии умумӣ фаъолона ҳамроҳ мешаванд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Суръат:** вақти мутолиа (3 дақиқа рӯя намоед, вагарна кор «тӯл мекашад» ва ҷараён (раванд) гум мешавад.
2. **Самтдиҳӣ:** ба иштирокчиён ёдрас шавед, ки муҳим аст ибораҳои калидиро қайд кунанд, на ин ки тамоми матнро аз ёд намоёнд.
3. **Баррасии умумӣ:** шакли «ҷавобҳои кӯтоҳ»-ро нигоҳ доред. Агар гуруҳ ба тафсилот мегузарад, бо мулоимӣ боздоред ва ёдрас шавед, ки мақсад шумундани андешаҳои гуногун аст.

Марҳилаи 3. Кор бо «Варақаи худбаҳодиҳии 1.1 – худташхискуни»

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар арзёбии фаҳмиши шахсии худ оид ба ислоҳот ва муқоисаи назарҳо дар дохили гуруҳ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Лаҳзаи ташкилии кор – Ёлон мекунад, ки кор бо қисмати «Варақаи худбаҳодиҳии 1.1» (саҳифаи 15) оғоз меёбад. – Бовар ҳосил мекунад, ки ҳама саҳифаро ёфтаанд ва супоришро мефаҳманд.	– Саҳифаи 15-ро мекушоёнд, бо дастур шинос мешаванд.
2. Кор бо варақаи худбаҳодиҳӣ – Барои пур кардани варақа ба таври инфиродӣ вақт медиҳад. – Ёдрас мекунад, ки барои ҳар изҳорот варианти «Бале / Не / Қисман»-ро интиҳоб намоед.	– Вариантҳоро дар дастури таълимӣ қайд мекунад.
3. Баррасии дунафарӣ ё гуруҳҳои хурд – Хоҳиш мекунад, ки иштирокчиён баррасӣ кунанд: кучо мувофиқат ҳаст, кучо фарқият дида мешавад, чиро меҳаҷанд тағйир диҳанд ё озмоиш кунанд.	– Ҷавобҳои худро дар гуруҳи хурд/гуруҳҳо баррасӣ мекунад, нуқтаи назарҳоро муқоиса мекунад.
4. Баррасии умумӣ – Аз 2–3 хоҳишманд даъват мекунад, ки мувофиқатҳо ё фарқиятҳоро баён кунанд.	– Бо хоҳиши худ хулосаҳои худро баён мекунад, ҷавобҳои ҳамкоронро гӯш мекунад.

Маслиҳат ба тренер:

1. Аз аввал таъкид намоед, ки ин **худбаҳодиҳист**, на санҷиш ё назорат.
2. **Вақтро назорат кунед.**

Марҳилаи 4. Дарси амалӣ: «Тазод — нуқтаи рушд»

Мақсад: дарк кардани ҷойҳое, ки дар амалияи тазодҳо ба миён меоянд ва тарҳрезии роҳҳои одӣ ва воқеии ҳалли онҳо.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Ташкили кор <ul style="list-style-type: none"> Слайди 16-ро намоиш ва тартиби иҷрои супоришро шарҳ медиҳад. Иштирокчиёро ба гурӯҳҳои хурд (3-нафара) муттаҳид мекунад. Ба ҳар гурӯҳ пешниҳод мекунад, ки як категорияи тазодро интихоб намоянд: <ul style="list-style-type: none"> Мазмун ва барнома Методика ва шакли дарс Идоракунии синф Ёдрас мекунад: вазифаи шумо — баррасӣ ва пур кардани сутуни рости ҷадвал «Чӣ бояд кард? Чӣ гуна метавон ҳал кард?» аст. 	<ul style="list-style-type: none"> Ба гурӯҳҳои хурд муттаҳид мешаванд. Як категорияи тазодро интихоб мекунанд. Қисмати «Амалиёт»-ро дар дастур мекушоянд ва барои баррасӣ омодагӣ мегиранд.
2. Кор дар гурӯҳҳои хурд <ul style="list-style-type: none"> Гурӯҳҳоро даъват мекунад, ки Тазодҳои пешниҳодшударо баррасӣ кунанд ва роҳҳои ҳалли онҳоро сабт намоянд. Таъкид мекунад: «Ҳалҳо бояд сода, амалишаванда ва мувофиқ ба шароити шумо бошанд». Вақтро назорат мекунад, ба кӯтоҳии таҳияҳо ҷавасманд мекунад. 	<ul style="list-style-type: none"> Тазодҳои категорияи интихобшударо баррасӣ мекунанд. 2–3 роҳи амалӣ ва воқеии ҳалли тазодро таҳия мекунанд ва дар ҷадвал сабт менамоянд.
3. Баррасии умумӣ <ul style="list-style-type: none"> Табодули ақидаҳоро ташкил мекунад: аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки навбат ба навбат 1–2 роҳҳалро баён кунанд. Дар рафти баррасӣ пешниҳодҳои калидиро дар флипчарт сабт мекунад. Қараёро нигоҳ медорад (1 дақиқа барои ҳар як гурӯҳ). 	<ul style="list-style-type: none"> Ҳалҳои худро пешниҳод мекунанд (2–3 ақида). Пешниҳодҳои дигаронро гӯш мекунанд, мувофиқат ва роҳҳои навро қайд мекунанд.
4. Шарҳи тренер <ul style="list-style-type: none"> Слайдҳои 17, 18 ва 19-ро бо мисолҳои роҳҳои ҳалли тазодҳо намоиш медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> 1) Мазмун ва барнома 2) Методика ва шакли дарс 3) Идоракунии синф Шарҳи кӯтоҳ медиҳад, ақидаҳои иштирокчиёро бо мисолҳо мепайвандад. Хулоса мекунад: «Ҳар як тазод метавонад ба нуқтаи рушд табдил ёбад, агар роҳҳои воқеии беҳбудиро ҷустуҷӯ намоем». 	<ul style="list-style-type: none"> Ҳалҳои худро бо мисолҳои дар слайдҳо муқоиса мекунанд. Ақидаҳое, ки метавон дар амалия татбиқ кард, қайд менамоянд.

Марҳилаи 5. Саволҳо барои робитаи мутақобила

Мақсад: пайваст кардани муҳтавои машғулият бо таҷрибаи шахсии иштирокчиён ва дарки ҳулосаҳои инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Баррасии умумӣ – Саволхоро навбат ба навбат медиҳад, назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб дода шавад. – Гуногунандеширо таъкид мекунад, баррасиро ба тафсилоти зиёд намебарад.	– Ба саволҳо кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, андешаҳои гуногунро ғуш мекунанд.
2. Ташкили кори инфиродӣ – Супоришро аз дастур пешниҳод мекунад (хаттӣ ба анҷом расонидани ибора); 2–3 хоҳишманд ҷавобро мегуянд, медиҳанд. – Робитаи мутақобиларо бо мақсадҳои машғулият пайванд медиҳад.	– Ибораи интихобшударо хаттӣ ба анҷом мерасонанд; бо хоҳиши худ ҷавобро меҳонанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Суръатро нигоҳ доред:** барои ҳар савол на бештар аз 2–3 ҷавоб гиред.
2. **Муҳити эҳтиромро дастгирӣ кунед:** андешаҳои гуногунро қадр намоед, барои ҷавоб изҳори сипос карда, иштирокчиёни камфаълро ҷалб намоед.

МАШҒУЛИЯТИ 3

Мавзӯи 2. «Муносибати босалоҳият дар таълим: чӣ гуна дарси таърих ва нақши омӯзгор тағйир меёбад» (160 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем	10 дақ.	Кор дар гурӯҳҳои хурд бо саволҳо аз дастур → муттаҳидсозии «гурӯҳи хурди ҳаммонанд» → интихоби намунаҳои беҳтарини таҷриба
2–3. Шарҳи кӯтоҳ + Таҳлили вазъияти таълимӣ	10 дақ.	Шарҳи кӯтоҳ дар бораи моҳияти муносибати босалоҳият дар таълим (слайдҳои 24–25) → таҳлили мисоли супориши анъанавӣ ва ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда → баррасии гурӯҳӣ дар бораи: арзёбӣ, саҳми хонанда, идоракунии раванд, сатҳҳои душворӣ → ҷамъбасти фарқиятҳо
4. Дарси намунавӣ «Се роҳ ба кашф»	60 дақ.	Иштирокчиён вазъияти таълимиро дар нақши хонандагон таҷриба мекунанд (3 вариант: «Бостоншиносон ва артефакт», «Мушовирони президент», «Нобиғагон аз давраи Эҳё») → кор дар гурӯҳҳои хурд бо истифодаи Замимаи №4, Интернет ва ChatGPT → муаррифиҳои хурд ва овоздиҳӣ барои ақидаҳои илҳомбахш ва роҳҳалҳои босалоҳият
5. Таҳлили вазъияти таълимӣ — дарки таҷриба	40 дақ.	Таҳлили вазъияти таҷрибашуда аз ду ҷиҳат: 1) тавассути варақаи санҷишӣ (Замимаи №5) — муайян кардани нишонаҳои муносибати босалоҳият; 2) тавассути супоришҳои дидактикӣ (Замимаи №3) — кадом супоришҳо амалӣ шуданд ва чӣ гуна

		Баррасии умумӣ + саволҳои калидӣ + ҷамъбасти хулосаҳо гузаронида мншавад.
6. Кор бо супоришҳои тестӣ — Варақаи худбаҳодиҳии 1.2	20 дақ.	Иҷрои инфиродии тестҳо → мубодила дар гурӯҳи хурд → Худсанҷӣ бо калидҳо → баррасии кӯтоҳи ақидаҳои калидӣ
7. Кори амалӣ «Устохонаи педагогӣ» (қисмати омодагӣ)	10 дақ.	Ташкили гурӯҳи хурд, муттаҳиди супоришҳо бо қуръакашӣ (1. табдил, 2. мутобиқсозӣ, 3. пешгӯӣ) → шиносӣ бо супориш, баррасии ақидаҳо ва муттаҳиди вазифаҳо, нақшҳо
8. Робитаи мутақобилаи рӯз	10 дақ.	Иштирокчиён 1–2 саволро барои ҷавоб интихоб мекунанд (ақидаи асосии рӯз, кашфиёт, тааҷҷуб, савол, эҳсос дар охир) → 1 дақиқа барои андеша → ҷавобҳои кӯтоҳи умумӣ → ҷамъбасти мусбат ва анҷоми рӯз

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»

Мақсад: фаъолсозии таҷрибаи шахсӣ, мубодилаи намунаҳои амалия, оморасозии замина барои кори минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи супориш: – Дар дохили гурӯҳҳо ба дунафарӣ муттаҳид шавед. – Ҳар як гурӯҳи хурд як саволро интихоб карда, бо он кор мекунанд. – Гурӯҳи хурде, ки саволи яхела интихоб кардаанд, дар гурӯҳҳои гуногун муттаҳид мешаванд, намунаҳои амалиро баррасӣ мекунанд ва як намунаи беҳтаринро интихоб мекунанд. – Баъдан — муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой.	– Дар дохили гурӯҳҳо ба гурӯҳи хурд муттаҳид мешаванд. – Қисмати «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» — мавзӯи 1.2-ро мекушоянд. – Ҳар як гурӯҳи хурд яке аз се саволро интихоб мекунанд.
2. Ташкили кори гурӯҳи хурд: – Ёдрас мекунанд: барои саволи интихобшуда як намунаи амалиро сабт намоед.	– Саволи интихобшударо баррасӣ мекунанд, намунаи амалиро оварда сабт мекунанд.
3. Ташкили муттаҳидсозии «гурӯҳи хурди ҳаммонанд»: – Гурӯҳи хурде, ки саволи яхела доранд, аз гурӯҳҳои гуногун вохӯрда, намунаҳоро муқоиса мекунанд.	– Дар гурӯҳ дунафари муттаҳидшуда ҷавобҳоро муқоиса мекунанд, як намунаи беҳтаринро барои муаррифӣ интихоб мекунанд.
4. Муаррифиҳои кӯтоҳ: – Аз гурӯҳи хурд хоҳиш мекунанд, ки як намунаи амалиро баён кунанд.	– Ҳар гурӯҳи хурди муттаҳидшуда як намунаи беҳтарини амалиро аз ҷой пешниҳод мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. Вақтро назорат кунед, марҳилаҳоро идора намоед.

Марҳилаҳои 2 ва 3. Шарҳи кӯтоҳ + Таҳлили вазъияти таълимӣ

Мақсад: нишон додани он ки чӣ гуна супориши маъмулро метавон ба супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда табдил дод, муайян кардани тағйирот дар фаъолияти хонанда ва натиҷаҳои интизоришаванда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳи кӯтоҳ дар бораи моҳияти муносибати босалоҳият – Слайдҳои №24 ва №25-ро намоиш медиҳад. – Моҳият ва принципҳои асосии равишро шарҳ медиҳад.	– Шарҳро гӯш мекунанд, саволҳои дақиқкунанда медиҳанд.
2. Муқаддима – Мақсади марҳиларо шарҳ медиҳад: «Мебинем, ки чӣ гуна супориши маъмулро метавон ба супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда табдил дод». – Слайди №26-ро бо мисоли супориши репродуктивӣ намоиш медиҳад.	– Шарҳро гӯш мекунанд, мавзӯи «Таълим дар Тоҷикистон»-ро баррасӣ мекунанд. – Мебинанд, ки хонанда чӣ амалҳоро анҷом медиҳад ва натиҷа чӣ гуна аст.
3. Муқоиса бо супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда – Слайди №27-ро намоиш медиҳад (супориш барои рушди салоҳиятҳо). – Хоҳиш мекунанд, ки ду супоришро муқоиса кунанд: чӣ тағйир ёфт дар фаъолияти хонанда ва дар натиҷа.	– Ду супоришро муқоиса ва фарқиятҳоро таҳия мекунанд: «Фаъолияти хонанда чӣ гуна тағйир ёфт», «Дар натиҷа чӣ илова шуд».
4. Таҳлили вазъияти таълимӣ – Слайди №28-ро бо саволҳои намоиш медиҳад: <ol style="list-style-type: none"> 1) Чӣ гуна чунин супоришҳоро арзёбӣ кардан мумкин? 2) Чӣ гуна саҳми ҳар хонандаро ба назар гирифтанд? 3) Чӣ гуна равандро идора кардан? 4) Чӣ гуна сатҳи душвориро тағйир додан? – Ба гурӯҳҳо 1–2 дақиқа барои омодагӣ медиҳад. – Гурӯҳҳоро навбат ба навбат бо саволҳои мепурсад. – Баррасии кӯтоҳро ташкил ва ақидаҳои гуногунро таъкид мекунанд.	– Ба саволҳои ҷавоб медиҳанд, мисолҳои аз таҷриба меоранд. – Хулоса мекунанд: супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда аз анъанавӣ бо чӣ фарқ мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Суръати вақтро риоя кунед:** дар баррасии далелҳои вақт сарф накунад, диққати асосиро ба амалҳои ва моҳияти супориш диҳед.
2. Марҳиларо бо хулоса ҷамъбаст намоед:
«Супориш ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда ин на танҳо муҳтавои нав, балки мантиқи дигар дар фаъолияти хонанда аст. Он таҳлил, интиҳоб, асосноксозӣ ва ҳамкориро талаб мекунанд».

Марҳилаи 4. Дарси намунавӣ: «Се роҳ ба кашфиёт»

Мақсад: таҷрибаи дохилии вазъияти таълимӣ дар нақши хонанда, то дида шавад, ки муносибати босалоҳият чӣ гуна кор мекунад ва муҳити таълим чӣ гуна шакл мегирад.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Ташкили кор</p> <ul style="list-style-type: none"> – Мақсади марҳиларо шарҳ медиҳад: «Ҳоло шумо худро дар нақши хонанда озмуда, вазъияти таълимиро пурра таҷриба мекунад». – Иштирокчиёнро ба сенафарӣ муттаҳид мекунад. – Слайди №29-ро намоиш медиҳад ва се вазъияти таълимиро муаррифӣ мекунад: <ul style="list-style-type: none"> 1) Бостоншиносон ва артефакт 2) Мушовирони президент 3) Нобиғагон аз давраи Эҳё – Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки як супоришро интихоб кунанд ё тавассути қуръакашӣ муттаҳид мекунад. – Қоидаҳоро шарҳ медиҳад: кор дар гурӯҳҳои сенафарӣ, истифодаи Замимаи №4, Интернет ва ChatGPT барои ҷустуҷӯи маълумот ва таҳияи маҳсул. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ба гурӯҳи секасӣ муттаҳид мешаванд. – Вариантҳои вазъияти таълимиро меомӯзанд, як супоришро интихоб мекунанд. – Бо дастур дар Замимаи №4 шинос мешаванд.
<p>2. Кор дар гурӯҳҳо</p> <ul style="list-style-type: none"> – Фасилитатсия мекунад: саволҳоро дақиқ мекунад, ба риояи суръат кумак мерасонад. – Ёдрас мекунад, ки супориш ҳамчун хонанда иҷро мешавад — диққат ба амал ва натиҷаи кор бошад, на ба шарҳҳо. – Таъкид мекунад, ки ChatGPT ва Интернет ҳамчун воситаи ҷустуҷӯ ва таҳия истифода шаванд. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бо супориши интихобшуда кор мекунанд. – Вазифаҳоро дар дохили сенафарӣ муттаҳид мекунанд. – Супориши асосиро иҷро мекунанд ва агар хоҳанд, онро бо эҷодкорӣ васеъ мекунанд. – Муаррифии кӯтоҳ (то 3 дақиқа) омода мекунанд.
<p>3. Муаррифиҳо ва овоздиҳӣ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Муаррифиҳои кӯтоҳро ташкил мекунад (то 3 дақиқа барои ҳар гурӯҳ, слайди №30). – Сохтори суҳанронии муаррифиҳо муайян мекунад: <ul style="list-style-type: none"> • Чӣ кор карданд? • Натиҷа чӣ шуд? • Пас аз ҳар як муаррифӣ саволҳои дақиқкунанда медиҳад + овоздиҳиро бо стикерҳо ё бо боло кардани даст ташкил мекунад: – Барои ақидаи илҳомбахш – Барои супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда – Барои роҳҳал/усул, ки арзиши татбиқ дорад – Шарҳи кӯтоҳ медиҳад: гуногунӣ дар равишҳоро таъкид мекунад, нишон медиҳад, ки вазъияти таълимӣ чӣ гуна донишро ба амал табдил медиҳад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Натиҷаҳои худро пешниҳод мекунанд (то 3 дақиқа). – Муаррифиҳои дигаронро гӯш мекунанд, саволҳои дақиқкунанда медиҳанд. – Бо стикерҳо ё бо боло кардани даст овоз медиҳанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. Дар оғози марҳила **муҳити мусоидро фароҳам созед**: таъкид намоед, ки ин «**намунаи дарс аз нигоҳи хонанда**» аст.
2. **Вақтро назорат кунед**, бахусус дар муаррифиҳо (на бештар аз 3 дақиқа).
3. Истифодаи **ЗС ва Интернетро** ташвиқ намоед — ин ҷузъи мазмуни муосири фаъолияти таълимӣ аст.
4. Дар анҷом 2–3 ақидаи калидиро сабт намоед: «Дарси ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда ин на ислоҳи мушкилсозӣ, балки мантиқи дигар аст: хонанда амал, таҳқиқ ва интиҳоб намуда, маъно мебахшад».

Марҳилаи 5. Таҳлили вазъияти таълимӣ — дарки таҷриба

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар дарки таҷрибаи иҷрои вазъияти таълимӣ — аввал ҳамчун хонанда, сипас ҳамчун омӯзгор; муайян кардани нишонаҳои муносибати босалоҳият ва пайванд бо вазифаҳои дидактикии фанни таърих.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Муқаддима ва омодагӣ ба кор – Ёдрас мекунад, ки иштирокчиён вазъияти таълимиро таҷриба карданд ва ҳоло онро «аз нигоҳи омӯзгор» таҳлил мекунанд. – Шарҳ медиҳад, ки таҳлил дар ду қадам сурат мегирад: 1) Аввал — тавассути варақаи санҷишии таҳлили супориш (Замимаи №5) 2) Баъд — тавассути вазифаҳои дидактикӣ (Замимаи №3)	– Шарҳи муқаддимавиро гӯш мекунанд. – Маводро омода мекунанд (Замимаи №5).
2. Кор дар гурӯҳҳо: таҳлили супориши таълимӣ – Гурӯҳҳоро даъват мекунад, ки таҷрибаи иҷрои супоришро бо истифода аз варақаи санҷишӣ (Замимаи 5) баррасӣ кунанд. – Ёдрас мекунад: «Нишонаҳои муносибати босалоҳиятро қайд кунед ва баррасӣ намоед, ки чӣ чиз супоришро фаъол гардонд». – Саволҳои дақиқкунанда медиҳад.	– Вазъияти таълимии худро дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд. – Варақаи санҷиширо истифода мебаранд, нишонаҳои муносибати босалоҳиятро қайд мекунанд. – Мушоҳидаҳоро мубодила мекунанд.
3. Баррасии умумӣ – Табодули андешаҳо оид ба саволҳои калидӣ (слайди №31) ташкил мекунад. – Хулосаи кӯтоҳ медиҳад: нишонаҳои умумии супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашударо дар флипчарт сабт мекунад.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд. – Хулосаҳо дар бораи нишонаҳои супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашударо таҳия мекунанд.
4. Таҳлил тавассути вазифаҳои дидактикӣ – Шарҳ медиҳад, ки акнун иштирокчиён ҳамон вазъиятро тавассути супоришҳои дидактикӣ таҳлил мекунанд (Замимаи №3). – Хоҳиш мекунад муайян кунанд: кадом 2–3 вазифа равшантар зоҳир шуданд + чӣ гуна онҳо тавассути амалҳои хонанда ва нақши омӯзгор амалӣ шуданд. – Пешниҳод мекунад, ки барои мубодилаи умумӣ шарҳи кӯтоҳ то 2 дақиқа омода намоянд.	– Рӯйхати вазифаҳои дидактикиро меомӯзанд (Замимаи №3). – 2–3 вазифаи зоҳиршударо муайян мекунанд. – Шарҳи кӯтоҳ омода мекунанд.

<p>5. Чамъбаст ва Робитаи мутақобила</p> <ul style="list-style-type: none"> – Баррасиро бо саволҳои калидӣ (слайди №33) роҳбарӣ мекунад: <ul style="list-style-type: none"> 1) Кадом вазифаҳо зоҳир шуданд? 2) Чӣ ба амалӣ шудани онҳо мусоидат кард? 3) Кадом салоҳиятҳо рушд ёфтанд? 4) Чиро метавон тақвият дод ё тағйир дод? 5) Чиро барои дарсҳои худ мегиред? – Хулоса мекунад: «Дарси ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда вазифаҳои дидактикиро бо амалҳои воқеии хонандагон мепайвандад». 	<ul style="list-style-type: none"> – Хулосаҳои ҳудро мубодила мекунанд. – Таҳия мекунанд, ки барои таҷрибаи худ чӣ мегиранд.
---	--

Маслиҳат ба тренер:

1. Ду сатҳи таҳлиро мушаххас ҷудо намоед:
 - **Тавсифи** супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда тавассути варақаи санҷишӣ
 - **Вазъияти таълимӣ** — тавассути супоришҳои дидактикӣ
2. **Чараёнро нигоҳ доред:** баррасиро ба лексия ё ҷавобҳои тӯлонии инфиродӣ табдил надихед.
3. Дар анҷом, метавонед дар флипчарт «**харитаи нишонаҳои дарси ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда**»-ро тартиб диҳед.

Робитаи мутақобилаи педагогӣ

Мақсад: сабт кардани кашфиётҳои шахсии иштирокчиён ва ҷудо кардани ақидаҳои, ки барои татбиқ дар таҷрибаи шахсӣ омодаанд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Ташкил ва омодагӣ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Мақсадро кӯтоҳ шарҳ медиҳад: «Ҳоло кӯшиш мекунем дарк кунем, ки кадом ақидаҳо имрӯз барои шумо муҳим буданд». – Слайди №34-ро бо се савол намоиш медиҳад ва супориш медиҳад: «Яке аз саволҳоро интиҳоб кунед, ки ба шумо наздиктар аст. Агар хоҳед — дуто. Як дақиқа фикр кунед». 	<ul style="list-style-type: none"> – Як ё ду саволро аз се савол интиҳоб мекунанд. – Дар бораи ҷавоб кӯтоҳ андеша мекунанд (1 дақиқа).
<p>2. Пурсиши умумӣ ва мубодилаи андешаҳо</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ҷавобҳои кӯтоҳро «аз ҷой» ташкил мекунад: <ul style="list-style-type: none"> • Ба саволи аввал — 3–4 иштирокчӣ • Ба саволи дуюм — 3–4 иштирокчии дигар ва ғайра 	<ul style="list-style-type: none"> – Ҷавобҳои ҳудро шифоҳӣ баён мекунанд. – Ба суҳанони ҳамкорон гӯш медиҳанд, андешаҳои ҳамсонро барои худ қайд мекунанд.
<p>3. Анҷоми ибора</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ду варианти ибораро намоиш медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> • «Пас аз ин машғулият ман фаҳмидам, ки...» • «Ҳоло ман ба ... дигар хел менигарам» – Хоҳиш мекунад, ки яктоашро интиҳоб карда, ибораро шифоҳӣ ё хаттӣ ба анҷом расонанд. – «Пурсиши даврӣ» ташкил мекунад (3–4 ихтиёрманд барои ҳар ибора). 	<ul style="list-style-type: none"> – Яке аз ибораҳоро интиҳоб мекунанд. – Ҷавоби кӯтоҳро таҳия ва баён мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Муҳити фаъл** ва **мусбатро** нигоҳ доред — Робитаи мутақобила бояд «якбора ва табиӣ» гузарад.
2. Ҷавобҳои **кӯтоҳ ва мушаххасро** ташвиқ намоед, иштирокчиёни гуногунро ҷалб кунед.

Марҳилаи 6. Кор бо супоришҳои тестӣ — Варақаи худбаҳодиҳии 1.2

Мақсад: дарки ақидаҳои калидии маишғулият ва пайвасти кардани онҳо бо амалияи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ медиҳад: – Ин санҷиши дониш нест, балки воситаи худбаҳодиҳист. – Супоришҳои тестино худатон месанҷед.	– Гӯш мекунамд, қисмати дастурро мекушоямд: «Худсанҷӣ» (Варақаи худбаҳодиҳии 1.2).
2. Иҷрои тестҳо: – Хоҳиш мекунамд, ки иштирокчиён супоришҳои тестино инфиродӣ иҷро кунанд (Варақаи худбаҳодиҳии 1.2).	– Супоришҳоро инфиродӣ иҷро мекунамд, ҷавобҳоро қайд мекунамд.
3. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд: – Пешниҳод мекунамд, ки дар гурӯҳи хурд мубодила кунанд. Ҷавобҳоро муқоиса намоямд, мувофиқатҳо ва фарқиатҳоро баррасӣ кунанд.	– Супоришҳои иҷрошударо дар гурӯҳи хурд муқоиса мекунамд, мувофиқатҳо ва ихтилофҳоро баррасӣ мекунамд.
4. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо: – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) намоиш медиҳамд. – Хоҳиш мекунамд, ки иштирокчиён ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намоямд ва саволҳои дақиқкунанда диҳамд. – Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунамд.	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунамд, хатоҳоро ислоҳ мекунамд, саволҳои дақиқкунанда медиҳамд, нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунамд.

Калиди тест

1. Ҷар як мафҳумро бо тавсифи мувофиқ пайвасти намоед. А - 1; В - 2; С - 3.
- 2 – А; 3 – В; 4 – В; 5 – С; 6 – В.

Марҳилаи 7. Кори амалӣ: «Устохонаи педагогӣ» (анҷоми рӯзи аввал, қисми омодагӣ)

Вақт: вобаста ба вақтҳои боқимонда, тақрибан

Мақсад: шинос кардани иштирокчиён бо супоришҳои кори амалӣ, муттаҳид кардани гурӯҳҳо ва омодагирои онҳо барои иҷрои супоришҳое, ки дар маишғулияти навбатӣ идома меёбанд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Муқаддима ва равонасозӣ – Шарҳ медиҳамд, ки кори амалӣ кори ҷамъбасткунанда аст, ки дар он иштирокчиён метавонанд донишҳои гирифтаашонро татбиқ намоямд (слайди 37).	– Гӯш мекунамд. – Мақсади кори амалиро ҳамчун гузариш аз таҷриба ба татбиқи мустақил дарк мекунамд.

<ul style="list-style-type: none"> – Таъкид мекунад, ки иҷрои пурраи супоришҳо вақти бештар талаб мекунад, бинобар ин имрӯз танҳо омодагӣ ва муттаҳидот сурат мегирад. – Эълон мекунад: «Дар машғулияти навбатӣ шумо кори худро дар гурӯҳҳои сенафарӣ идома дода, натиҷаҳоро дар шакли муаррифиҳои кӯтоҳ пешниҳод мекунед. Ин як навъ кори санҷишӣ хоҳад буд». 	
<p>2. Ташкили гурӯҳи хурд ва муттаҳиди супоришҳо</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хоҳиш мекунад, ки иштирокчиён ба гурӯҳи хурд муттаҳид шаванд. – Бо қуръакашӣ корти супориш (№ 1, № 2 ё № 3) медиҳад. – Шарҳ медиҳад, ки ҳар сенафарӣ танҳо бо як супориш кор мекунад: <ul style="list-style-type: none"> 1) Тағйир додани шакли супориш 2) Мутобиқсозии супориш 3) Пешгӯи натиҷа – Мазмунӣ кӯтоҳӣ ҳар супоришро бо таъя ба слайди № 37 шарҳ медиҳад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ба гурӯҳи хурд муттаҳид мешаванд. – Корти супоришро мегиранд. – Бо таъияи супориш шинос мешаванд.
<p>3. Шиносоӣ бо супориш ва баррасӣи ақидаҳо</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хоҳиш мекунад, ки дар гурӯҳи хурд баррасӣ кунанд: <ul style="list-style-type: none"> • дақиқ чӣ бояд иҷро шавад • кадом нақшҳоро ҳар иштирокчӣ ба уҳда мегирад – Ёдрас мекунад: «Имрӯз танҳо ақидаҳоро қайд кунед ва мувофиқа намоед, ки чӣ гуна кор мекунед. Пагоҳ барои иҷрои супориш 15 дақиқа ва барои муаррифӣ 5 дақиқа хоҳед дошт». – Ҳангоми зарурат фаҳмиши супоришҳоро дақиқ мекунад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Супоришро баррасӣ мекунанд. – Нақшаи кӯтоҳӣ корр таъия менамоянд. – Вазифаҳоро байни худ муттаҳид мекунанд.
<p>4. Хулосабарорӣ ва руҳбаландсозӣ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Аҳамияти кори амалиро таъкид мекунад: «Ин супоришҳо асоси машқҳои методии минбаъда хоҳанд шуд, масалан: таҳлил, арзёбии ташаккулдиҳанда, мураккабсозии дидактикӣ». – Руҳбаланд мекунад: «Агар чизе аз аввал хуб набарояд, мушкиле нест. Муҳим он аст, ки оғоз кунед. Ақидаҳоро метавон такмил дод ва рушд бахшид». 	<ul style="list-style-type: none"> – Шарҳ ва руҳбаландсозиро гӯш мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. Иштирокчиён хастаанд, аз ҳад зиёд бор накунад. Мақсад нигоҳ доштани ангеа ва гузариши нарм ба анҷоми рӯз аст.
2. **Муҳити мусоид фароҳам созед** — муттаҳидоти супоришҳо бо қуръакашӣ бояд бо шакли бозӣ гузарад.
3. Бори дигар эълон намоед, ки пагоҳ ба гурӯҳҳои хурд **15 дақиқа барои такмил** кор мекунем. Пас ба Робитаи мутақобилаи рӯз гузаред.

Марҳилаи 8. Робитаи мутақобилаи рӯз

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар ҷамъбасти рӯз, дарки он ки чӣ муҳим, ҷолиб ё ғайриинтизор буд ва анҷоми маиғулият бо муҳити мусбат.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Муқаддима ва шарҳи шакл – Эълон мекунад: «Дар анҷоми рӯз кӯшиш мекунем дарк намоед, ки барои ҳар яки мо имрӯз кадом кашфиёт ё мушоҳида муҳим буд». – Слайди №38 «Робитаи мутақобилаи рӯз»-ро намоиш медиҳад. – Дастур: «Як ё ду саволи ба худ наздиктарро интиҳоб карда, ҷавоби кӯтоҳ омода намоед. Барои андеша як дақиқа вақт доред».	– Ба слайд бо саволҳо менигаранд. – Яке ё ду саволро интиҳоб мекунанд, қайдҳо мекунанд ё танҳо ҷавобро фикр мекунанд.
2. Баррасӣи умумӣ – Пас аз як дақиқаи андеша, пурсишро «аз ҷой» оғоз мекунад. – Сохтори пурсиш: ба саволи аввал — 2–3 иштирокчӣ; ба саволи дуюм — 2–3 иштирокчии дигар ва ғайра. Анҷомро бо саволи панҷум («Эҳсоси асосие, ки бо он меравам...») анҷом медиҳад. – Хулоса мекунад: «Имрӯз шумо муносибати босалоҳиятро на ҳамчун ақида, балки ҳамчун раванд таҷриба кардед. Ташаккур барои фаъолиятатон».	– Ҷавобҳои кӯтоҳро «аз ҷой» баён мекунанд. – Ба суҳанони дигарон гӯш медиҳанд, эҳсосоти худро муқоиса мекунанд.

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Робитаи мутақобила бояд **сабук ва озодона** гузарад. Агар гурӯҳ хаста бошад, метавонед Робитаи мутақобиларо дар шакли давра, бо истодан гузаронед. Кӯшиш накунед, ки ҳама ҳатман ҷавоб диҳанд, муҳим он аст, ки ҳар иштирокчӣ **натиҷаи шахсии худро дарк ва сабт** намояд.
2. Хоҳиш намоед, ки **танҳо як намунаи беҳтаринро** аз ҳар гурӯҳи хурд муттаҳидшуда пешниҳод кунанд, ин ба танзим даровардани равандро осон мекунад ва ҷараёноро нигоҳ медорад.
3. 2–3 намунаи ҷолибтарро ҷамъбаст намоед, то арзиши мубодилаи таҷрибаро нишон диҳед.

Марҳилаи 3. Кор бо Варақаи иттилоотии 1.2

Мақсад: дарки моҳияти муносибати босалоҳият, мақсадҳои нави таълим ва нақши омӯзгор, азхудкунии мафҳуми «вазъияти таълимӣ» ҳамчун восита.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Марҳилаи 1. Моҳияти муносибати босалоҳият дар таълим	
<ul style="list-style-type: none"> • Супориш медиҳад: «Матро хонед ва 3 ибора ё калимаи калидиро (на ҷумла) қайд кунед, ки беҳтар аз ҳама моҳияти муносибати босалоҳиятро Робитаи мутақобила мекунанд» (— шарҳи супориш, — хондан). • Баррасӣ дар гурӯҳҳо: ҳар гурӯҳ 2 иборай калидиро интиҳоб мекунад ва шарҳ медиҳад, ки чаро онҳо муҳиманд. • Муаррифиҳои кӯтоҳ «аз ҷой» (барои ҳар гурӯҳ): гурӯҳҳо ибораҳои худро баён мекунанд, тренер дар флипчарт «луғати муносибати босалоҳият»-ро сабт мекунад. 	<ul style="list-style-type: none"> • Матро инфиродӣ меҳонанд, 2–3 ибора ё калимаи калидиро қайд мекунанд. • Дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, 2 иборай калидиро интиҳоб мекунанд ва шарҳи кӯтоҳ омода менамоянд. • Бо мисолҳо мубодила мекунанд, интиҳоби худро шарҳ медиҳанд.

Марҳилаи 2. Мақсадҳои таълими фанни таърих ва нақши нави омӯзгор	
<ul style="list-style-type: none"> • Супориш медиҳад: «Матнро хонед ва ақидаҳоро қайд кунед, ки дарсро ҷолибтар мегардонанд». • Кор дар гурӯҳҳо: гурӯҳҳо ақидаҳои қайдшударо баррасӣ мекунанд ва онҳоро дар ҷадвал муттаҳид мекунанд: <ol style="list-style-type: none"> 1) чӣ дар дарс осон татбиқ мешавад; 2) чӣ омодагиро талаб мекунад; 3) чӣ захираҳои иловагиро талаб мекунад. • Мубодилаи натиҷаҳо: гурӯҳҳо ҷадвалҳоро мубодила мекунанд ё аз ҳар сутун 1–2 ақидаро муаррифӣ мекунанд. 	<ul style="list-style-type: none"> • Матнро инфиродӣ меҳонанд, ақидаҳоро қайд мекунанд. • Дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, ақидаҳоро ба се сутуни ҷадвал муттаҳид мекунанд. • Натиҷаҳоро баён мекунанд ва дарк мекунанд, ки қисми ақидаҳоро фавран метавон татбиқ кард, қисми дигарро тадриҷан.
Марҳилаи 3. Замимаи 2. Вазъияти таълимӣ	
<ul style="list-style-type: none"> • Супориш медиҳад: «Замимаи 2-ро хонед, то дарк кунед, ки вазъияти таълимӣ чист». • Таҳлили вазъияти таълимӣ: ҳар гурӯҳ як мисоли вазъияти таълимиро мегирад. • Супориш: мисолро бо формула таҳлил кунед: савол + нақш + Мақсад + натиҷа. Метавон онро дар шакли ҷадвал тартиб дод. • Муаррифиҳои кӯтоҳ (ҳар як гурӯҳ). • Хулоса: таъкид мекунад, ки вазъияти таълимӣ — воситаи асосии татбиқи муносибати босалоҳиятаст. Он кумак мекунад, ки дониш ба амал табдил ёбад. 	<ul style="list-style-type: none"> • Замимаи 2-ро меҳонанд. • Мисолро мегиранд, дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, унсурҳоро бо формула ҷудо мекунанд. • Мисоли худро муаррифӣ мекунанд, нишон медиҳанд, ки он чӣ гуна ба формула мувофиқ аст. • Арзиши амалӣ доштани вазъиятҳои таълимиро барои дарси таърих дарк мекунанд.

Маслиҳат ба тренер

1. **Ритм ва сохторро нигоҳ** доред. Корро ба се марҳилаи дақиқ муттаҳид кунед: Моҳият – Нақши омӯзгор – Вазъияти таълимӣ. Супоришҳоро равшан гузored ва вақти корро идора намоед.

Марҳилаи 5. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳии 1.2

Мақсад: дарки ақидаҳои калидии машғулият ва пайвасти кардани онҳо бо амалияи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ медиҳад: «Ин санҷиши дониш нест, балки воситаи худбаҳодиҳист. Шумо худ тестҳоро месанҷед».	– Гӯш мекунанд, бахши дастурро мекушоянд: Худсанҷӣ (Варақаи худбаҳодиҳии 1.2).
2. Иҷрои тестҳо. – Хоҳиш мекунад, ки иштирокчиён тестҳоро инфиродӣ иҷро кунанд.	– Тестҳоро инфиродӣ иҷро мекунанд, ҷавобҳоро қайд мекунанд.
3. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд. – Пешниҳод мекунад, ки дар гурӯҳи хурд мубодила кунанд. «Ҷавобҳои худро муқоиса кунед, мувофиқат ва фарқиятҳоро баррасӣ намоед».	– Тестҳои иҷрошударо дар гурӯҳи хурд муқоиса мекунанд, мувофиқатҳо ва ихтилофҳоро баррасӣ мекунанд.
4. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо. – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад. Хоҳиш мекунад, ки иштирокчиён ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намоянд ва саволҳо диҳанд. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад.	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса ва хатоҳоро ислоҳ мекунанд, саволҳои дақиқкунанда медиҳанд, лаҳзаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд.

Клиди тестҳо

1. Мафхумро бо тавсиф мувофиқ созед А - 1; В - 2; С - 3.
 2 – А; 3 – В; 4 – В; 5 – С; 6 – В.

Марҳилаи 6. КОРИ АМАЛӢ. Супориши 1. «Тағйир додани шакли супоришҳо»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Шарҳи мақсад: «Мо кӯшиш мекунем супоришҳои анъанавиро ба супоришҳои ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда табдил диҳем. Варақаи санҷишӣ на танҳо ҳамчун меъёри баҳодихӣ истифода мешавад, балки ҳамчун дастур барои тарҳрезии супориш низ хизмат мекунад.	– Гӯш мекунанд, бо супориш ва варақаи санҷишӣ ҳамчун роҳнамо шинос мешаванд.
Марҳилаи 1: – Ҳар гурӯҳ танҳо як мавзӯ аз ҷадвал мегирад. Супориш: пешниҳод намудани як шакли дигаргунии супориш бо истифода аз меъёрҳои варақаи санҷишӣ.».	– Дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд, як супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашударо сабт мекунанд, варақаи санҷиширо истифода мебаранд.
Марҳилаи 2: – Хоҳиш мекунад, ки гурӯҳҳо натиҷаҳоро мубодила кунанд: метавонанд варақро ба гурӯҳи ҳамсоя диҳанд ё намоянда фиристанд, ки супоришро муаррифӣ кунанд ва фикру мулоҳиза гирад.	– Супоришҳоро мубодила мекунанд, бо варақаи санҷишӣ баҳодихӣ мекунанд, ҷиҳати қавӣ ё нуқтаи тақмилро қайд мекунанд.
Марҳилаи 3: – Хоҳиш мекунад, ки 2–3 гурӯҳ намунаҳои беҳтаринро баён кунанд. Хулоса мекунад: «Супориши ба рушди салоҳиятҳо нигаронидашуда = мавзӯи анъанавӣ + вазъият/нақш/масъала».	– Бо мисолҳо мубодила мекунанд, хулосаи умумӣ таҳия мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Супоришро равшан намоед** — танҳо як супориш барои як мавзӯ.
2. **Ёдрас кунед:** варақаи санҷишӣ на танҳо воситаи санҷиш, балки дастур барои сохтани супоришҳо низ мебошад.
3. **Имкони интихоб кардан диҳед:** ё гурӯҳҳо варақҳоро мубодила мекунанд, ё намояндаи гурӯҳ варианти худро муаррифӣ мекунанд.

Супориши 2. «Мутобиқсозии супоришҳо»

Мақсад: мутобиқ кардани супоришҳои мавҷуда ба принципҳои муносибати босалоҳият бо назардошти синну сол, сатҳи фаҳмиш ва шароити таълим.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастурдиҳии кӯтоҳ – Кӯтоҳи нишон медиҳад (дар слайд/овеза), ки «воситаҳо»-и мутобиқсозӣ мавҷуданд: 1) саволҳои назоратӣ — таҳсис (омодагии хонанда: малакаҳо, таҷриба, захираҳо); 2) вариантҳои мутобиқсозӣ — роҳҳои «танзим»-и супориш; 3) шаклҳои алтернативӣ — вариантҳои дигари супориш.	– Гӯш мекунанд, бо воситаҳо шинос мешаванд.

2. Кор дар гурӯҳҳо – Хоҳиш мекунад, ки як супориши таълимӣ интиҳоб кунанд (Кашфиётҳои ҷуғрофӣ, Шуришҳои халқӣ ва ғ.). – Пешниҳод мекунад, ки саволҳои назоратиро гузаранд (чӣ дастрас аст / чӣ мушкилӣ меорад). – Як варианти мутобиқсозӣ ё шакли алтернативиро интиҳоб кунанд.	– Супоришро интиҳоб мекунанд. – Саволҳои назоратиро истифода мебаранд. – Варианти мутобиқсозии худро тартиб медиҳанд, аз воситаҳои пешниҳодшуда истифода мебаранд.
3. Мубодила ва санҷиш – Пешниҳод мекунад, ки корхоро мубодила кунанд: метавонанд варақхоро диҳанд ё намоёндаи гурӯҳи дигарро гӯш кунанд. Супориш: кори ҳамкоронро бо варақаи санҷишӣ санҷидан.	– Корхоро мубодила мекунанд / намоёндаро гӯш мекунанд. – Супоришхоро бо варақаи санҷишӣ санҷида, тавсияҳо медиҳанд.
4. Хулоса – Таъкид мекунад: саволҳои назоратӣ ба дарки шароити оғоз кумак мекунанд, мутобиқсозӣ ва шаклҳои алтернативӣ — воситаҳои мебошанд, ки супоришро дастрас ва салоҳиятнок мегардонанд.	– Дарк мекунанд, ки мутобиқсозӣ — содасозӣ нест, балки танзими дурусти супориш мутобиқ ба имкониятҳои хонандагон аст.

Маслиҳат ба тренер:

- Воситаҳои мушаххас ҷудо намоед:** саволҳои назоратӣ, ташхис, мутобиқсозӣ ва шаклҳои алтернативӣ — воситаҳои корӣ барои такмили супориш.
- Иштирокчиён метавонанд варақаи санҷиширо ду маротиба истифода баранд:** аввал ҳамчун дастур ҳангоми таҳия, баъдан — ҳамчун воситаи баҳодиҳии мутақобила.

Супориши 3. «Пешгӯии натиҷа»

Мақсад: дарки он, ки кадом натиҷаҳои таълим аз супориши ба рушди салоҳиятҳои нигаронидашуда интизор меравад ва чӣ гуна онҳо ба амалияи дарсӣ пайваست мешаванд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастурдиҳии кӯтоҳ – Меғӯяд: «Корро қатъиян тибқи дастури таълимӣ анҷом медиҳем». – Фаҳмиши иштирокчиёнро бо 2–3 саволи кӯтоҳ месанҷад.	– Бо марҳилаҳои кор шинос мешаванд.
2. Кори дунафарӣ ё гурӯҳи хурд бо матритса – Ба дунафарӣ/гурӯҳҳои хурд назорат мекунад, саволҳо медиҳад. – Рафти вақтро назорат мекунад.	– Дар дунафарӣ/гурӯҳҳои хурд супоришро иҷро мекунанд. – Қолаби ҷадвалро дар дастури худ пур мекунанд.
3. Баррасии мутақобила – Баррасиро оғоз мекунад: ё варақхоро мубодила мекунанд, ё намоёнда ба гурӯҳи ҳамсоя муаррифӣ мекунад. – Хоҳиш мекунад, ки варақаи санҷишии дастурро истифода баранд.	– Корхоро мубодила мекунанд / намоёндаро гӯш мекунанд. – Бо варақаи санҷишӣ баҳодиҳӣ мекунанд, 1 тавсия медиҳанд.
4. Хулоса – Хоҳиш мекунад, ки 2–3 гурӯҳи хурд ё гурӯҳ таҳияҳои муваффақи «натиҷа»-ро баён кунанд. – Таассуротро аз кори амалӣ ҷамъбаст мекунад.	– 1 мисол пешниҳод мекунанд, таҳияи «натиҷа»-ро ислоҳ мекунанд. – Мавқеи худро нисбат ба кори анҷомшуда баён мекунанд.

Маслиҳат ба тренер:

1. **Марҳила ба марҳила шарҳ надиҳед**, ҳамаи тавсияҳо аллакай дар дастур мавҷуданд. Вазифаи шумо танҳо он аст, ки боварӣ ҳосил кунед, ки иштирокчиён ҷойи заруриро ёфтаанд ва супоришро фаҳмидаанд.
2. **Вақтро назорат кунед**: кор дар гурӯҳи хурд/гурӯҳҳо — 5–7 дақиқа, санчиши мутақобила — 3 дақиқа, ҷамъбасти натиҷаҳо — 5 дақиқа.

РӯЗИ ДУЮМ. МАШҒУЛИЯТИ 4**Мавзуи 3. «Муҳити таълим ва муҳити омӯзиш: чӣ гуна дарси таърихро ҳамчун фазои таҳқиқотӣ ташкил кардан мумкин аст» (160 дақиқа)**

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Тамрин. «Ёдоварӣ аз рӯзи гузашта»	10 дақ.	Машқи гурӯҳии кӯтоҳ: иштирокчиён рӯзи гузашташонро ба ёд меоранд, лаҳзаҳои дурахшонро мубодила мекунанд. Ташаккули эҳсосоти мусбат ва гузариш ба мавзуи нав.
2. Кор бо ҷаҳорҷӯба – сохтори маъноии мавзӯ	10 дақ.	Иштирокчиён сохтори ҷаҳорҷӯбаи мавзӯ, муқаддима ва мафҳумҳоро меҳонанд. Нуқтаҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд мекунанд. Саволҳо ба матн хондашуда мувофиқа мекунанд. Баррасии кӯтоҳ ва шарҳҳои умумӣ.
3. Аз мисолҳои сода оғоз мекунем	10 дақ.	Кор дар гурӯҳҳо: интиҳоби яке аз ду варианти супориш — «Дарсе, ки фаъл шуд» ё «Супоришҳои магнитӣ». Муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой + гузариш ба мавзуи таъсири муҳит ба ангежа.
4. Шарҳи мухтасар: «Чаро муҳит муҳимтар аз мазмун аст»	10 дақ.	Кор бо 4 слайд (аз 7 то 10). Тренер шарҳ медиҳад, саволҳои дақиқкунанда ва таҳриқдиҳанда медиҳад. Баррасии кӯтоҳи мисолҳо ва мушоҳидаҳо аз амалия.
5. Омӯзиши мазмун: «Омӯзгор – меъмори муҳити таълимӣ»	30 дақ.	Хондани қисми дуюми матн дар гурӯҳҳо. Ҳар гурӯҳ як принцип мегирад, ёддошт таҳия мекунад «Иҷро кун – Парҳез кун». Сипас мубодилаи ёддоштҳо ва фикру мулоҳизаҳо бо усули «Ду ситора ва як орзу».
6. Кор бо супоришҳои тестӣ — Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.3	10 дақ.	Иҷрои инфиродии тестҳо → мубодила дар гурӯҳи хурд → худсанҷӣ бо калидҳо → баррасии мухтасари андешаҳои асосӣ.
7. Кори амалии 1. «Дар ин дарс чӣ мегузарад?»	20 дақ.	Таҳлили сценарияи дарс бо саволҳо. Баррасӣ дар гурӯҳҳо, сабти 2–3 хулоса, мубодилаи кӯтоҳи андешаҳо.
8. Кори амалии 2. «Таҳлили муҳити таълим бо рӯйхати санҷишӣ»	40 дақ.	Гурӯҳҳо сценарияи дарсро меомӯзанд – Иловагии 4. Баррасӣ ва таҳлили сценария бо саволҳо + таҳлил бо рӯйхати санҷишӣ (нишонаҳои муҳити таълимӣ). Мубодилаи кӯтоҳи натиҷаҳо.
7. Робитаи мутақобила	10 дақ.	Ҳар иштирокчӣ 2 савол аз 5 саволро барои ҷавоб интиҳоб мекунад. Пурсиши интиҳобӣ аз ҷониби тренер (2–3 андеша барои ҳар савол). Муқоисаи андешаҳо, хулосаи умумӣ дар бораи нақши муҳит дар рушди салоҳиятҳо.
Қисми иловагӣ (бо салоҳиди тренер). Устохонаи педагогӣ	40 дақ.	Кор дар гурӯҳи хурд бо супоришҳои хурд: табдил, мутобиқсозӣ ё пешгӯии натиҷа. Омодабандӣ ва 2–3 муаррифии кӯтоҳ.

Марҳилаи 1. Ёдоварӣ аз рӯзи гузашта

Мақсад: ташаккули рӯҳияи мусбати эҳсосӣ, барқарорсозии раванди рӯзи гузашта ва пайвасти кардани мавзӯҳо.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Иштирокчиёро хайрамақдам мегӯяд, оҳанги умумиро месозад: «Аз як фаъолкунии сабук оғоз мекунем — биёед ба ёд орем, ки рӯзи гузашта чӣ гуна гузашт»	– Барои сӯҳбати ғайрирасмӣ омодагӣ мегиранд
2. Слайди «Ёдоварӣ аз рӯзи гузашта»-ро нишон медиҳад. Вазифаро кӯтоҳ шарҳ медиҳад: «Ба саволҳои ихтиёрӣ ҷавоб диҳед — як-ду ҷумла кофист»	– Слайдро мебинанд, рӯзи гузашташонро ба ёд меоранд
3. Саволҳои медиҳад: – «Рӯзи гузашта аз чӣ оғоз ёфт?» Аз 1–2 иштирокчӣ даъват мекунад, ки ҷавоб диҳанд – Силсилаи саволҳоро идома медиҳад, дигаронро ҷалб мекунад – Марҳиларо ҷамъбасти мекунад, иштирокчиёро ташаккур мегӯяд, аз шуҳиҳи истифода мебарад	– Ба силсилаи саволҳои ҷавоб медиҳанд, лаҳзаҳои калидӣ ва эҳсосотро ба ёд меоранд

Маслиҳат ба тренер:

- Баррасиро ба ҳисобот табдил надихед, сабуки ва муҳити мусбатро нигоҳ доред, аз шӯҳиҳи мувофиқ ва табассум истифода баред.
- Барои ҳар савол 1–2 ҷавоб кофист.

Марҳилаи 1. Кор бо сохтори ҷаҳорҷӯбӣ, муқаддима ва мафҳумҳои калидӣ

Мақсад: *Шиносоии умумӣ бо сохтори маъноии мавзӯи 1.3.*

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастурдиҳии кӯтоҳ – Шунавандагонро ба гурӯҳи хурд муттаҳид мекунад – Супориш медиҳад: «Ҷаҳорҷӯбаи мавзӯ ва натиҷаҳои интизоршавандаро хонед. Қайд кунед, ки чӣ нофаҳмо аст ё диққататонро ҷалб кард»	– Ба гурӯҳи хурд (дунафарӣ) муттаҳид мешаванд
2. Кор бо сохтори ҷаҳорҷӯба – Назорати вақтро ба роҳ меонад – Дар рафти кор ба саволҳои пайдошуда ҷавоб медиҳад	– Матнро меҳонанд – Ибораҳои нофаҳмо ё ҷолибро қайд мекунанд
3. Баррасии кӯтоҳ – Аз гурӯҳи хурд хоҳиш мекунад, ки як нуқтаро ном баранд: чӣ диққатро ҷалб кард / чӣ нофаҳмо боқӣ монд – Хулоса мекунад: ҷаҳорҷӯба забони умумӣ, майдони маъноӣ ва мақсадҳои кори минбаъдаро муайян мекунад	– 1–2 мушоҳидаи худро баён мекунанд – Ба гурӯҳи хурди дигар гӯш медиҳанд, дақиқ мекунанд

Марҳилаи 2. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»: Дарсе, ки фаъол шуд / Супориши магнитӣ

Мақсад: фаъолсозии таҷриба, мубодилаи мисолҳо аз таҷриба, омодагории замина барои кори минбаъда

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Дастурдиҳии кӯтоҳ – Шарҳ медиҳад: «Яке аз ду супоришро интихоб кунед ва онро дар 3 дақиқа иҷро намоед. Баъдан муаррифиҳои кӯтоҳ аз ҷой»	– Гурӯҳҳо супоришро интихоб мекунад: «Дарсе, ки фаъол шуд» ё «Супориши магнитӣ»
2. Кор дар гурӯҳҳо – Назорати вақтро ба роҳ мемонад – Ёдрас мекунад: «Таҳияро кӯтоҳ кунед, то муаррифии натиҷа имконпазир бошад»	– Супоришро иҷро мекунад – 1–2 тезис барои муаррифӣ омода мекунад
3. Муаррифиҳо аз ҷой – Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки натиҷаҳоро баён кунанд (ҳар гурӯҳ 1 дақиқа) – 2–3 мисоли муваффақро дар флипчарт қайд мекунад – Таъкид мекунад: «Ҳар яки шумо аллакай таҷриба ва ақидаҳое доред, ки хонандагонро ҷалб мекунад. Муҳим аст, ки онҳоро бинед ва рушд диҳед»	– Натиҷаҳоро баён мекунад (1 дақиқа барои ҳар гурӯҳ) – Ба суҳанони ҳамкорон гӯш медиҳанд

Маслиҳатҳо ба тренер

- 1. Вақтро назорат кунед, марҳилаҳои корро идора намоед:** 3 дақиқа — кор дар гурӯҳҳо → 5 дақиқа — муаррифиҳои кӯтоҳ (вагарна ҷараён гум мешавад).

Марҳилаи 3. Шарҳи мухтасар: чаро муҳит муҳимтар аз мазмун аст

Мақсад: нишон додан, ки сифати муҳити таълим бевосита ба рушди салоҳиятҳои хонандагон таъсир мерасонад.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Слайди 7-ро нишон медиҳад ва андешаро муаррифӣ мекунад: салоҳиятҳо танҳо дар муҳити фаъоли таълимӣ ташаккул меёбанд, ки дар он хонанда амал мекунад, андеша мекунад, ҳамкорӣ менамояд. Саволи эҳтимоли: – Кадом унсур зикршуда дар слайд ба фаҳмиши шумо дар бораи муҳити таълим наздиктар аст?	– Гӯш мекунад, андешаҳои калидиро қайд мекунад, ба савол кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд
2. Слайди 8-ро нишон медиҳад. – Чӣ гуна муҳит ба ангеа ва рафтори хонандагон таъсир мерасонад. Ба муқоисаи ду намуди синф диққат ҷалб мекунад. Саволҳои эҳтимоли: – Ба назари шумо, дар кадом синф ангеаи дохилӣ рушд мекунад? – Кадом нишонаҳои «муҳити солим»-ро ба ин рӯйхат илова мекардед?	– Дар гурӯҳи хурд баррасӣ мекунад ё кӯтоҳ аз ҷой фикр баён мекунад
3. Ба слайди 9 мегузарад — Муҳити омӯзиш ва муҳити таълим: фарқ дар чист. Шарҳ медиҳад, ки муҳити аввал барои азхудкунии	– Гӯш мекунад, муқоиса мекунад, ҷавобҳои кӯтоҳ медиҳанд

<p>дониш кумак мекунад, дуом — шахсиятро рушд медиҳад.</p> <p>Саволҳои эҳтимоли:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дар дарс кадом муҳитро сохтан душвортар аст: омӯзишӣ ё таълимӣ? Чаро? – Дар амалия байни онҳо чӣ гуна фарқ гузошта мешавад? 	
<p>4. Слайди 10-ро нишон медиҳад (мисол бо Амир Темури)</p> <p>Андешаи асосӣ: дар асоси як мазмун метавон ду сатҳи фаъолият сохт — такроркунанда ва рушддиҳанда.</p> <p>Саволҳои эҳтимоли:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ба назари шумо, чӣ чиз супориши дуомро таълимӣ мегардонад? – Чӣ ба табдили супориши маъмулӣ ба муҳити таҳлил ва муколама мусоидат мекунад? 	<p>– Гӯш мекунад, баррасӣ мекунад, мисолҳо меоранд</p>

Маслиҳат ба тренер:

- Шарҳ бояд бо ҷараён гузарад. Саволҳои эҳтимоли воситаи ҷалби иштирокчиён ба баррасиҳои кӯтоҳ мебошанд.
- Барои ҳар савол 1–2 ҷавоб кофист.

Марҳилаи 4. Омӯзиш ва коркарди мазмун

Қисми 2: «Омӯзгор — меъмори муҳити таълим»

Мақсад: муайян кардани принципҳои муҳити таълимии самаранок ва таҳияи тавсияҳои амалӣ дар шакли «Иҷро кун – Парҳез кун».

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Воридшавӣ ба супориш:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Мақсадро кӯтоҳ шарҳ медиҳад: ҳар гурӯҳ бо як принцип аз матн кор мекунад ва ёддошт таҳия мекунад «Иҷро кун – Парҳез кун» – Тақсимои принципҳоро тавассути қуръакашӣ ё таъин анҷом медиҳад – Шарҳ медиҳад, ки натиҷа – мубодилаи ёддоштҳо ва фикру мулоҳизаи мутақобила хоҳад буд 	<p>– Дастурро гӯш мекунад, принципро барои кор мегиранд</p>
<p>2. Кор бо матн:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки қисми дуоми матнро «Омӯзгор — меъмори муҳити таълим» бодиққат хонанд ва андешаҳои калидии марбут ба принципи худро ҷудо кунанд 	<p>– Матнро таҳлил мекунад, фикрҳои муҳимро ҷудо мекунад</p>
<p>3. Таҳияи ёддошт «Иҷро кун – Парҳез кун»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Шаклро шарҳ медиҳад: сутуни чап – амалҳои самаранок, сутуни рост – хатоҳои маъмул – Раванди корро дастгирӣ мекунад, дар дақиқ кардани тарзи баён (формулировка) кумак мерасонад 	<p>– Гурӯҳҳо ёддошти кӯтоҳ таҳия мекунад</p>
<p>4. Мубодилаи ёддоштҳо, муаррифӣ ва фикру мулоҳиза:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Мубодиларо ташкил мекунад: ҳар гурӯҳ ёддошти худро ба гурӯҳи дигар медиҳад 	<p>– Намояндаи гурӯҳ принцип ва тавсияҳоро ба гурӯҳи нав муаррифӣ мекунад (то 2 дақиқа)</p>

– Намоянда (1 нафар) ба гурӯҳи нав мегузарад ва шарҳ медиҳад: моҳияти принцип ва тавсияҳои асосӣ	– Гурӯҳи қабулкунанда гӯш мекунад, савол медиҳад ва тибқи тарҳи пешниҳодшуда фикру мулоҳиза медиҳад
– Қоидаҳои фикру мулоҳизаи мутақобиларо ёдрас мекунад: «ду ситора + як орзу»	
Хулосаи тренер: «Мо дидем, ки муҳит — ин низоми қарорҳои хурд аст: интихоби шаклҳо, нақшҳо, ҳамкорӣ. Маҳз дар ҳамин раванд муҳити фаъоли таълим ба вучуд меояд.»	

Маслиҳат ба тренер:

- Ин марҳила бояд бо ҳазлу шухӣ гузарад, бигзор мисолҳои воқеӣ аз амалия садо диҳанд.

Пас аз мубодила, метавонед аз иштирокчиён кӯтоҳ пурсед (саволҳо — бо салоҳиди тренер):

- Кадом андешаҳоро аз ёддоштҳои дигарон аввал санҷидан меҳаҷед?
- Чаро баррасӣ на танҳо «чӣ бояд кард», балки «аз чӣ бояд парҳез кард» муҳим аст?
- Кадом амалҳои омӯзгор бештар монеаи сохтани муҳити таълим мешаванд?
- Агар шумо овезаи «Омӯзгор — меъмори муҳит» месохтед, шиори он чӣ мешуд?

Марҳилаи 5. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.3.

Мақсад: дарк ва таҳлили андешаҳои калидии машғулият ва пайвастании онҳо бо таҷрибаи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ медиҳад: ин санҷиши дониш нест, балки воситаи худбаҳодиҳист. Супоришҳои тестино худатон месанҷед	– Гӯш мекунад, бахши дастурро мекушоянд: Худсанҷӣ (Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.3.)
2. Иҷрои тестҳо – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки супоришҳоро инфиродӣ иҷро кунанд	– Супоришҳоро инфиродиро иҷро ва ҷавобҳоро қайд мекунад
3. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд – Пешниҳод мекунад, ки дар гурӯҳи хурд мубодила кунанд. Ҷавобҳоро муқоиса намоед, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ кунед	– Ҷавобҳои иҷрошударо дар гурӯҳи хурд муқоиса мекунад, мувофиқат ва тазодҳоро баррасӣ мекунад
4. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад. Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намоянд ва саволҳо диҳанд. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса ва хатоҳоро ислоҳ мекунад, саволҳои дақиқкунанда дода, нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунад

Калиди тестҳо

1 – В,С; 2 – С; 3 – В,Д; 4 – С,Д; 5 – С; 6 – С; 7 – В

ТАВАҚҚУҲ: Машғулияти 2 («Таҳлили мушкilot ва қадамҳо ба сӯйи тағйирот») дар мавзуи 1.3 гузаронида намешавад. Ин маводро иштирокчиён мустақилона меомӯзанд. Баъди машғулияти аввал бевосита ба машғулияти 3 - Кори амалӣ: **ТАРҲРЕЗИИ МУҲИТИ ТАЪЛИМ** мегузарем.

Марҳилаи 6. Кори амалӣ: ТАРҲРЕЗИИ МУҲИТИ ТАЪЛИМ

Мақсад: таҳлили дарс аз мавқеи муҳити таълим: дар кучо ва чӣ гуна он зухур мекунад, кадом унсурҳо ба рушди салоҳиятҳои **4К+** мусоидат мекунанд.

Кори амалии 1. «Дар ин дарс чӣ мегузарад?»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<ul style="list-style-type: none"> – Мақсадро кӯтоҳ шарҳ медиҳад: ҳар гурӯҳ сенарияи дарсро меҳонад ва саволҳоро баррасӣ мекунад (нигаред ба бахши кори амалии супориши 1) – Вақтро назорат мекунад, баррасиро дар гурӯҳҳо ташкил мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> – Сенарияро дар гурӯҳҳо меҳонанд – Саволҳоро баррасӣ мекунанд – Хулосаҳо дар бораи муҳит ва 4К+ пешниҳод мекунанд

Кори амалии 2. Таҳлили муҳити таълимии дарс

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузориши супориш – 2 <ul style="list-style-type: none"> – Мақсадро эълон мекунад: сенарияи дарсро аз дидгоҳи муҳити таълимӣ баррасӣ кунед – Хоҳиш мекунад, ки сенарияи дарс (Супориши 4) ва слайди 16-ро кушоянд – Шарҳ медиҳад, ки рафтори омӯзгор ва хонандагонро пайгирӣ кардан муҳим аст – Саволҳоро барои баррасӣ нишон медиҳад (слайди 17) 	<ul style="list-style-type: none"> – Супориши 4-ро мекушоянд – Барои кори таҳлилий омодагӣ мегиранд
2. Омӯзиши сенарияи дарс – 10 <ul style="list-style-type: none"> – Ёдрас мекунад, ки бояд ба тарҳи муҳити ҳамкорӣ диққат дод – Ба саволҳои слайди 17 диққатро ҷалб мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> – Сенарияро дар гурӯҳҳо меҳонанд – Саволҳоро барои баррасӣ ва таҳлил истифода мебаранд
3. Баррасии саволҳо (слайди 17) <ul style="list-style-type: none"> – Саволҳоро навбат ба навбат медиҳад (1–2 савол барои ҳар гурӯҳ) – Ҷавобҳои кӯтоҳ ва асоснокро ташвиқ мекунад – Дар дақиқ кардани фарқ байни муҳити омӯзиш ва муҳити таълим кумак мекунад 	<ul style="list-style-type: none"> – Саволҳоро баррасӣ мекунанд, мисолҳо аз сенария интихоб мекунанд – Дар баррасии умумӣ иштирок менамоянд
4. Кор бо варақаи санчишӣ (слайди 18) <ul style="list-style-type: none"> – Хоҳиш мекунад, ки рӯйхати санчиширо кушоянд – Кори амалии (супориши 2) – Шарҳ медиҳад: дар сенарияи дарс се марҳила мавҷуд аст. Ҳар марҳиларо аз рӯйи варақаи санчишӣ арзёбӣ кунед — то чӣ андоза нишонаҳои муҳити таълим дар он дида мешаванд 	<ul style="list-style-type: none"> – Ҳар марҳилаи сенарияро дар гурӯҳҳо таҳлил мекунанд – Рӯйхати санчиширо пур мекунанд, далелҳоро сабт мекунанд
5. Хулоса ва мубодилаи мушоҳидаҳо <ul style="list-style-type: none"> – Пурсиши кӯтоҳ ва мубодилаи андешаҳо: – Дар кадом эпизодҳои сенария муҳит воқеан таълимӣ шуд? – Чиро метавон тақвият ё тағйир дод? 	<ul style="list-style-type: none"> – Мушоҳидаҳоро мубодила мекунанд – Нишонаҳои муҳити таълимро муайян мекунанд – Дараҷаи татбиқи онҳоро дар сенарияи дарс арзёбӣ мекунанд

Маслиҳат ба тренер:

1. Вақтро назорат кунед: кори амалии аввал бояд кӯтоҳ бошад (баррасӣ саволҳо).
2. Назорат кунед, ки иштирокчиён ҷавобҳои худро бо мисол аз варақаи назоратӣ **асоснок кунанд** («Мисол аз сценария биёред»).
3. Дар анҷом, метавонед аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки кӯтоҳ «як нуқтаи қавӣ» ва «як қадами беҳсозӣ»-ро дар дарси таҳлилшуда баён кунанд.

Саволҳои эҳтимоли барои баррасӣ (бо салоҳиди тренер):

1. Чӣ ба хонандагон кумак кард, ки амал кунанд, на танҳо гӯш кунанд?
2. Дар куҷо омӯзгор шароити интихоб ё таҳлили муштаракро фароҳам овард?
3. Шумо ин сценарияро дар амалия чӣ гуна истифода мебардед — бе тағйир ё бо коркарди иловагӣ?
4. Чаро муҳим аст, ки дарсро аз дидгоҳи амалҳои хонандагон баррасӣ кунем, на танҳо аз мазмун?

Марҳилаи 7. Робитаи мутақобила

Мақсад: кумак ба иштирокчиён барои дарки андешаҳои калидии машғулият, пайваст кардани онҳо бо амалияи шахсии педагогӣ ва таҷрибаи инфиродӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ ба робитаи мутақобила (слайди 19): – Дар слайд панҷ савол оварда шудааст, ду саволро интихоб кунед, ки ба шумо наздиканд ва меҳроҳед ба онҳо ҷавоб диҳед	– Слайдро мебинанд, ду саволро интихоб мекунанд, ки таваҷҷуҳ ё воқуниши шахсӣ ба вучуд оварданд
2. Пурсиши интихобӣ аз рӯи саволҳо: – Опросро навбат ба навбат аз рӯи ҳар савол мегузаронад: «Кӣ саволи аввалро интихоб кард?» (даст мебардоранд). Аз 2–3 иштирокчӣ хоҳиш мекунад, ки кӯтоҳ фикр баён кунанд – Ба саволи навбатӣ мегузарад: «Кӣ саволи дуюмро интихоб кард?» ва ғайра – Вақт ва ҷараёниро назорат мекунад	– Навбат ба навбат ҷавобҳои худро баён мекунанд – Андешаҳои дигаронро шарҳ медиҳанд
Хулосаи тренер: «Мо дидем, ки муҳити таълим — ин на танҳо ҷой ё захираҳо, балки муносибатҳо, услуби муошират ва фазое мебошад, ки мо худ онро месозем.»	

Маслиҳат ба тренер:

- **Муҳити фаъл ва ғайрирасмиро** нигоҳ доред — бигзор ҷавобҳо озодона садо диҳанд, бе арзёбӣ.
- Агар лозим бошад, бо мулоимӣ ҳавасманд кунед: «Як калима — чӣ муҳим буд?», «Чӣ шуморо ба ҳайрат овард?»

Саволҳои эҳтимоли барои амиқсозӣ (бо салоҳиди тренер):

- Имрӯз дар бораи нақши муҳит барои шумо чӣ кашфиёт шуд?
- Кадом андеша аз машғулият дар синфи шумо «ҷой мегирад»?
- Чӣ гуна метавон, бе интизори захираҳои калон одатҳои тағйир дод?

МАШҒУЛИЯТИ 5

Мавзуи 4. «Муҳити рақамии таълим ва зеҳни сунъӣ: воситаҳо барои омӯзгорони фанни таърих» (160 дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	20 дақ.	Се супориш аз дастур: кор бо изҳорот (фардӣ), саволҳо барои андешаронӣ (дар гурӯҳҳо), вазъияти хурд (дар гурӯҳҳо) → баррасии кӯтоҳ
2. Кор бо варақаи иттилоотии 1.4	60 дақ.	Кор бо ҷадвалиҳо (5–8). Иштирокчиён унсурҳои калидии муҳити рақамии таълимро таҳлил мекунанд: – Ҷадвали 2: афзалият ва камбудии муҳити рақамии таълим (гурӯҳҳо як афзалияти муҳим ва як камбудиро ҷудо карда, интихоби худро асоснок мекунанд) – Ҷадвали 3: захираҳои рақамӣ барои омӯзгори таърих (муайян мекунанд, ки кадом захира бештар ба рушди салоҳиятҳои калидӣ 4К+ мусоидат мекунад) – Ҷадвали 4: тарзҳои истифодаи захираҳо (тарзҳои одӣ ва қулайро ҷудо карда, аз рӯи дараҷаи омодагӣ ба истифода дараҷабандӣ мекунанд) – Ҷадвали 5: имкониятҳо ва хатарҳо (муайян мекунанд, ки кадом таъсирҳоро метавон фавран истифода бурд ва кадомашон эҳтиёткориро талаб мекунанд; як хавфи асосиро интихоб карда, роҳи камакунии онро пешниҳод мекунанд) Хулоса: усули «3 далел – 2 савол – 1 тавзеҳ» → кори дунафарӣ → «даври умумӣ»
3. Худбаҳодиҳӣ Варақаи худсанҷии 1.4	10 дақ.	Иҷрои инфиродии супоришҳои тестӣ → мубодила дар хурд → худсанҷӣ бо калидҳо ва баррасии нуқтаҳои нофаҳмо
4. Амалӣ: «Захираҳои рақамӣ ва Муҳити рақамии таълимӣ»	60 дақ.	Амалӣ 1: «Ман ва муҳити рақамии таълимӣ» (худбаҳодиҳӣ, 3–4 дақ.). Амалӣ 2: «Ороиши (Дизайни) муҳит – лоиҳаи дарс» Кор дар сегонаҳо: лоиҳакашии дарс аз рӯи қолаби «Муҳит – Амал – Салоҳият» → овозон кардани корҳои гурӯҳӣ → «тур аз галерея» бо бозхурди «Ду ситора ва як орзу» Амалӣ 2: «Хонанда + захираҳои рақамӣ» (8–10 дақ.) Амалӣ 3: «Омӯзгор + захираҳои рақамӣ» (25 дақ., кор дар гурӯҳҳо бо захираҳои рақамӣ + «Карусел»)
5. Робитаи мутақобилаи рӯз	10 дақ.	Баррасии ҷамъбасти → таъкиди робитаи мазмунӣ курс ва шакли машғулият (принсипҳои муҳити таълимӣ дар амалияи тренинг татбиқ шудаанд)

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»

Мақсад: Фаъолсозии таҷриба, омодагии замина барои кори минбаъда

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Ба дастур ва маводди дастурӣ пайравӣ мекунад: – Се супориш медиҳад: 1) кор бо изҳорот (инфироӣ) 2) саволҳо барои андеша (дар гурӯҳҳо) 3) вазъияти хурд (дар гурӯҳҳо) – Вақтро назорат мекунад	– Супориши инфиродиро иҷро мекунанд – Саволҳо ва вазъияти хурдро дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд – Ҷавобҳои худро мубодила мекунанд
2. Кор дар гурӯҳҳо: – Вақтро назорат мекунад – Ёдрас мекунад: фикрҳои кӯтоҳ баён кунед	– Супоришро иҷро мекунанд – 1–2 тезис барои муаррифӣ омода мекунанд
3. Муаррифӣ кардан: – Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки натиҷаҳоро баён кунанд – 2–3 намунаи муваффақро дар флипчарт сабт мекунад – Таъкид мекунад: «Шумо аллакай таҷриба ва идеяҳо доред — онҳоро рушд диҳед»	– Натиҷаҳоро баён мекунанд – Мисолҳои ҳамкоронро гӯш мекунанд

Маслиҳат ба тренер

- Кор бо изҳорот бояд хеле зуд гузарад: ҷавобҳо «ҳа / не / мутмаин нестам». Таъкид кунед: «Баъдтар, бо матн кор мекунем».
- Саволҳо барои андеша – 1 дақиқа баррасӣ, пас аз он пурсиши зуд дар давра.
- Вазъияти хурд нуқтаи асосӣ: 2–3 дақиқа барои омодагӣ, шарҳи Мақсади қарор.
- Баррасӣ бояд фаъол бошад.

Марҳилаи 2. Кор бо варақаи иттилоотии 1.4 – «Муҳити рақамии таълимӣ»

Мақсад: таҳлили унсурҳои калидии муҳити рақамии таълимӣ ва арзёбии таъсири онҳо ба рушди салоҳиятҳои **4K+** дар таҷрибаи мактабӣ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Гузориши супориш ва ташкили кор – Мақсадро эълон мекунад: муҳити рақамиро ҳамчун захираи рушди салоҳиятҳои 4K+ баррасӣ кунед. – Сохтори корро шарҳ медиҳад: таҳлили пайдарпайи ҷадвали (аз 2 то 5).	– Гӯш мекунанд, барои кори гурӯҳӣ омодагӣ мегиранд
2. Ҷадвали 2 – «Афзалиятҳо ва камбудии муҳити рақамӣ» – Хоҳиш мекунад, ки бахши 5-ро хонанд ва дар гурӯҳ як афзалият ва як камбудии асосиро муайян кунанд. – Таъкид мекунад: интиҳоби худро асоснок кунед.	– Матнро меخوانанд, интиҳоб мекунанд, шарҳи кӯтоҳ медиҳанд – Муаррифиҳои кӯтоҳ аз гурӯҳҳо (1 дақиқа)
3. Ҷадвали 3 – «Захираҳои рақамӣ барои омӯзгори таърих» – Ба ҷадвали нав мегузарад. Хоҳиш мекунад як захираеро интиҳоб кунанд, ки бештар ба рушди салоҳиятҳои 4K+ мусоидат мекунад. – Шарҳ медиҳад: чаро маҳз ин захира ва чӣ гуна онро ба дарс ворид кардан мумкин аст.	– Ҷадвалро таҳлил мекунанд, як захираеро интиҳоб мекунанд – Аргументи кӯтоҳро баён мекунанд – Муаррифиҳои кӯтоҳ (1 дақиқа)

4. Чадвали 4 – «Усулҳои истифодаи муҳит дар дарсҳои таърих» – Хоҳиш мекунад бо чадвал шинос шаванд ва баррасӣ кунанд, кадом усулҳо қулай ва содаанд. – Пешниҳод мекунад, ки усулҳоро дараҷабандӣ кунанд: аз омода барои истифода то онҳое, ки омодагӣ меаҳанд.	– Дар гурӯҳҳо кор мекунанд, усулҳоро аз рӯйи содагӣ ва қулай тақсим мекунанд – Як усули муфидро интихоб ва асоснок мекунанд
5. Чадвали 5 – «Имкониятҳо ва хатарҳо» – Хоҳиш мекунад бо ду сутуни чадвал кор кунанд: 1) аввал – таъсирҳои мусбат: чӣ метавонад ҷавран татбиқ шавад / чӣ эҳтиёт меаҳад; 2) як хатарро интихоб кунанд, ки муҳимтарин аст. – Аргументи кӯтоҳ ва мисолҳои воқеиро ташвиқ мекунад	– Чадвалро таҳлил мекунанд – Таъсирҳо ва хатарҳоро баррасӣ мекунанд, интихоб мекунанд
6. Хулоса – Слайди «3 далел – 2 савол – 1 шарҳ»-ро нишон медиҳад. – Корро дунафарӣ ташкил мекунад: пур кардани варақа. – Пурсиши давриро мегузаронад.	– Дар хурд 3 далели нав, 2 савол, 1 шарҳ менависанд – Дар баррасӣи даврӣ иштирок мекунанд

Маслиҳат ба тренер

- **Суръатро назорат** кунед: ҳар чадвал як баҳши мустақил аст, баррасиро тӯл надихед
- Ба изҳори **кӯтоҳ ва асоснок ҷавасманд** кунед — аз нақли матн худдорӣ намоед
- Агар дастрасӣ ба интернет мавҷуд бошад, **иҷозат диҳед, ки иштирокчиён аз захираҳои рақамӣ (аз ҷумла ChatGPT)** барои ҷустуҷӯи мисолҳо истифода баранд.

Марҳилаи 3. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.4

Мақсад: Дарки андешаҳои калидии машғулият ва пайваست кардани онҳо бо таҷрибаи педагогӣ

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Шарҳ медиҳад: ин санҷиши дониш нест, балки воситаи худбаҳодиҳист. Супоришҳои тестино худатон месанҷед	– Гӯш мекунанд, баҳши дастурро мекушоянд: Худсанҷӣ (Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.4)
2. Иҷрои тестҳо – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки супоришҳоро инфиродӣ иҷро кунанд	– Супоришҳоро инфиродӣ иҷро мекунанд, ҷавобҳоро қайд мекунанд
3. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо ва баррасӣ – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, ғалатҳоро ислоҳ намоянд ва саволҳо диҳанд – Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунанд – Хатоҳоро ислоҳ мекунанд – Саволҳои дақиқкунанда медиҳанд – Нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд

Калиди тестҳо

1 – С; 2 – В; 3 – С,D; 4 – А; 5 – В; 6 – С; 7 – В

Марҳилаи 4. КОРИ АМАЛӢ: Захираҳои рақамӣ (ЗР) ва Муҳити рақамии таълим

Мақсад: татбиқи андешаҳои муҳити рақамии таълим ва усулҳои кор бо ЗС дар омӯзиши фанни таърих.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Кори амалии 1. Ташҳиси хурд «Ман ва муҳити рақамии таълимӣ» – Ташкили худташҳисӣ, назорат аз вақти иҷро, баррасӣ аз рӯи саволҳо	– Худташҳискунии инфиродӣ – Бо хоҳиш: баррасии саволҳо/натиҷаҳо
2. Кори амалии 2. «Хонанда + ЗР» – Ташкили кори гурӯҳӣ, таъмини мубодилаи кӯтоҳи натиҷаҳо	– Иҷрои супориш аз дастур дар гурӯҳҳо – Татбиқи мисоли овардашуда аз ҷадвал ба амалияи худ
3. Кори амалии 3. «Омӯзгор + ЗР» – Ташкили кор бо сервисҳои дастрасии рақамӣ – Гузаронидани «Карусел» барои намоиш ва бозгашт	– Иҷрои супориш дар гурӯҳҳо бо истифода аз ЗС – Тарҳрезии идея/супориш барои дарс – Намоиши натиҷа дар шакли «Карусел», пешниҳоди шарҳ ва гирифтани фикру мулоҳизаҳо

Муҳим: *тренер бояд ба дастурамал ва марҳилаҳои кори амалӣ, ки дар дастури таълимии иштирокчиён муфасссал таҳия шудаанд, риоя намояд.*

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Хотиррасон намоед, ки ҳамаи марҳилаҳои супоришҳо аллакай дар дастури таълимии иштирокчиён муфасссал нишон дода шудаанд — **муҳим аст, ки танҳо дастурамал риоя шавад.**
2. **Кори амалии 1** — хеле кӯтоҳ аст, таваққуф накунад: ин танҳо худташҳискунии муқаддимавист.
3. **Дар кори амалии 2** — суръати баландро нигоҳ доред: 5–7 дақиқа барои кор ва омодагӣ, 2–3 дақиқа барои мубодила. Мақсад — нишон додани имкони татбиқи андешаҳои ҷадвал дар амалия мебошад.
4. **Кори амалии 3** — марҳилаи асосӣ. Дастрасӣ ба интернетро таъмин намоед ва иштирокчиёро дар гурӯҳҳо муттаҳид кунед. (дар ҳар гурӯҳ ҳадди ақал як телефон бошад). Ҳар гуна сервисҳои дастрасро истифода баред (ChatGPT, Yandex/Alice ва ғ.).
5. **Дар «Карусел»** аз вақт қатъиян назорат кунед: 2–3 дақиқа барои намоиши ҳар гурӯҳ, 3–4 гардиш.

Марҳилаи 5. Робитаи мутақобила

Мақсад: ба иштирокчиён дар дарки амиқи андешаҳои асосии машғулият ва рабт додани онҳо бо таҷрибаи шахсӣ ва амалияи педагогӣ кумак кардан.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Муқаддимаи Робитаи мутақобила (слайди 33) – Дар слайд панҷ савол оварда шудааст, ду саволро интихоб намоед, ки ба шумо наздиктаранд ва мехостед ба онҳо ҷавоб диҳед	– Ба слайд менигаранд, ду саволро интихоб меkunанд, ки шавқ ё эҳсоси ҳамдардиро бедор карданд
2. Пурсиши интихобӣ аз рӯйи саволҳо – Пурсишро барои ҳар савол пай дар пай анҷом медиҳад: «Кӣ саволи аввалро интихоб намуд?» (даст мебардоранд). 2–3 иштирокчиро интихоб намуда, хоҳиш мекунад, ки кӯтоҳ нақл кунанд – Ба саволи навбатӣ мегузарад: «Кӣ саволи дуюмро интихоб кард?» ва ғайра – Вақт ва ҷараёни раванди баррасиро назорат мекунад.	– Навбат ба навбат ҷавобҳои худро иброн меkunанд – Андешаҳои дигаронро шарҳ медиҳанд ё фикру мулоҳизаҳо изҳор меkunанд.

РӯЗИ СЕҶОМ. МОДУЛИ 2. МАШҒУЛИЯТИ 6

Мавзуи 1. «Омӯзиш ва муҳити физикии таълим» (40 – дақиқа)

Соҳтори модул. Модули мазкур аз 8 мавзӯ иборат буда, дар 4 машғулият 80 – дақиқагӣ гузаронида мешавад.

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъд аз омӯзиш мавзӯ иштирокчиён метавонанд:

- ✓ қисматҳои гуногуни муҳити таълимро муайян кунанд;
- ✓ таъсири мутақобилаи педагогика ва муҳитро муайян кунанд;
- ✓ ҳадафи 4-уми рушди устувори СММ-ро баррасӣ кунанд;
- ✓ ҷузъҳои Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+-и Бонки Ҷаҳониро таҳлил кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давомноки	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён	Мавод
1 дақиқа	Шиносоӣ бо мақсади модул ва натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 1	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ	Гӯш ва қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 1
10 дақиқа	Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: таҳлили шахсӣ	Мусоидат ба машқи хотироти шахсӣ	Андешаронӣ дар бораи муҳити хотирмони таълим	Нест
10 дақиқа	Лексияи хурд: нақши муҳити физикии таълим дар омӯзиш	Маълумоти тренер	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Мачмӯи слайдҳо
10 дақиқа	Таҳлили тасвирҳо – паёмҳои муҳит	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи паёмҳое, ки муҳит мефиристад	Таҳлили шифохӣ + Мубодила байни ҳамдигар (ду нафар)	Слайд бо аксҳо
5 дақиқа	Таҳлил	Роҳбаладӣ - Ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
4 дақиқа	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва намудани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Барраси кӯтоҳ дар бораи мақсадҳо ва интизориҳои шахсӣ (1 дақиқа)

Матн барои тренер: «Дар соҳаи маориф, мо аксар вақт ба он диққат медиҳем, ки чиро ва чӣ гуна таълим медиҳем, аммо мо хеле кам аз худ мепурсем, ки дар кучо таълим медиҳем. Бо вучуди ин, муҳит ҳеҷ гоҳ бетараф нест. Вай метавонад кунҷковиро бедор кунад ё аз назорат гувоҳӣ диҳад, ё метавонад ба ҳамкорӣ даъват кунад ва ё иштирокро боздорад. Имрӯз мо ба омӯзиши муҳити таълим ҳамчун ҳамроҳ дар раванди таълим оғоз мекунем».

«Дар ин машғулият, мо маънои муҳити таълимро мекушоем, ба қисматҳои таълим ва муҳит назар мекунем ва мебинем, ки чӣ тавр ин идеяҳо бо афзалиятҳои ҷаҳонӣ, ба монанди Ҳадафи 4-уми рушди устувор ва Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+-и Бонки Ҷаҳонӣ, алоқаманданд».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 1-ро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан (10 дақиқа)

Матн барои тренер: «Замонро ба ёд оред, ки шумо дар як таҷрибаи омӯзишӣ воқеан ғайб будед. Он метавонад дар муассиса, донишгоҳ, хангоми кори амалӣ ё ҳатто берун аз таҳсилоти расмӣ бошад. Кӯшиш кунед, ки дар кучо буданатонро ба ёд оред. Он муҳит чӣ гуна эҳсос мешуд? Чӣ чиз ба шумо иштирок кардан, диққат намудан ё аз омӯзиш лаззат бурданро осонтар кард? Шумо худро чӣ гуна ҳис мекардед?»

Тренер мисолҳои худро нақл мекунад: [Мисолҳои аз машғулиятҳои берунӣ дар донишгоҳи шаҳри Афина ва мушоҳидаи як муассисаи Зеландияи Нав]

Иштирокчиён хомӯшона андешаронӣ мекунанд, сипас дар дунафараҳо мубодила мекунанд. Тренер аз баъзе иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки хотираи худро нақл кунанд. Тренер мавзӯҳоро мушоҳида мекунад: рӯшноӣ, ҳаво, ҷои нишаст, намоёнӣ ва ғайра.

Паёми асосӣ: «Таҷрибаҳо ба мо хотиррасон мекунанд, ки муҳит дар тарзи эҳсос, фикр ва омӯзиш нақши воқеӣ дорад.»

3. Лексияи хурд: Нақши муҳити физикии таълим дар омӯзиш (10 дақиқа)

Матн барои тренер: «Муҳити физикии таълим як қисми экосистемаи васеътари омӯзиш аст, ки инчунин муҳити педагогӣ ва фарҳангиро дар бар мегирад. Ҳар се қисм ба тарзи эҳсос, фикр ва иштироки хонандагон таъсир мерасонанд».

- **Матни пурраи лексия (давоми матн) дар дастури шунаванда, сах. 6-8) оварда шудааст, дар қисмати чиро бояд донед.**

Саволи тренер:

- «Оё қисматҳои гуногуни муҳити таълим фаҳмо мебошанд?»
- «Қадоме аз ин муҳитҳоро шумо дар таълими ҳаррӯзаи худ бештар мушоҳида мекунед?»
- «Ба фикри шумо, қадоме аз ин муҳитҳо ба омӯзиши хонандагон таъсири қавитар дорад?»

Ҳадафҳои рушди устувори СММ: Таваҷҷуҳ ба маориф (ҲРУ 4 ва Супориши 4.а)

- **Аз матни дастури шунаванда истифода баред, сах. 7-8.**

Паём: «Ҳадафи ҲРУ 4 ва супориши 4.а робитаи байни муҳит ва педагогикаро таъкид мекунанд».

«Модули омӯзишӣ ба мутобикати муҳит бо педагогика ва чӣ гуна муҳити физикии таълим метавонад ба омӯзиш мусоидат кунад ё монеъ шавад, таваҷҷуҳ мекунад».

Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+ -и Бонки Ҷаҳонӣ барои муҳити физикии таълим (МФТ)

Ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+-и Бонки Ҷаҳонӣ барои муҳити физикии таълим (МФТ) равиши ҷамаҷонибаеро чихати рушд ва тақмили муҳити физикии таълим тавассути таваҷҷуҳ ба ҷанбаҳои калидӣ, аз қабилҳои устуворӣ, фарогирӣ, «Сабз» (рушди устувор), солимӣ, мусоидат ба таълим ва омӯзишу татбиқи самаранок пешниҳод мекунад.

Чаҳорчӯбаи RIGHT+ барои таъмини МФТ-и (муҳити физикии таълим) самаранок ба шаш стратегия асос ёфтааст:

1. **R** | Сохтани МФТ-и **тобовар** (Resilient), ки бехатарии ҳамаи истифодабарандагонро ҳифз намуда, ҳамзамон муттасилии таҳсилотро таъмин менамоянд ва бо тарҳбандии бо дарназардошти хавфҳо, риояи меъёрҳои сохтмонӣ ва нақшаҳои коҳиши хавфи офатҳои табиӣ тавсиф мешаванд.
2. **I** | Пешбурди МФТ-и **фарогир** (Inclusive), ки ба ҳамаи хонандагон дастрасӣ ба омӯзишро имкон дода, дорои муҳити дастрас, иншооти ба гендер ҳассос ва иқтидори кофӣ барои қонунӣ кардани ниёзҳои гуногуни хонандагон мебошанд.
3. **G** | Таъмини МФТ-и **«сабз»** (Green), ки таъсири манфии экологиро коҳиш дода, бо самаранокӣ энергетикӣ, сарфаи об, идоракунии партовҳо ва масолеҳи сохтмонию устувор тавсиф мешаванд.
4. **H** | Эҷоди МФТ-и **солим** (Healthy), ки саломатӣ ва некӯаҳволии хонандагон ва омӯзгоронро ҳифз ва тақвият дода, шароити мувофиқи асосӣ, сифати хуби муҳити дохилӣ ва биноҳои дар ҳолати хуб нигоҳдошташударо таъмин мекунад.
5. **T** | Ташаккули МФТ-и **барои таълим ва омӯзиш мусоид** (Teaching- & learning-conducive), ки равишҳои самаранокӣ таълим ва омӯзишро дастгирӣ намуда, бо муҳити тағйирпазир ва мутобиқшаванда, мувофиқат ба талаботи барномаи таълимӣ ва мебели кофӣ, таҷҳизот ва маводи таълимӣ тавсиф мешаванд.
6. **+** | Ноил шудан ба **татбиқи самаранок** (Effective implementation) тавассути ҳалли масъалаҳое, ки ба шабакаи васеътари инфрасохторӣ ва чаҳорчӯбаи сиёсат паҳн шуда, аз маълумот барои қабули қарорҳои асоснок ва таҳкими иқтидор истифода мебаранд.

Акнун, мо аз аҳамияти биноӣ муассисавии устувор, фарогир, «Сабз» ва солим огоҳем. Дар ин омӯзиш мо ба рукни 5-уми Чаҳорчӯбаи RIGHT+, ки ба муҳити физикии дастгирикунандаи таълим ва омӯзиш бахшида шудааст, тавачҷуҳ хоҳем кард.

Паёми асосӣ: «Муҳити физикӣ на танҳо як замина аст, он имкониятҳоро барои таълим, омӯзиш ва фарогирӣ фаролона ташаккул медиҳад. Мутобиқ сохтани муҳит бо педагогика як амали бошууронаи омӯзгорӣ мебошад».

4. Таҳлили тасвирҳо – паёмҳои муҳит

Матн барои тренер: «Ҳар як муҳит аз шароитҳои физикӣ, коммуникативӣ ва фарҳангӣ иборат аст. Ҳар як муҳит ба одамоне, ки дар он қарор доранд, паёмҳо мефиристад, ки чӣ муҳим аст, чӣ иҷозат аст ва чӣ манъ аст».

Тренер аксҳои театрҳо ва парламентҳоро нишон медиҳад. Иштирокчиён дунафарӣ баррасӣ мекунад:

- Ҳар як муҳит чӣ гуна паёмҳо мефиристад?
- Кадоме аз онҳо ба баррасӣ мусоидат мекунад?
- Кадоме аз онҳо ба ҳаракат мусоидат мекунад? Ҳаракати кӣ иҷозат дода шудааст?
- Кадом намуди ҳамкорӣ сурат мегирад?
- Кадоме аз онҳо бештар меҳмоннавоз (хушпазир) эҳсос мешавад?

Тренер гуруҳҳоро даъват мекунад, то фикрҳои худро мубодила кунанд.

Паёми асосӣ: «Ҳар як муҳит ба истифодабарандагони худ паём мефиристад. Муҳити таълим бояд ба хонандагон, омӯзгорон ва директорони муассисаҳо паёмҳои мувофиқ фиристад».

1. Таҳлили мавзӯ (5 дақиқа)

Тренер мегӯяд: «Биёед, чанд дақиқа вақт ҷудо кунем, то идеяҳои имрӯзаро бо воқеияти омӯзгории худ алоқаманд намоем. Лутфан, ба ин саволҳо дар дафтари худ ҷавобҳои кӯтоҳ нависед».

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар дафтари худ қайд кунанд:

- Дар бораи як муҳите, ки дар он машғулият мегузаронед, фикр кунед. Он дар айни замон ба хонандагон чӣ гуна паём мефиристад?

- Кадом унсури Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-ро метавон дар муҳити муассиса ҷавран татбиқ кард?
- Шумо рукни «Барои таълим мусоид»-и Чаҳорҷӯбаи RIGHT+-ро чӣ гуна дарк мекунад?

Рохнамоии тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1–2 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёро барои мубодилаи мисолҳо даъват кунед. Посуххоеро, ки тафаккури мақсаднокро дар бораи муҳит ҳамчун як қисми таҷрибаи омӯзгорӣ нишон медиҳанд, тасдиқ кунед.

Паёми асосӣ: «Ҳатто тағйироти хурди мақсаднок дар муҳити таълими шумо метавонанд тарзи эҳсос ва ҷалби хонандагонро тағйир диҳанд».

2. Ҷамъбаст ва саволҳо (4 дақиқа)

Матн барои тренер: «Ҷазо яке аз воситаҳои таълими шумост. Тарзи ҷобачогузорӣ, муҷаххазсозӣ ва нигоҳубини он ба хонандагон дар бораи он ки аз онҳо чӣ гуна омӯзиш интизор меравад ва то чӣ андоза онҳо муҳиманд, паёмҳо мефиристад. Тавассути муносибати мақсаднок ба ҷазо, шумо иқтидори худро ҳамчун омӯзгор барои дастгирӣ, ҷалб, фарогирӣ ва эҷодкорӣ васеъ мекунад».

Хулосаҳои асосии мавзӯи 1, ки тренер бояд тақвият диҳад:

- Муҳити таълим дорои қисматҳои гуногун — физикӣ, педагогӣ, коммуникативӣ ва фарҳангӣ мебошад, ки барои ташаккули омӯзиш якҷоя амал мекунанд.
- Муҳити физикии таълим ба ҳавасмандӣ, иштирок ва фарогирӣ хонандагон ҷалб мекунад.
- Муҳити самаранок, муассир ва кофӣ ҳам мақсадҳои таълимӣ ва ҳам неқӯаҳволии хонандагонро дастгирӣ мекунад.
- ҲРУ 4 ва Чаҳорҷӯбаи RIGHT+ таъкид мекунанд, ки таълими босифат муҳити беҳатар, фарогир ва солимро дар бар мегирад.
- Мутобиқсозии муҳити физикӣ бо педагогика як амалияи бошууронаи омӯзгорӣ мебошад, ки ба ҳамаи хонандагон манфиат меорад.

МАШҒУЛИЯТИ 6

Мавзӯи 2. «Аҳамияти муҳит дар таълим» (40 - дақиқа)

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъд аз омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Концепсияи муҳитро ҳамчун «Омӯзгори сеюм» баррасӣ кунанд.
- ✓ Шарҳ диҳанд, ки чӣ тавр муҳити физикии таълим ба натиҷаҳои омӯзиши хонандагон таъсир мерасонад.
- ✓ Тасаввуроти нодурусти маъмулро дар бораи муҳит ва омӯзиш шинохта тавонанд.
- ✓ Чаҳорҷӯбаи SIN ва се қисмати асосии онро тавсиф кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноки	Усул	Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён	Мавод
1 дақ	Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 2	Муаррифии кӯтоҳ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 2
4 дақ	Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили шахсӣ	Роҳбаладӣ	Навиштани паёмҳо, ки муассиса интиқол медиҳад	Маводди муттаҳидотӣ
10 дақ	Ҷаро муҳит муҳим аст - концепсияи «Омӯзгори сеюм»	Маълумот	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Маҷмӯи слайдҳо

5 дақ	Таҳлили тасвирҳо – чойгиршавӣ ва малакаҳо	Баррасӣ дар бораи малакаҳое, ки тавассути чойгиршавӣ дастгирӣ мешаванд	Таҳлили шифоҳӣ	Слайд бо ду акс
10 дақ	Машқи тарҳбандии физикӣ	Роҳбаладӣ	Машқи ҷисмонӣ	Муҳит ва мебили мувофиқ
10 дақ	Пойгоҳи далелҳо (таваҷҷуҳ ба HEAD/SIN)	Иттилооти мухтасар + мисолҳои вобаста.	Гӯш кардан, ба саволҳо ҷавоб додан	Мачмӯи слайдҳо
3 дақ	Таҳлил	Роҳбаладӣ - ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
2 дақ	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулоса, тақвияти бар-доштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ намудан ва додани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифии натиҷаҳои омӯзиш

Матн барои тренер: «Дар соҳаи маориф, мо аксар вақт ба барномаи таълимӣ, усулҳои таълим ё арзёбӣ таваҷҷуҳ мекунем. Имрӯз, мо ба чизе, ки аксар вақт нодида гирифта мешавад, таваҷҷуҳ хоҳем кард: муҳите, ки дар он омӯзиш сурат мегирад. Биёед, фаҳмем, ки чӣ тавр ин муҳит ба таълим ва омӯзиш бевосита таъсир мерасонад».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили шахсӣ (4 дақ)

Дастурҳо: Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки дар маводди муттаҳидотии худ 2–3 паёми марбут ба муҳитро, ки ба боварии онҳо тарҳбандии муассисаашон инъикос мекунад, нависанд.

«Дар бораи муассисаи худ дар айни замон фикр кунед. Тарҳбандии синфхонаҳо, долонҳо ва деворҳо ба омӯзгорону хонандагон чӣ «меғоянд»? Муҳит кадом қоидаҳо ё одатҳои ногуфтаро тақвият медиҳад? Оё омӯзгорон худро дар тағйир додани тарҳбандии муҳит озод ҳис мекунанд? Мо дар бораи назорат, эҷодкорӣ ё ҳаракати хонандагон чӣ гуна паёмҳои ногуфта мефиристам?»

Иштирокчиён хомӯшона андешаронӣ мекунанд, сипас дунафара ё дар гуруҳҳои хурд мубодила мекунанд.

Тренер мавзӯҳои умумиро мушоҳида мекунад, масалан: набудани тағйирпазирӣ, набудани муҳит барои ташаббусҳо, итоат ба қоидаҳо ва ғайра.

Паёми асосӣ: «Таҷрибаҳо ба мо хотиррасон мекунанд, ки муҳит паёмҳои зиёди «пинҳонӣ» мефиристад».

3. Лексияи хурд: Ҷаро муҳит муҳим аст – консепсияи «Омӯзгори сеюм» (10 дақ)

Матн барои тренер: «Пеш аз он ки ба маълумот ё ҷаҳорҷӯбаҳо назар андозем, биёед ба идеяи асосӣ таваҷҷуҳ кунем: муҳит на танҳо чизест, ки мо истифода мебарем. Муҳит тарзи таълими мо, рафтори хонандагон ва эҳсосоти ҳамаро дар муҳити таълим ташаккул медиҳад».

Барои аксари омӯзгорон, синфхонаҳо танҳо як «воқеияти додашуда» мебошанд. Муҳит вучуд дорад ва омӯзгорон дар дохили он кор мекунанд. Аммо ҳақиқат ин аст, ки муҳити физикӣ як қисми ҳуди омӯзиш аст. Солҳои 1940-ум, омӯзгор ва равоншиноси пеш Марҳилаи итолиёвӣ Лорис Малагутси равиши Редҷо Эмилиро ба омӯзиш дар асоси он бунёд гузошт, ки кӯдакон тавассути ҳамкориҳо инкишоф меёбанд: аввал бо калонсолони ҳаёти худ – волидон ва омӯзгорон – сипас бо ҳамсолон ва дар ниҳоят бо муҳити атроф. Муҳити физикӣ, ба гуфтаи Малагутси **ОМӢЗГОРИ СЕЮМ** мебошад. Муҳити таълим ҳамачун «омӯзгори сеюм» танҳо пас аз ҳамкориҳои омӯзгор бо хонанда ва хонанда бо хонанда амал мекунад.

Дар фалсафаи таълимии Редчо Эмилия, муҳити таълим на танҳо як замина, балки дар қатори калонсолон ва ҳамсолон фаъолон ҳамчун «Омӯзгори сеюм» баррасӣ мешавад. Ин идея муҳити физикиро ба як шарик педагогӣ табдил медиҳад, ки қасдан барои бедор кардани кунҷовӣ, таҳқиқот ва ифодаи эҷодӣ тарҳрезӣ шудааст. Идеяҳои асосии равиши Редчо Эмилия:

- Кӯдак эҷодкунандаи дониш аст.
- Калонсол роҳнамо мебошанд.
- Муҳит шарикест, ки таҳрик медиҳад, илҳом мебахшад ва роҳнамоӣ мекунад.

Дар муассисаҳои Редчо, ҳама чиз — деворҳои шаффоф, қорҳои намоёни хонандагон, маводди дастрас мақсаднок аст. Ҳар як унсур қасдан барои таҳрики таҳқиқ, ҳамкорӣ ва ҳисси мансубият ҷойгир карда шудааст. Ин муҳит омӯзишро дар шаклҳои гуногун дастгирӣ мекунад. Вақте ки хонандагон бо муҳити мақсаднок тарҳрезӣшуда таомул мекунанд, муҳити таълим таҷрибаи онҳоро тавассути пешниҳоди имкониятҳо барои кашфиёт ва ҷалби устувор фаъолон ташаккул медиҳад. Он ба ҳамкорӣ, ҳалли масъалаҳо ва таҳлил ҳама бидуни дастури мустақими омӯзгорон ташвиқ мекунад. Муҳит ҳамчун воситаи педагогӣ баррасӣ мешавад.

Хулоса, концепсияи «Омӯзгори сеюм» таъкид мекунад, ки муассисаҳо на танҳо ҷойҳои таълим, балки омӯзгори сеюм мебошанд, ки арзишҳо, имкониятҳо ва эҳтиром ба мустақилияти хонандаро мерасонанд. Муҳит чӣ гуна таълим медиҳад — бидуни калима? Тавассути ишораҳои ғайривербалӣ: ҷойгиршавӣ, садоҳо, овезаҳо, оҳанги омӯзгор. Ҳар як муассиса паём мефиристад, ҳатто агар ғайришуурона бошад ҳам ва хонандагон ҳамеша ин ишораҳоро тафсир мекунанд.

Омӯзиш аз **якрангӣ ва мутобикат** ба **фардикунонидашуда ва муштарак** — аз **расонидани дониш** аз ҷониби омӯзгор ба омӯзиши **таҳти роҳбарии** хонанда гузаштааст, дар ҳоле ки машғулиятҳо дар муҳитҳои гуногун гузаронида мешаванд ва дар як синфхонаи дорой тарҳбандии якхелаи муҳити ҳатмӣ нест.

Омӯзиши ба салоҳиятҳо асосёфта на танҳо расонидани донишро талаб мекунад. Хонандагон бояд салоҳиятҳои асосиро фаъолон таҷриба кунанд: тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират ва ҳамкорӣ. Ин салоҳиятҳо дар маркази таваҷҷуҳи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд.

Ин салоҳиятҳо ҳамкорӣ, баррасӣ ва таҷрибаҳои амалиро талаб мекунанд, ки ҳамаи онҳо аз тарҳрезии муҳит саҳт вобастаанд. Масалан, биед бубинем, ки чӣ тавр салоҳиятҳои муайян бо хусусиятҳои муҳит алоқаманданд:

Салоҳиятҳо	Хусусиятҳои муҳит
Тафаккури интиқодӣ	Мизи гурӯҳҳо барои баррасии ҳалли масъалаҳо
Эҷодкорӣ	Муҳити тағйирпазир барои лоиҳаҳо, расмкашӣ ва сохтан
Муошират	Тарҳбандии рӯ ба рӯ, минтақаҳои муколамаи байниҳамдигарӣ
Ҳамкорӣ	Ҷойҳо барои кори муштарак, муҳит барои гурӯҳҳо

Паёми асосӣ: «Муҳити физикӣ ба хонандагон дар бораи он ки аз онҳо чӣ гуна рафтор интизор меравад, паёмҳои ноён мефиристад. Агар мо хонандагони фаъолро хоҳем, мо бояд муҳити фаъолро эҷод кунем».

Ба ибораи сода: муҳити саҳт хонандагони саҳтгирро тарбия мекунад. Муҳити тағйирпазир мутафаккирони тағйирпазирро ба вучуд меорад.

4. Таҳлили тасвирҳо – ҷойгиршавӣ ва малакаҳо (5 дақ)

Тренер аксҳоро нишон медиҳад (тарҳбандии қаторӣ ва тағйирпазир). Иштирокчиён дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд:

- Кадоме аз онҳо ба баррасӣ мусоидат мекунад?
- Кадоме аз онҳо ба фаъолияти омӯзгор мусоидат мекунад?
- Кадом намуди омӯзиш сурат мегирад?
- Кадоме бештар хушпазир эҳсос мешавад?

Таҳлили гурӯҳӣ доир ба салоҳиятҳои асосӣ :

- «Кадам чойгиршавӣ ба ҳамкорӣ ташвиқ мекунад?»
- «Эҷодкорӣ дар кучо сурат мегирад?»
- «Чӣ гуна муошират бо намоён будан беҳтар мешавад?»
- «Муҳит чӣ гуна метавонад супоришҳои тафаккури интиқодиро дастгирӣ кунад?»

Тренер гурӯҳҳоро даъват мекунад, то фикрҳои худро мубодила кунанд.

Паёми асосӣ: «Ҳатто тағйироти хурд метавонанд таълими беҳтарро имконпазир созанд».

5. Машқи тарҳбандии физикӣ (10 дақ)

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки чобачогузориҳои физикии хучраро тағйир диҳанд: Қаторҳо → Гурӯҳҳо

Пас аз тағйирот, аз иштирокчиён пурсед:

- «Ин чойгиршавӣ барои баррасӣ чӣ гуна эҳсос мешавад?»
- «Кадам чойгиршавӣ ба омӯзиши байниҳамдигарӣ имкон медиҳад?»
- «Омӯзгор дар кучо метавонад ба осонӣ ҳаракат кунад?»

Паёми асосӣ: «Тартиби чойгиршавӣ ба ҳамкорӣ фавран таъсир мерасонад».

6. Лексияи хурд: Пойгоҳи далелҳо (10 дақ)

Тренер пайдоиши Чаҳорчӯбаи SIN-ро аз лоиҳаи HEAD дар Британияи Кабир шарҳ медиҳад:

Чаҳорчӯбаи SIN дар асоси таҳқиқоти лоиҳаи HEAD-и Британияи Кабир (Таҳлили ҳамаҷониба ва тарҳрезӣ) таҳия шудааст, ки таҳқиқоти ҷандинсолаи Донишгоҳи Салфорд ро дар бар мегирад. Он таъсири муҳити физикии синфхонаро ба натиҷаҳои омӯзиши хонандагон таҳлил мекунад. Дар доираи таҳқиқот зиёда аз 150 синфхона дар саросари Британияи Кабир омӯхта шуд ва саҳми омилҳои мушаххаси муҳит ба пешрафти хонандагон дар давоми як соли хониш баҳогузори карда шуд. Таҳқиқот ба ҳулосае омад, ки муассисаҳои ибтидоии хуб тарҳрезӣшуда дастовардҳои таълимии кӯдаконро дар хондан, навиштан ва математика баланд мебардоранд.

Ёфтаҳои асосии лоиҳаи HEAD: Хусусиятҳои физикии синфхонаҳо то 16% тафовутро дар натиҷаҳои омӯзиши хонандагон ташкил медиҳанд. Ин таъсир ҳатто вақте ки малакаи омӯзгор, барномаи таълимӣ ва захираҳо ба назар гирифта мешаванд, боқӣ мемонад.

Моделҳои SIN — Ҳавасмандкунӣ, Фардикунонӣ ва Табиӣ будан — омилҳоеро тавсиф медиҳад, ки ба пешрафти хонандагон таъсир мерасонанд ва ҳадафи он арзёбӣ ва беҳтар намудани муҳити таълим мебошад.

Ҳулосаи ҷанбаҳои SIN:

Ҷанба	Таъсир (Саҳм)	Унсурҳо
S – Ҳавасмандкунӣ (Stimulation)	23%	Мураккабӣ ва ранг. Таваҷҷуҳи мутавозини визуалӣ яқингаро бидуни сарборӣ пешгирӣ мекунад; намоишҳо бояд омӯзишро дастгирӣ кунанд, на парешон созанд.
I — Фардикунонӣ (Individualisation)	28%	Соҳибӣ ва тағйирпазирӣ. Муҳитҳое, ки ҷалби шахсро имкон медиҳанд, масалан, хонандагон қойҳои нишастро иваз мекунанд, дар ороиши деворҳо саҳм мегузоранд, ҳисси соҳибиро тақвият мебахшанд.
N — Табиӣ будан (Naturalness)	49%	Рӯшноӣ, ҳарорат ва сифати ҳаво. Омилҳои асосии бароҳатӣ заминаро ташкил медиҳанд.

Чанбаҳои Чаҳорҷӯбаи SIN бо рушди салоҳиятҳои калидӣ алоқаманданд. Пайвасти кардани SIN бо салоҳиятҳои калидӣ.

Чанбаи SIN	Чӣ гуна салоҳиятҳои калидиро дастгирӣ мекунад
Табиӣ будан	Таваҷҷуҳ ва таваҷҷуҳро афзоиш медиҳад → тафаккури интиқодӣ ва эҷодкориро дастгирӣ мекунад
Фардикунонӣ	Интиҳоб ва тағйирпазириро ташвиқ мекунад → ба ҳамкорӣ ва муошират имкон медиҳад
Ҳавасмандкунӣ	Кунҷковӣ, ҷалби маърифатиро даъват мекунад → эҷодкорӣ ва тафаккури интиқодиро таҳрик медиҳад

Таҳқиқоти Бонки Ҷаҳонӣ дар Федератсияи Русия (2019)

Бонки Ҷаҳонӣ барои таҳлили робитаи байни муҳити таълимии муассисавӣ ва натиҷаҳои хонандагон аз ду восита истифода бурд: Пурсиши истифодабарандагони муассисаҳои OECD (SUS) ва озмоиши Таҳқиқоти байналмилалӣ сифати таълими математика ва илмҳои табиӣ (TIMSS 2019) дар се минтақаи Русия. Ин таҳқиқот ба посухҳои ҷамъоваришуда аз 1550 хонандаи синфи 8, 160 омӯзгор ва 32 директори муассиса асос ёфтааст. Маълумот дар бораи истифода ва хусусиятҳои инфрасохтори муассиса, ҳолҳои хонандагон дар математика ва илмҳои табиӣ, инчунин дар бораи вазъи иҷтимоӣ-иқтисодии хонандагон фаро гирифта шуд.

Таҳқиқот тасдиқ кард, ки хусусиятҳои инфрасохтори муассиса ва тарзи истифодаву ҷобачогузори муҳити таълим бо омӯзиш робита доранд ва ба натиҷаҳои омӯзиш, ки тавассути TIMSS чен карда шудаанд, таъсир мерасонанд.

7. Таҳлили мавзӯи 2 (3 дақ)

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар дафтари худ қайд кунанд:

- «Як далели навро, ки ман имрӯз омӯхтам»
- «Иттилооте, ки назари маро тағйир дод/метавонад тағйир диҳад»

Роҳнамоии тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1–2 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёро барои мубодилаи андешаҳоишон даъват кунед.

8. Ҷамъбасти ва саволҳо (2 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 2, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:

- Муҳит заминаи бетараф нест — он воситаи педагогӣ аст; он таълим, омӯзиш ва рафторро ташаккул медиҳад.
- Чаҳорҷӯбаи SIN барои таҳлил ва беҳтар намудани муҳити таълим сохтори равшанро пешниҳод мекунад.
- Тақмили ҳавасмандкунӣ, фардикунонӣ ва табиӣ будан метавонад салоҳиятҳои калидиро тақвият диҳад.
- Унсурҳои физикӣ, эмотсионалӣ ва иҷтимоии муҳит барои дастгирӣ ё монетъ шудан ба омӯзиш бо ҳам таъсир мерасонанд.
- Тасҳеҳоти хурди камҳарҷ метавонанд ҳатто бидуни биноҳои нав таъсири назаррас дошта бошанд.
- Тағйироти одӣ дар тарҳрезии муҳит метавонанд салоҳиятҳои асри 21-ро (аз ҷумла салоҳиятҳои калидӣ) фаъол созанд.

Нақши омӯзгорон:

- Нақши омӯзгорон тарҳрезии мақсадноки муҳитро барои имконпазир сохтани ҳамкорӣ, ҷалб ва фарогирӣ дар бар мегирад.
- Омӯзгорон метавонанд далелҳои байналмилалиро ба амалҳои имконпазир маҳаллӣ табдил диҳанд.
- Омӯзгор дигар на танҳо интиқолдиҳандаи дониш аст, — ӯ мусоидаткунандаи эҷоди муҳтаво мебошад.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё мухтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунед, ки ин мухтаворо ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 7**Мавзӯи 3. «Муҳити физикии таълимӣ дар шароити муассисаҳои таҳсилоти умумӣ» (40 - дақиқа)****Натиҷаҳои омӯзиш**

Баъд аз омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Қисматҳои асосии Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро (ЧМ) тавсиф кунанд.
- ✓ Шарҳ диҳанд, ки чӣ тавр ЧМ муҳити физикиро ба таърифи худ дар бораи сифати таҳсилот дохил мекунад.
- ✓ Ёфтаҳои асосии арзёбии TEACH-ро дар Тоҷикистон, ки ба муҳити синфхона алоқаманданд, дарк кунанд.
- ✓ Ёфтаҳои асосии арзёбии SUS-ро дар Тоҷикистон, ки ба таҷрибаи омӯзгорӣ алоқаманданд, дарк кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноки	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён	Мавод
2 дақ	Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 3	Пайваст кардани далелҳои ҷаҳонӣ бо сиёсати маҳаллӣ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 3
5 дақ	Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили шахсӣ	Роҳбаладӣ	Навиштани 3 маврид барои «муҳит ҳамчун омӯзгори сеюм»	Маводди муттаҳидотӣ
5 дақ	Лексияи хурд: 4 рукни ЧМ	Шарҳи 4 рукни ЧМ	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол додан	Маҷмӯи слайдҳо
5 дақ	Лексияи хурд: Ёфтаҳои TEACH	Муаррифии маълумот дар бораи таҷрибаи синфхона	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол додан	Маҷмӯи слайдҳо
5 дақ	Мутобиқ кардани рафтори TEACH + Муҳит	Роҳбаладӣ	Баррасии оқибатҳои муҳит дар дунафарӣ/гурӯҳ	Нест
5 дақ	Лексияи хурд: Ёфтаҳои SUS	Муаррифии маълумот дар бораи дарки истифодабарандагон	Гӯш кардан, қайд кардан ва савол пурсидан	Маҷмӯи слайдҳо
5 дақ	Баррасӣ доир ба изҳороти SUS	Роҳбарии баррасии кӯтоҳ доир ба омили асосӣ	Баррасӣ ва посухҳо	Нест
5 дақ	Аз маълумот ба амал	Ташвиқ ба посухи ҳаҷтӣ	Навиштани як концепсия ва амал + баррасӣ бо тренер	Маводи муттаҳидотӣ
3 дақ	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифии натиҷаҳои мавзӯ (2 дақ.)

Матн барои тренер: «Дар мавзӯи 2 чаро муҳит дар омӯзиш муҳим аст, мо омӯхтем. Аммо омӯзгорон инчунин бояд дарк кунанд, ки беҳтар кардани муҳити физикӣ як қисми ислоҳоти миллии маориф мебошад. Имрӯз мо ба сиёсатҳо ва маълумоти воқеии муассисаҳо, ки дар паси он қарор доранд, назар хоҳем кард».

Ин мавзӯ барои пайваст кардани идеяҳои ҷаҳонӣ бо шароити воқеии муассисаҳои Тоҷикистон кумак мекунад.

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 3-ро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили шахсӣ (5 дақ.)

Матн барои тренер: Биёед ба концепсияи «Муҳит омӯзгори сеюм аст» таваҷҷуҳ кунем. Ин барои шумо чӣ маъно дорад? Лутфан, 3 паёмеро, ки ин концепсия ба шумо мерасонад, нависед». «Фикр кунед, ки чӣ тавр шумо метавонед инро ба шахсе, ки омӯзгор нест, ба осонӣ шарҳ диҳед». «Дар идеяи «Муҳит ҳамчун омӯзгори сеюм» барои шумо чӣ чизӣ нав ё ғайриинтизор буд?»

Иштирокчиён паёмҳоро бо тренер баррасӣ мекунанд.

Саволҳо барои тренер:

- Муҳит баробари таълим ба таомул таъсир мерасонад.
- Дохили муассиса ба омӯзиш таъсир намерасонад.
- Муҳитро бидуни таъмир тағйир додан мумкин аст.

Тренер баррасиро дар бораи он ки иштирокчиён ба чӣ бовар доранд, ташкил мекунад.

3. Лексияи хурд: Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (5 дақиқа)

Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон возеҳ баён мекунад, ки беҳтар кардани муҳит як қисми баланд бардоштани сифати таълим ва мақсади асосии Ҷаҳорҷӯбаи миллий (ҶМ) баланд бардоштани сифати таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад.

Ҷаҳорҷӯбаи миллий ҳамчун системае баррасӣ мешавад, ки аз чор рӯкни ба ҳам алоқаманд иборат аст:

- Идоракунии/менеджменти маориф.
- Муҳити педагогӣ.
- Муҳити физикӣ.
- Арзёбӣ ва кафолати сифати таҳсилот.

Давоми матнро аз дастури шунаванда истифода баред, сах. 12-13.

Паёми асосӣ: «ҶМ муҳитро на ҳамчун супориши алоҳида, як қисми раванди таълими хуб мешуморад. Муҳити тағйирпазир, дастрас ва фарогир педагогикаи беҳтарро дастгирӣ мекунад».

4. Лексияи хурд: Ёфтаҳои TEACH барои синфҳои болоӣ (5 дақ.)

Матн барои тренер: «Акнун, ки мо фаҳмидем, ки Ҷаҳорҷӯбаи миллий аз муҳити таълим чӣ интизор аст, ба он назар мекунем, ки мувофиқи мушоҳидаҳои охири синфхонаҳо дар муассисаҳо дар асл чӣ рӯй дода истодааст».

TEACH воситаи мушоҳида мебошад, ки аз ҷониби Бонки Ҷаҳонӣ таҳия шуда, дар бисёр кишварҳо барои дарк кардани он, ки таълим дар синфхона дар амал чӣ гуна истифода мешавад, лаҳза ба лаҳза сурат мегирад. Он маълумотро дар бораи сифати таълим ва ҳамкориҳои байни омӯзгорону хонандагон дар синфхона ҷамъ меорад.

Давоми матнро аз дастури шунаванда истифода баред.

Тафсилот аз рӯйи самтҳо: омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти Фарҳанги синфхона баҳои миёна гирифтанд. Холи 3.3 аз 5 холи имконпазир дар ин самт.

Аз ҳама самаранок: муносибати боэҳтиром бо хонандагон ва истифодаи суҳанони мусбат. Қисман самаранок: посух додан ба ниёзҳои хонандагон.

Ғайрисамаранок: мубориза бо стереотипҳои манфии гендерӣ ва маъюбӣ. Омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти таълим баҳои миёна гирифтанд. Холи 3.0 аз 5 холи имконпазир дар ин самт.

Аз ҳама самаранок: мусоидат ба машғулият ва санҷиши фаҳмиш.

Қисман самаранок: пешниҳоди робитаи мутақобила ва кор доир ба малакаҳои тафаккури интиқодӣ. Омӯзгорон дар муассисаҳои лоиҳавӣ ва назоратӣ дар самти малакаҳои иҷтимоӣ-эмотсионалӣ баҳои миёна гирифтанд. Холи 2.3 аз 5 холи имконпазир дар ин самт.

Ғайрисамаранок: ташвиқи малакаҳои иҷтимоӣ ва ҳамкорӣ.

Қисман самаранок: фароҳам овардани имкониятҳо барои рушди мустақилият ва матонат дар хонандагон.

Паёми асосӣ: «ТЕАСН нишон медиҳад, ки мо дар муқаррар кардани қоидаҳо ва речаҳо хуб кор мекунем, аммо дар эҷоди омӯзиши интерактивӣ ва тағйирпазире, ки ҳамкорӣ ва малакаҳои байнишахсии хонандагонро тақвият медиҳад, душворӣ мекашем».

Тавсияҳоро аз дастури шунаванда истифода баред.

Саволи тренер: «Дар бораи маълумоте, ки омӯзгорон барои ташвиқи ҳамкориҳои хонандагон, мустақилият ё омӯзиши иҷтимоӣ холи паст мегиранд, чӣ фикр доред? Чаро ин ҳодиса рух медиҳад? Оё онро беҳтар кардан мумкин аст?»

«Ба фикри шумо, ёфтаҳо ва тавсияҳои ТЕАСН бо истифодаи муҳити таълим чӣ гуна алоқаманданд?»

5. Лексияи хурд: Ёфтаҳои SUS (5 дақ)

Матн барои тренер: «Биёед инчунин бевосита хонандагон ва кормандони муассисаро гӯш кунем. Пурсиши истифодабарандагони муассисаҳои OECD (SUS), ки моҳҳои март-апрели соли 2025 дар Тоҷикистон мутобик ва гузаронида шуд, аз хонандагон, омӯзгорон ва директорони муассисаҳо дар бораи муҳити физикии таълимашон пурсиш кард. SUS арзёбии ҳамаҷонибаи муҳити физикии таълидро пешниҳод мекунад».

Маълумотҳои пурсиши истифодабарандагони муассиса (SUS), Тоҷикистон 2025 ва ёфтаҳои асосиро аз дастури шунаванда истифода баред.

Ҳисоботи пурсиши SUS тавсияҳои амалиро бо истифода аз ҷаҳорҷӯбаи RIGHT+ (устувор, фарогир, «Сабз», солим, барои таълим ва омӯзиш мусоид, татбиқи самаранок) ҳамчун харитаи роҳи стратегӣ барои ВМ ва ИҚТ ҷиҳати эҷоди муҳити таълимии устувор, фарогир, муосир ва беҳтар намудани натиҷаҳои таълимӣ ва баробарӣ дар саросари Тоҷикистон пешниҳод мекунад.

Паёмҳои асосӣ: «Ин нишон медиҳад, ки ҳатто вақте ки омӯзгорон меҳоханд муҳитро тағйир диҳанд, онҳо бо маҳдудиятҳои физикӣ, техникӣ ва сохторӣ рӯ ба рӯ мешаванд. Аз ин рӯ, тағйироти хурд ҳатто рамзӣ муҳиманд».

«Мутобиксозии муҳити физикӣ ба таҷрибаҳои гуногуни таълимӣ ба концепсияи муассисаи оянда аз Ҷаҳорҷӯбаи миллии рушди таҳсилот мувофиқ аст».

6. Баррасӣ доир ба изҳороти SUS (5 дақ)

Дастурҳо: Тренер як изҳоротро баён мекунад:

- «Аксари омӯзгорон наметавонанд мебели синфхонаро ба осонӣ аз нав ҷобачо кунанд».
- «Хонандагон ба ҳарорат ва муҳит ҳассосанд».
- «Гарчанде ки аксарияти омӯзгорон аз тарҳбандии анъанавӣ истифода мебаранд, баъзе омӯзгорон тарҳбандии тағйирпазирро низ амалӣ мекунанд».

Ҳар як гурӯҳ ақидаҳои зеринро баррасӣ мекунад:

- Шумо бо ин изҳорот розӣ ҳастед ё не? Чаро?
 - Оё шумо инро дар муассисаи худ дидаед?
 - Чӣ чиз метавонад тағйир додани онро осонтар кунад?
- Гурӯҳҳо як хулосаи асосиро гузориш медиҳанд.

7. Таҳлили мавзуи 3: Аз маълумот ба амал (5 дақ)

Тренер аз иштирокчиён хошиш мекунад, ки дар дафтари худ кайд кунанд:

Пас аз шиносӣ бо сиёсати миллии нависед:

- «Як концепсия аз «Муассисаи оянда» ё аз ёфтаҳои пурсишҳои TEACH ва SUS, ки ба назари шумо барои Тоҷикистон инноватсионӣ ва хеле зарур аст»
- «Як идеяи марбут ба муҳит, ки шумо санҷидан мехоҳед»

Рохнамоӣ барои тренер:

Ба иштирокчиён барои навиштан 1–2 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёро барои мубодилаи андешаҳошон даъват кунед.

8. Чамбаст ва саволҳо (3 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзуи 3, ки тренерон бояд тақвият диҳанд, дар қисми чамбаст: хулосаи асосӣ, модули шунаванда омадааст.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунад, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 7

Мавзуи 4. «Тарҳрезии муҳити синфхона барои омӯзиши фаъл» (40 - дақиқа)

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъд аз омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Стратегияҳои муҳити камхарҷ ё роӣгонро, ки омӯзиши фаълро дастгирӣ мекунад, муайян кунанд.
- ✓ Модели «Ҳал кардан–Таҳқиқ кардан–Мубодила кардан»-ро барои минтақабандии муҳити синфхона татбиқ кунанд.
- ✓ Тарҳбандии гуногунро бо равишҳои таълим ва салоҳиятҳои калидӣ (тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ, муошират, ҳамкорӣ) мутобиқ созанд.
- ✓ Варианти тарҳбандии хоси фаннро дар асоси мисолҳои воқеӣ омӯзанд.
- ✓ Банақшагирӣ тасҳеҳоти хурди муҳити ба шароит мувофиқро дар синфхонаҳои худ оғоз кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноки	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчӣ	Мавод
2 дақ	Натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 4	Баёни натиҷаҳо	Гӯш кардан, кайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 4
10 дақ	Аз хурд оғоз кардан: Таҳлили ҳолатҳои синфӣ	Рохбадӣ – Ташвиқ ва баррасӣ	Таҳлили сценарияи синфхонаи математика - посух ба саволҳо	нест
5 дақ	Лексияи хурд: Тарҳбандии синфхона ва минтақабандӣ	Шарҳи назария, намоиши маводди визуалӣ, пайваст кардани тарҳбандӣ бо салоҳиятҳои калидӣ	Мушоҳида, баррасӣ	Мачмӯи слайдҳо + аксҳо аз муассисаҳои воқеӣ
6 дақ	Азнавсозии тарҳбандӣ – Бо ҳаракат омӯхтан	Намунаи минтақабандӣ (ҳал/таҳқиқ/мубодила) бо азнавсозии тарҳбандии физикӣ	Эҷоди тарҳбандии худ + баррасӣ	Ҳаракати воқеӣ: Курсҳои/мизҳо (ҷобачогузори воқеии хучраи тренинг)

10 дақ	Супориши тарҳрезии тарҳбандӣ	Тарҳрезии гурӯҳӣ барои фанни мушаххас (2 ҳолат)	Истифодаи буридаҳо барои азнавсозӣ ва муаррифӣ	Қолабҳо + буридаҳои мебел
4 дақ	Сайри галерея / Робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ	Мусоидат ба сайри тарҳбандиҳо	Додан/гирифтани робитаи мутақобила дар шакли сайри галерея	Скотч / муҳити деворӣ барои галерея
5 дақ	Таҳлил	Рохбаладӣ - Ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштани тағйироте, ки месанҷанд + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
3 дақ	Чамъбаст ва саволҳо	Хулоса - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш ва аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифии натиҷаҳои омӯзиш (2 дақ)

Матн барои тренер: «Акнун, ки мо донистем, ки чаро муҳит муҳим асту Чаҳорҷӯбаи миллии таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон чиро дар афзалият мегузорад, натиҷаҳои арзёбиҳои байналмилалӣ чӣ гунаанд, биёед ба синфхона диққат диҳем. Чӣ тавр мо метавонем он чиро, ки аллакай дорем, мутобик созем, то омӯзишро фаъолтар, ҷолибтар ва фарогиртар гардонем?»

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзуи 4-ро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Таҳлили ҳолатҳои синф (10 дақ)

Матн барои тренер: «Мо ҳоло як сценарияи мушаххаси синфхонаро баррасӣ хоҳем кард, то ҳамаи паёмҳои «пинҳонӣ»-ро таҳлил кунем ва даҳолатҳоро пешниҳод намоем».

Сценария: Синфхонаи математика тоза буда, деворҳои сафед дорад ва дар лавҳи синф мавзуи машғулият навишта шудааст. Мизу курсиҳо дар қаторҳо ҷойгир шудаанд. Дар деворҳо қоидаҳо, расми олимон, ҷадвалҳои формулаҳо ва парчам овехта шудаанд. Ягон осори кори хонандагон ва ё ишорае дар бораи он ки кӣ дар он ҷо таҳсил мекунад, вуҷуд надорад.

Иштирокчиён дар гурӯҳҳои хурд муттаҳид мешаванд. Нисфи гурӯҳҳо нақши хонандагон ва нисфи дигар нақши омӯзгоронро ба уҳда мегиранд.

Саволҳои зеринро ҳамчун хонанда баррасӣ кунед:

- Ин синфхона ба шумо «чӣ мегӯяд»?
- Дар ин ҷо чӣ чиз омӯзишро дастгирӣ мекунад? Чӣ чиз бетараф ё бегона эҳсос мешавад?
- Сухбатро бо омӯзгор чӣ гуна оғоз мекардед?

Саволҳои зеринро ҳамчун омӯзгоре, ки меҳодад ин синфхонаро беҳтар созад, баррасӣ кунед:

- Шумо дар ин муҳит кадом унсурҳоро дидан меҳостед?
- Кадом 1–2 тағйироти хурд метавонанд ин муҳитро аз ҷиҳати педагогӣ беҳтар созанд?
- Синфхона чӣ гуна паёмҳои навро метавонад диҳад?

Гурӯҳҳо фикрҳои худро дар бораи паёмҳо ва даҳолатҳо бо мусоидати тренер муаррифӣ мекунанд.

3. Лексияи хурд: Тарҳбандии синфхона ва минтақабандӣ (5 дақ)

Матн барои тренер: «Аксар вақт, вақте ки мо дар бораи беҳтар кардани муассисаҳои худ фикр мекунем, биноҳои нав ё таҷҳизоти гаронарзишро тасаввур мекунем. Аммо таҳқиқот ва таҷриба нишон медиҳанд, ки тарзи ҷобачогузорӣ ва истифодаи муҳит метавонад омӯзишро ҳатто бо захираҳои хеле маҳдуд тағйир диҳад».

Паёмҳои асосӣ: Муҳити тағйирпазир = педагогикаи имконпазир.

Тарҳбандиҳо собит нестанд — онҳо паёмҳо мефиристанд ва рафторро ташаккул медиҳанд.

Вариантҳои асосии тарҳбандӣ, ки омӯзгорон бояд аз худ кунанд

Тренерон тарҳбандиҳои тағйирпазирӣ зеринро ҳамчун як қисми луғати амалии тарҳрезии омӯзгорон муаррифӣ мекунанд:

Тарҳбандӣ	Тавсиф	Истифодаи маъмулӣ
Шакли U / «Наъл»	Мизҳо дар шакли U ба сӯйи марказ ҷойгир шудаанд	Баррасиҳо, муаррифиҳо бо намоёнии хуб
Гурӯҳҳо	Мизҳо барои дастаҳои 4–6 нафара гурӯҳбандӣ шудаанд	Ҳалли муштараки масъалаҳо
Услуби муаррифӣ	Қаторҳои анъанавии рӯ ба рӯйи тахта	Пешниҳоди кӯтоҳи муҳтаво ғангоми зарурат
Минтақаҳои L-шакл	Кӯнҷҳо барои супоришҳои гуногуни омӯзишӣ ҷудо карда шудаанд	Омӯзиши бисёрмарҳилавӣ, моделҳои ротатсионӣ
Муҳити беруна	Истифодаи долонҳо ё майдончаҳои беруна	Кори гурӯҳии ғайрирасмӣ

Таъкиди тренер: Ягон тарҳбандии идеалӣ вучуд надорад. Тарҳи беҳтарин аз ҳадафи омӯзишии машғулият вобаста аст.

Тренер тасвирҳои гуногуни тарҳбандиҳои гуногунро, аз ҷумла чор тарҳбандии дар Пурсиши истифодабарандагони муассисаи таълимӣ пешниҳодшуда ва тарҳбандиҳои Донишгоҳи Мелбурнро муаррифӣ мекунад.

Консепсияи минтақабандӣ, нигаред ба дастури шунаванда

Моделҳои минтақабандии «Ҳал кардан – Таҳқиқ кардан – Мубодила кардан», нигаред ба дастури шунаванда

Ишора барои тренер: «Ба шумо таъмир кардан лозим нест. Ин минтақаҳо метавон бо чизҳои, ки аллакай доред, ташкил кард — ва дар давоми рӯз аз нав ҷобачо намуд».

Мисоли амалии 1 - Гурҷистон: Минтақаҳои ротатсионӣ (OECD PLE 2019). Дар муассисаи давлатии №14-и Руставии Гурҷистон, омӯзгорон барои истифодаи беҳтари муҳити синфхона «минтақаҳои ротатсионӣ» эҷод карданд. Ба ҷойи нишастан дар як ҷой дар давоми тамоми машғулият, хонандагон байни минтақаҳои гуногун ҳаракат мекарданд: минтақаи хониш барои кори ором, минтақаи гурӯҳӣ барои ҳалли масъалаҳо ва минтақаи баррасӣ барои мубодилаи афкор. Баъзе минтақаҳо ҳатто дар долонҳо ташкил карда шуда буданд. Ин машғулиятҳо рофатро кард ва ба таваҷҷуҳи хонандагон кумак расонд. Мувофиқи маълумоти OECD, ин тағйирот рафтори берун аз супоришро 25% коҳиш дод ва ба мустақилтар шудани хонандагон мусоидат кард. Барои омӯзгорон низ ҳаракат кардан ва дастгирӣ гурӯҳҳои гуногун осонтар шуд.

Мисоли амалии 2 - Зеландияи Нав: Муҳитҳои тағйирпазирӣ таълим. Дар Зеландияи Нав, бисёр синфхонаҳо тарҳбандиҳои кушодро бо минтақаҳои тағйирпазир барои намудҳои гуногуни омӯзиш истифода мебаранд: хониши ором, кори дастаҷамъона, лоиҳаҳои амалӣ ва муаррифиҳо. Хонандагон вобаста ба супориш байни ин минтақаҳо ҳаракат мекунанд. Ин ба онҳо интиҳоби бештар медиҳад, масъулиятро ташаккул медиҳад ва ҷалби амикро дастгирӣ мекунад. Омӯзгорон инчунин муҳити синфро якҷоя идора мекунанд. Ин система нишон медиҳад, ки ҷӣ гуна тарҳбандии боандеша ва минтақабандӣ метавонад салоҳиятҳои калидиро, бахусус муошират, ҳамкорӣ ва тафаккури интиқодиро, дастгирӣ намояд.

4. Азнавсозии тарҳбандӣ – Бо ҳаракат омӯхтан (дақиқа)

Матн барои тренер: «Шумо акс ва намунаи тарҳбандиҳо аз муассисаҳо медонед. Акнун мо ҳис хоҳем кард, ки тарҳбандӣ аз ҷиҳати физикӣ ҷӣ маъно дорад. Шумо ҳам хонанда ва ҳам тарроҳи муҳит хоҳед шуд».

Дастурҳо: Иштирокчиён муҳити воқеии тренингро се маротиба таҳти роҳбарии тренер аз нав ҷо ба ҷо мекунад. Аз гурӯҳҳо, ки дар фаъолияти пешина татбиқ шуд, ба:

- Шакли U;
- Қаторҳои рӯ ба рӯи лавҳи синф (речаи муаррифӣ)
- Шакли L

Пас аз ҳар як тағйирот, аз иштирокчиён пурсед:

- «Ин намуд кадом навъи омӯзишро дастгирӣ мекунад?»
- «Омӯзгор дар кучо ҳаракат карда метавонад?»
- «Якдигарро дидан то чӣ андоза осон аст?»
- «Ин тартиби ҷойгиршавӣ чӣ гуна эҳсос мешавад?»
- «Қадам тарҳбандӣ аз нуқтаи назари хонанда беҳтар эҳсос мешуд?»

Ба робитаи мутақобилаи шифоҳӣ ташвиқ кунед: ҳар дафъа 3–4 мушоҳидро даъват намоед.

5. Супориши тарҳрезии тарҳбандӣ (10 дақиқа)

Матн барои тренер: «Акнун биёед ба пеш ҳаракат мекунем. Мо дар гурӯҳҳои хурд кор хоҳем кард, то муҳитро барои фанҳои мушаххас аз нав тарҳрезӣ кунем ва дар бораи мебел, ҳаракат ва намуди фаъолиятҳои, ки метавонанд сурат гиранд, амалӣ фикр кунем».

Дастурҳо: Гурӯҳҳои 3–4 нафара як супориши фанӣ (масалан, математика, таърих ё забон) ва буридаҳои мебелро мегиранд.

Супориш:

Бо истифода аз буридаҳо тарҳбандии навро тарҳрезӣ кунед, ки салоҳияти мушаххасро дастгирӣ намояд, масалан:

- математика: тафаккури интиқодӣ / ҳамкорӣ
- таърих: муошират / эҷодкорӣ

Интихобан, ҳар як гурӯҳ ҳам фан ва ҳам салоҳиятеро, ки меҳонад бо он таҷриба гузаронанд, интихоб мекунад.

Агар буридаҳо дастрас набоянд ё имконнопазир бошанд, аз иштирокчиён хоҳиш карда мешавад, ки барои тарҳрезии тарҳбандии худ тарҳбандиро бо мебел кашанд ё тафсилоти намуди зоҳирии муҳит ва он чиро, ки хонандагон дар ҳар як қисми он иҷро мекунанд, ба таври хаттӣ баён намоянд.

Аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки тарҳбандиро ё тавсифи муҳити навро омода созанд.

6. Сайри галерея / Робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ (4 дақиқа)

Матн барои тренер: «Идеяҳои шумо акнун дар рӯи коғазанд. Биёед, тавассути сайр дар байни тарҳҳо аз якдигар омӯзем. Аҳамият диҳед, ки чӣ тавр ҳамсолони шумо мушкилоти шабеҳро бо роҳҳои гуногун ҳал кардаанд». «Лутфан, харитаҳои тарҳи муассисаро дар девор ё мизҳо овезон кунед ё гузоред. Дар атроф сайр кунед ва он чиро, ки шумо ва дигарон эҷод кардаед, омӯzed».

Дастурҳо: Аз гурӯҳҳо хоҳиш кунед, ки тарҳбандихоро ба дигар гуруҳҳо ба таври кӯтоҳ (1 дақиқагӣ) муаррифӣ кунанд. Иштирокчиён барои дидани ҳамаи идеяҳо мегарданд ва менависанд ё мегӯянд:

- «Як ҷиҳати қавии ин тарҳ ин аст...»
- «Як идеяе, ки ман мегирифтам, ин аст...»

Паёми асосӣ: Ягон ҳалли универсалӣ вучуд надорад. Мо таҷриба мегузаронем, на ин ки ба комилият мерасонем.

7. Таҳлили мавзун 4 (5 дақ)

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки дар дафтари худ қайд кунанд: «Пас аз дидани имкониятҳо, вақти он расидааст, ки онро ба муассисаи худ баргардонед. Як идеяе, ки шумо метавонед дар моҳи оянда, на ба таври идеалӣ, балки таҷрибавӣ санҷед, кадом аст?»

Иштирокчиёнро ба андешаронӣ ташвиқ кунед:

- ✓ Татбиқи кадом тарҳ дар муассисаи шумо мушкилтар эҳсос шуд ва чаро?
- ✓ Як тағйироти хурди муҳит, ки шумо метавонед дар 4 ҳафтаи оянда воқеан санҷед, кадом аст?

Роҳнамоӣ барои тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёнро барои мубодилаи андешаҳо ҷойгон диҳед.

8. Ҷамъбаст ва саволҳо (3 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 4, ки тренер бояд тақвият диҳад:

- Тарҳрезии хуби синфхона ба таълими хуб имкон медиҳад, ҳатто бидуни биноҳои нав.
- Модели «Ҳал кардан–Таҳқиқ кардан–Мубодила кардан» як воситаи сода ва камхарҷ барои сохторбандии омӯзиши фаъол мебошад.
- Тарҳбандиҳо бояд ба фаъолият ва салоҳиятҳо мувофиқ карда шаванд, на ин ки доимӣ собит бошанд.
- Тағйироти хурди таҷрибавӣ метавонанд боиси тақмили назаррас дар муҳити таълим шаванд.

Нақши омӯзгорон:

- Омӯзгорон метавонанд тарҳбандиҳоро барои фанҳо ва супоришҳои гуногун мубодила созанд, то салоҳиятҳои калидиро беҳтар дастгирӣ кунанд.
- Тағйироти воқеӣ аз таҷрибаҳои хурд ба вучуд меояд, на аз нақшаҳои идеалӣ.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунад, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳи ниёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 8

Мавзӯи 5. «Роҳҳои фаъолсозии муассисаи таҳсилоти умумӣ ҳамчун муҳити таълим» (40 - дақиқа)

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъди омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Донанд, ки чӣ тавр муҳитҳои беруназсинфиро метавон ҳамчун муҳити тағйирпазирӣ таълим фаъол сохт.
- ✓ Муҳитҳои амудӣ ва муштараки камистифодашударо дар муассисаҳои худ муайян кунанд.
- ✓ Идеяҳои ибтидоии камхарҷро барои табдил додани муҳити муассиса ба воситаҳои ҷалб, ҳамкорӣ ва фарогирӣ таҳия кунанд.

Сохтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноки	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён	Мавод
1 дақ	Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 5	Муаррифии натиҷаҳо	Гӯш кардани изҳороти муқаддимаӣ	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 5
4 дақ	Аз мисолҳои хурд оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Пешниҳоди идеяҳо	Мусоидат ба «Анғезиши зехн» дар бораи минтақаҳои омӯзиши беруназсинфӣ; сабти идеяҳо	Пешниҳоди мисолҳо; тартиб додани рӯйхати визуалии муштарақ	Флипчарт, маркерҳо

10 дақ	Матритсаи қарорҳо	Мусоидат ба «Ангезиши зеҳн»	Баррасиҳои гурӯҳи дар бораи даҳлатҳои вобаста ба ҳадафҳои омӯзиш	Маводди муттаҳидотӣ
5 дақ	Лексияи хурд: Берун аз «қуттии» синфхона	Муаррифии намудҳои муҳит (деворҳо, долонҳо, зинапоҳо, даромадгоҳҳо, берун, гӯшаҳо) ва 10 мисоли амалӣ	Гӯш кардан; пайваст кардани мисолҳои ҷаҳонӣ бо имкониятҳои маҳаллӣ	Маҷмӯи слайдҳо, тахта, маводди визуалии ҷопӣ
10 дақ	Харитасозии муассиса + Супориши тарҳрезӣ	Роҳнамоӣ ба кашидани тарҳи гурӯҳи ва таҳияи идеяҳо; гардиш ва роҳнамоӣ	Муайян кардани 2 муҳити муассиса ва пешниҳоди даҳлатҳо барои ҷаҳолсозии омӯзиш	Харитаҳои А3/қолабҳо, маркерҳо, варақаҳои ҷопӣ
5 дақ	Сайри галерея / Робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ	Мусоидат ба тамошо ва баррасии идеяҳо; ташкили мубодилаи кӯтоҳи гурӯҳи	Дидани идеяҳои ҳамсолон; додани робитаи мутақобила; дар сурати даъват шудан, муаррифии оммавии 1 тарҳ	Муҳити деворӣ/миз, стикерҳои нуктагӣ
3 дақ	Таҳлил	Роҳбаладӣ - Ташвиқ ба посухи ҳаттӣ дар бораи Марҳилаи аввалини ҷаҳолсозӣ	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
2 дақ	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифии натиҷаҳои мавзӯ (1 дақиқа)

Матн барои тренер: «Дар мавзӯи 4 мо чӣ тавр бо аз нав ҷобачо кардани синфхонаҳо истифодаи мақсадноки муҳитро омӯхтем. Аммо долонҳо, деворҳо, зинапоҳо ва ҳавлӣ аксар вақт истифоданашуда мемонанд, онҳо имкониятҳои пурқувватро барои дастгирии омӯзиш пешниҳод мекунанд. Дар ин машғулият, мо меомӯзем, ки чӣ тавр ин муҳитҳои нодида гирифташударо метавон ба воситаҳои ҷалб, таҳқиқот ва эҷодкорӣ табдил дод».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 5-ро муаррифӣ мекунанд.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Пешниҳоди идея: Боз дар кучо омӯзиш метавонад сурат гирад? (4 дақ)

Матн барои тренер: «Биёед аз як «Ангезиши зеҳн» оғоз кунем. Дар бораи муассисаи худ фикр кунед. Ҷойро номбар кунед (ба ғайр аз синфхона), ки дар он ҷо омӯзиш метавонад сурат гирад».

Дастурҳои тренер: Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки пешниҳодҳоро баён кунанд (масалан, долон, зинапоҳо, ҳавлӣ).

Тренер посухҳоро дар флипчарт менависад.

Мубодилаи зуд ва тафаккури эҷодиро ташвиқ кунед.

Саволи тренер: «Хонандагон дар он муҳит чӣ кор мекунанд? Онҳо танҳо бо як тағйироти хурд чӣ кор карда метавонистанд?»

Тренер ҷавобҳоро дар бораи муҳитҳои якхела ё шабех гуруҳбандӣ мекунанд.

3. Матритсаи қарорҳо (10 дақ)

Матн барои тренер: «Биёед ба таҷрибаҳои мушаххаси муассисавӣ ва ҷӣ гуна роҳбарият фарҳанги муҳитро ташаккул медиҳад, назар андозем».

Иштирокчиён дар гурӯҳҳои хурд муттаҳид мешаванд. Онҳо матритсаи қарорҳоро дар маводи муттаҳидоти худ баррасӣ карда, баррасӣ мекунанд:

- Кадом сиёсатҳои кунунии муассиса истифодаи тағйирпазири муҳитро маҳдуд мекунанд?
- Ҳар як сиёсат ҷӣ гуна паём мефиристад?
- Мо ҷӣ гуна ишораҳои алтернативӣ фиристода метавонем? Чӣ тавр?

Гурӯҳҳо дар зери ҳар як стратегияи муассиса мисолҳои бештар ва/ё самтҳои бештар илова мекунанд. Ҳар як гурӯҳ матритсаро шарҳ медиҳад.

Матритсаи қарорҳо

Самти стратегияи муассиса	Таҷрибаи кунунӣ	Намунаи нави роҳбарият
Қоидаҳои тарҳбандии синфхона	Интизор меравад, ки ҳамаи синфхонаҳо қаторҳоро истифода баранд	Иҷозат додани интихоби тарҳбандӣ дар асоси ҳадафҳои машғулият
Истифодаи девор	Танҳо ороиш	Ба намоишгоҳҳои таълимӣ ва корҳои эҷодии хонандагон афзалият додан
Истифодаи долон	Истифода барои таълим ё хонандагон манъ аст	Қуд кардани муҳит барои омӯзиши ором ё намоишгоҳҳо
Дастрасӣ ба муҳити беруна	Кам истифода мешавад ё баста аст	Ҳамгиро кардан ба машғулиятҳои илм, хониш ё ҳаракат

Аз ҳар як гурӯҳ хоҳиш кунед, ки як идеяро, ки онҳоро ба ҳайрат овард, мубодила кунанд. Баррасиро мусоидат намоед.

4. Лексияи хурд: Берун аз «қуттии» синфхона (5 дақ)

Матн барои тренер: «Дар аксари муассисаҳо, аз ҷумла дар Тоҷикистон мо синфхонаҳоро сахнаи асосии омӯзиш мешуморем. Аммо ҳақиқат ин аст: хонандагон ҳар рӯз аз бисёр муҳитҳои дигар мегузаранд. Долонҳо, деворҳо, зинапоҳо, даромадгоҳҳо ва майдончаҳои беруна ва ин на танҳо муҳитҳои гузариш, балки имкониятҳо мебошанд. Чӣ мешуд, агар тамоми муассиса ба як муҳити таълим табдил меёфт? Дар Тоҷикистон ва дар саросари ҷаҳон, омӯзгорон муҳитҳоро, ки як вақтҳо нодида мегирифтанд, фаъол месозанд, то ба хонандагон дар ҷалб, таҳлил ва ҳамкорӣ бо усулҳои нав кумак расонанд. Вақте ки ин муҳитҳо фаъол мешаванд, мо иқтидори омӯзиши муассисавиро бе сохтани ягон чизи нав афзун мегардонем».

Тренер дар слайд муаррифӣ мекунад:

Агар мо тарҳрезӣ кунем, омӯзиш дар ҳама ҷо сурат мегирад.

- Иқтидори муҳити амудӣ (деворҳо ва шифтҳо)

Деворҳо воситаҳои пурқувват барои маърифат, хотира ва шахсият мебошанд. Онҳо метавонанд донишро интиқол диҳанд, ба робитаи мутақобила даъват кунанд ва тафаккури хонандагонро инъикос намоянд.

Намунаҳои фаъолсозии амудӣ:

- Ҷадвалҳои тақягоҳӣ, ки тафаккурро намоён месозанд.
- Деворҳои лугат барои тақвияти омӯзиши забон.
- Минтақаҳои робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ, ки дар он хонандагон корҳои якдигарро шарҳ медиҳанд.
- Гӯшаҳои савол, ки кунҷовиро ҷамъ оварда, ба машғулиятҳои таҳқиқотӣ мусоидат мекунанд.

Мисоли амалии А — Ҳаркорт Террас, Ирландия

Тархрезии ба таҳқиқот асосёфта 20–50% муҳити деворро барои коҳиш додани ҳавасмандкунии аз ҳад зиёд ҳолӣ нигоҳ дошт. Кори хонандагон ҷои овезахоро гирифт.

Истифодаи намунаҳои ибрат барои ҳисси мансубият.

Аз бетартибӣ ва стереотипҳо худдорӣ кунед. Ҳар вақте ки имконпазир аст, ба ворид шудани нури табиӣ имкон диҳед.

Хулосаи асосӣ: Муҳитҳои муштарак метавонанд мушкилоти интизомро коҳиш дода, ҳамзамон мустақилиятро ташаккул диҳанд.

Мисоли амалии Б — Маркази омӯзишии Спрингмилл (ИМА)

Утоқи омӯзиши Замин дар шифт харита дорад. Ангезандаҳои визуалӣ ҳатто дар сатҳҳои амудӣ ва болои сар истифода мешаванд.

Саволи тренер: «Чӣ тавр мо метавонем на танҳо деворхоро, балки шифт ва фаршхоро низ истифода барем? Чӣ мешуд, агар ҳар як сатҳ чизеро омӯзонда метавонист? Деворҳои шумо дар айни замон чӣ гуна паём мефиристанд?»

- **Иқтидори муҳитҳои муштарак (долонҳо, зинапояхҳо, даромадгоҳҳо, гӯшаҳо, майдончаҳои беруна)**

Муҳитҳои муштарак аксар вақт ҳамчун минтақаҳои ҳаракат баррасӣ мешаванд, аммо онҳо метавонанд ба муҳити пурҷӯшу хурӯши педагогӣ табдил ёбанд.

Долонҳо

Инҳо минтақаҳои серҳаракатанд, ки метавонанд ба пайроҳаҳои омӯзишии ҷолиб Пайроҳаҳои математикӣ ё илмӣ:

- ✓ Галереяҳои хронологӣ
- ✓ Истгоҳҳои хониш ё таҳқиқот

Деворҳои савол бо ишораҳои ивазшаванда табдил ёбанд.

Мисоли амалии В — Юнон (Лоиҳаи озмоишӣ дар муассисаҳои ибтидоии Афина): истифодаи мизҳо ва курсиҳо дар долон, маводди визуалӣ дар бораи омӯзиш ва вақтхушӣ. Таъсир: Афзоиши ҷалбшавӣ.

Мисоли амалии Г — Гурчистон (Рустави 14): Минтақаҳои ротатсионии долон истгоҳҳои тағйирпазир барои саводноқӣ, таҳқиқот ва ҳамкориҳои гуруҳҳои хурд. Таъсир: 25% коҳиш ёфтани рафтори берун аз машғулият.

Саволи тренер: «Чӣ тавр хонандагон метавонанд ҳангоми ҳаракат дар муассиса таълим гиранд?»

Зинапояхҳо

Зинапояхҳо, ки аксар вақт нодида гирифта мешаванд, дар рӯзи муассисавӣ табиатан набз эҷод мекунанд. Онҳо метавонанд матн, супориш ё саволҳои зеринро дар бар гиранд:

- ✓ Зинаҳои хониш
- ✓ Зинаҳои саводноқӣ (масалан, «дар ҳар зина як калимаро хонед»)
- ✓ Пайдарпайии математикӣ
- ✓ Пайроҳаҳои зарбулмасал
- ✓ Шеърҳо ё зарбулмасалҳои хонандагон
- ✓ Омӯзиши ба ҳаракат алоқаманд (масалан, ҳисоб кардан, ҳиҷо кардан, тарҷума кардан ҳангоми баромадан)

Мисоли амалии Д — Уганда: Китобхонаи зинапоягӣ

Зинапояи истифоданашуда бо болиштҳо ва рафҳо пур карда шуд. Хонандагон дар вақти танаффус китоб мегирифтанд.

Таъсир: Гирифтани китоб дар се моҳ ду баробар афзуд.

Паёми тренер: «Зинапоя метавонад ба минтақаи ҳикоя табдил ёбад. Як зина метавонад ба як ҷумла табдил ёбад».

Даромадгоҳҳо

Даромадгоҳҳои бино метавонанд амнияти эмотсионалии хонандагон, хувияти муассисаро таъкид ва маводди визуалии таълимиро пешниҳод намоянд.

- ✓ Гӯшаҳои «Хуш омадед», ки хувият, фарҳанг ва фарогириро инъикос мекунанд
- ✓ Истгоҳҳои таҳлил: «Имрӯз ба чӣ кунҷкоб ҳастед?»
- ✓ Минтақаҳои ором барои хониш, оромшавӣ ё суҳбати як ба як

Мисоли амалии Е — Ҳаркорт Террас, Ирландия

Даромадгоҳҳо барои тасдиқи хувият бо лавҳаҳои «Хуш омадед» бо якчанд забон ва намунаҳои ибрати визуалӣ истифода шуданд.

Саволи тренер: «Хонандагон ҳангоми ворид шудан ба муассисаи шумо чиро мебинанд? Чӣ тавр он метавонад ба омӯзиш илҳом бахшад?»

Гӯшаҳои мавзӯӣ дар саҳ.32, дастури шунаванда омадааст, аз он истифода баред.

Мисоли амалии Ё — Боғчаи кӯдакони MRN, Япония

Меъморӣ давршакл бо гӯшаҳои дарунсохт, ки аз робитаи байни наслҳо илҳом гирифтааст. Натиҷаи тарҳрезӣ: Хатмкунандагон ҳамчун волидайн бармегарданд — тарҳрезии муҳити ҳисси мансубиятро эҷод мекунад.

Саволи тренер: «Дар бораи таҷриба кардан бо гӯшаи иттилоот ва расона дар айни замон чӣ фикр доред?»

Ихтиёрӣ: Барои баррасии хусусиятҳои гӯшаи иттилоот ва расона каме вақт чудо кунед, дар утоқ як гӯша ёбед ва аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки дар бораи омӯзиши кунунии худ як видеои кӯтоҳ ҳамчун намунаи эҷоди муҳтаво дар гӯшаи иттилоот ва расона омода созанд.

Майдончаҳои беруна

Ҳавлӣ, саҳнҳо ва боғҳои муассисаи метавонанд ҳам барои таҳсилоти расмӣ ва ҳам ғайрирасмӣ истифода шаванд.

- ✓ Минтақаҳои мушоҳидаи илмӣ (обу ҳаво, растаниҳо)
- ✓ Супоришҳои гурӯҳи барои ҳалли масъалаҳо
- ✓ Бозиҳои серҳаракат барои саводноки/ҳисоб
- ✓ Драма ва қиссагӯӣ

Мисоли амалии Ж — Кения: Пайроҳаи математикии беруна

Омӯзгорон дар роҳҳои умумии беруна супоришҳои математикиро кашиданд.

Таъсир: +12% афзоиши саводнокии риёзӣ пас аз як чорак.

Мисоли амалии И — Муассисаи DAO, Ветнам

Муассиса бо истифода аз масолеҳи маҳаллӣ сохта шудааст. Синфхонаҳои беруна ба мувофиқат ва устуворӣ мусоидат карданд.

Хулосаи асосӣ: Муҳит фарҳанг ва арзишхоро инъикос мекунад.

Паёми тренер: «Аксари муассисаҳои Тоҷикистон майдончаҳои беруна доранд. Ба шумо маблағгузорӣ лозим нест, ба шумо нақша ва иҷозат лозим аст».

5. Харитасозии муассиса ва супориши тарҳрезӣ (10 дақ)

Матн барои тренер: «Акнун шумо харитаи муассисаро омӯхта, муҳитҳоеро, ки барои фаъолсозӣ мусоиданд, муайян хоҳед кард». «Навбати шумост, ки дар муассисаи худ имкониятҳои тарҳрезӣ кунед».

Дастурҳо ба иштирокчиён

Ба гурӯҳҳои хурд (3–5 нафара) муттаҳид шавед. Аз харитаи пешниҳодшудаи муассиса истифода баред (ё агар дастрас набошад, тарҳбандии муассисаи худро кашед).

Ҳадди ақал ду муҳитро берун аз синфхона муайян кунед — деворҳо, долонҳо, зинапояхо, даромадгоҳҳо, гӯшаҳо ё майдончаҳои беруна.

Барои ҳар як муҳит, як даҳлати хурд тарҳрезӣ кунед:

- Дар он ҷо чӣ гуна омӯзиш сурат мегирад? Омӯзиши ғайрирасмиро муфассал тавсиф кунед.
- Хонандагон дар он муҳит чиро мебинанд, иҷро мекунанд ё чӣ саҳм мегузоранд?
- Мақсади омӯзиш чист? Ҳар як муҳит бояд ба мақсади равшани таълимӣ хизмат кунад.

Тренер таксим мекунад:

Варақаҳои тарҳбандии муассиса дар қоғази шакли А3 (холӣ ё бо қолаб)

Маркерҳо ё қаламҳои ранга

Ихтиёри: илҳомии визуалии чопшуда аз мисолҳои амалӣ

Саволҳо барои роҳнамоии тренер (дар атрофи хучра гардиш карда):

- «Як муҳите, ки хонандагон ҳар рӯз аз он мегузаранд ва шумо метавонед онро фаъол созед, кадом аст?»
- «Оё девор метавонад ба минтақаи савол ё девори робитаи мутақобила табдил ёбад?»
- «Оё як гӯша метавонад ба ҷойи бехатари андешаронӣ табдил ёбад?»
- «Оё шумо метавонед як гӯшаи ғайрифаволро ба минтақаи тағйирот табдил диҳед?»

6. Сайри галерея / Робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ (5 дақ)

Дастурҳои тренер: «Акнун мо сайри галереяро зуд анҷом медиҳем. Лутфан, харитаҳои тарҳи муассисаро дар девор ё мизҳо овезон кунед ё гузоред. Дар атроф сайр кунед ва он чиро, ки эҷод кардаед, омӯzed».

Иштирокчиён дар синфхона мегарданд, то:

- Ҳар як харитаи муассисаро бубинанд
- Идеяҳои эҷодӣ ё имконпазирро қайд кунанд
- Дар бораи ҷиҳати қавии ҳар як идея андеша кунанд, як идеяро, ки санҷидан меҳоянд, баррасӣ намоянд

Робитаи мутақобилаи ихтиёриро бо стикерҳо қайд кунед (агар дастрас бошад):

- Аз ҳама имконпазир
- Аз ҳама инноватсионӣ
- Аз ҳама мувофиқ барои муассисаи ман

Тренер 1–2 муаррифии кӯтоҳро анҷом медиҳад:

- «Оё ягон гурӯҳ меҳояд як намунаи минтақаи омӯзишиеро, ки тарҳрезӣ кардааст, нақл кунад ва чаро онҳо ин муҳитро интихоб карданд?»
- «Оё иштирокчиёни дигар меҳоянд дар бораи он ки дар ин идея чӣ навоарӣ вучуд дорад ва/ё чӣ чиз ба муассисаҳои онҳо мувофиқ аст, шарҳ диҳанд?»

7. Таҳлили мавзун 5 (3 дақ)

Матн барои тренер: «Шумо акнун бояд донед, ки на танҳо дар саросари ҷаҳон, балки дар муассисаҳои ба шумо монанд чӣ имкониятҳо мавҷуданд. Шумо омӯхтед, ки чӣ тавр деворҳо, долонҳо, зинапоҳҳо, даромадгоҳҳо ва майдончаҳои беруна метавонанд як қисми стратегияи омӯзгории шумо шаванд. Акнун биёед аз «Ангезиши зеҳн»-и гурӯҳи ба уҳдадории шахсӣ гузарем: Агар шумо фардо бо нигоҳи «ҷашмони омӯзанда» аз муассисаи худ мегузаштед, ба чӣ чиз дигар ҳел назар мекардед? Кадом муҳитҳо ба назари шумо бузургтарин имконияти истифоданашудаи муассисаи шумоянд?»

Супориш барои иштирокчиён / Тренер иштирокчиёро барои навиштани ҷавоб ба саволҳои зерин ташвиқ мекунад:

- Як муҳите, ки ман меҳоям дар муассисаам фаъол созам, ин аст... (макони номбар кунед: масалан, зинапоҳи қафо, даромадгоҳи асосӣ, долони ошӯнаи 2-юм.)
- Ман ин муҳитро барои... истифода хоҳам бурд. (Мисол: робитаи мутақобилаи байниҳамдигарӣ, гӯшаи саводноқӣ, девори муаммоҳои математикӣ, минтақаи андешаронӣ.)
- Марҳилаи аввалини ман ин хоҳад буд... (Чизи сода ва воқеӣ, ба монанди: бо директори худ суҳбат кардан, маркерҳо овардан, онро бо як синф санҷидан.)

Саволи таҳлилӣ (шифоҳӣ):

- «Ин таҳлил шуморо аз назария ба амалия пайваст мекунад. Он набояд идеалӣ бошад. Он бояд танҳо имконпазир бошад».

Роҳнамоии тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёро даъват кунед, то посухҳои худро баланд хонанд. Идеи онҳоро дар назди ҳама тасдиқ кунед: «Ин як мисоли қавӣ, воқеӣ ва эҷодкорона аст. Ташаккур, ки онро мубодила кардед».

8. Ҷамъбаст ва саволҳо (2 дақ)**Хулосаҳои асосии мавзӯи 5, ки тренерон бояд тақвият диҳанд:**

- Омӯзиш берун аз синфхона низ сурат мегирад.
- Мутобиқсозии хурд ва намоён мустақилият ва ҳисси соҳибии хонандагонро ташаккул медиҳад.
- Соҳибии муштарак бо хонандагон боиси тағйироти устувортар мегардад.
- Иҷозати роҳбарият ва сиёсати дастгирӣ аксар вақт аз бучети калон муҳимтар аст.
- Аз ғаёлсозии як муҳити идорашаванда оғоз кунед, сипас аз ҳамон ҷо идома диҳед.
- Оғоз карданро аз як девор, як долон, як минтақа баррасӣ кунед.

Паёми тренер: «Омӯзгорон дар саросари ҷаҳон зинапоёҳо, ҳавлиҳо ва долонҳоро ғаёл кардаанд, на бо маблағгузорӣ, балки бо тасаввурот ва мақсад. Муассисаи шумо пур аз имкониятҳост. Ин марҳилаи аввалин дар роҳи истифодаи онҳост».

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво ғаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ ҳис мекунад, ки ин муҳтаво ба дигар тренерон ё омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 8**Мавзӯи 6. «Аз муҳит то амал: гузариш ба амалия» (40 - дақиқа)****Натиҷаҳои омӯзиш**

Баъд аз омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Барои оғози таҷрибаҳои амалии тарҳрезии нави муҳит эътимод пайдо кунанд.
- ✓ Аҳамияти оғоз карданро бо ғаёлиятҳои озмоишии хурди камхавф дарк кунанд.
- ✓ Нақшаи татбиқи имконпазирро, ки ба шароити муассисаи онҳо мувофиқ аст, тарҳрезӣ кунанд.
- ✓ Дастгирии роҳбариятро, ки барои дастгирии таҷриба зарур аст, эътироф кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноқӣ	Усул	Ҷаёлияти тренер	Ҷаёлияти иштирокчиён	Мавод
1 дақ	Натиҷаҳои омӯзишии мавзӯи 6	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш аз банақшагири ба татбиқ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо иқтибоси асосӣ + мақсадҳо, натиҷаҳои омӯзиш
5 дақ	Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Саволи ҷалбкунанда	Истифодаи изҳороти кӯтоҳи дуруст/нодуруст ё «афсона ё воқеият» барои ошкор кардани тахминҳо ва тавлиди баррасӣ	Посуhi шифоҳӣ ва таҳлили ақидаҳо дар бораи тағйирот	Изҳороти омодаи санҷиш (дар слайд ва маводди муттаҳидотӣ)
8 дақ	Баррасии гурӯҳӣ: Тағйироти хурд	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи тағйироти хурд	Баррасӣ дар гурӯҳҳо	Маводди муттаҳидотӣ

5 дақ	Лексияи хурд: Аз банақшагирӣ ба амал	Муаррифии «Шакл аз функсия пайравӣ мекунад»; ҷаҳорҷӯбаи OECD; мисолҳои муҳитии Терри Уайт; мисолҳои амалӣ	Фаъолона шундан ва посух ба саволҳо; алоқамандии консепсияҳои нав бо мисолҳои маҳаллӣ	Слайдҳо бо мисолҳои визуалӣ + истинод ба мисолҳои амалӣ
8 дақ	Харитасозӣ ва Нақшаи рушди муассиса	Мусоидат ба баррасӣ дар бораи Нақшаи рушди муассиса	Баррасӣ ва навиштани тақмили эҳтимоли	Маводди муттаҳидотӣ
8 дақ	Нақшаи тарҳрезии озмоишии беҳатар (Банақшагирӣ–Амал–Таҳлил)	Роҳнамоӣ дар интиҳоби муҳит, муайян кардани тағйирот, ошкор кардани монеаҳо ва таҳияи нақша	Кор дар гурӯҳҳо барои таҳияи Нақшаи тарҳрезии озмоишии беҳатар	Қолаб ё маводи муттаҳидотии Нақшаи тарҳрезии озмоишии беҳатар
3 дақ	Таҳлил	Роҳбаладӣ - Ташвиқ ба посухи хаттӣ дар бораи як амал + як суҳбат бо роҳбарият, ки онҳо пас аз тренинг оғоз хоҳанд кард	Навиштан + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
2 дақ	Чамбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифии натиҷаҳои мавзӯ (1 дақиқа)

Матн барои тренер: «Дар мавзӯи 5 мо чӣ тавр муҳитҳои беруназсинфиро фаъол сохтанро омӯхтем: деворҳо, долонҳо, даромадгоҳҳо, ҳатто зинапоёҳо, ҳамчун як қисми муҳити таълим. Аммо танҳо идеяҳо омӯзишро тағйир намедиханд. Тағйирот вақте рух медиҳад, ки омӯзгорон қадамҳои хурд мегузоранд». «Аз банақшагирӣ ба амалия, аз мақсад (ният) ба амал». «Мо акнун аз фикр кардан ба амал кардан мегузарем. Ин мавзӯ барои кумак ба шумо дар гузоштани Марҳилаи аввалини боэътимод дар роҳи аз нав тарҳрезӣ кардани муҳит барои хидмат ба омӯзиш дар муассисаи шумост».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 6-ро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои одӣ оғоз кардан: Санҷиши кӯтоҳ + Саволи ҷалбкунанда (5 дақ)

Матн барои тренер: «Мақсади ин машғулият ошкор кардани тахмин ва тарсҳои умумӣ дар атрофи тағйир додани истифодаи муҳит ва бо эҳтиёт зери шубҳа гузоштани ақидаҳои ғайрифавоҷест, ки таҷрибаро маҳдуд мекунанд».

«Пеш аз он ки ба банақшагирӣ гузарем, биед тахминҳои худро бисанҷем. Ман чанд изҳоротро меҳонам. Шумо ба ман мегӯед, ки оё ҳар яки он дуруст аст ё нодуруст, ё мегӯед «вобаста аз ҳолат аст». Сипас мо онҳоро якҷоя таҳлил хоҳем кард».

Дастурҳо: Як-як хонед. Ба зуд бардоштани дастҳо ё овоз додан иҷозат диҳед. Пас аз ҳар кадоме шарҳи кӯтоҳ диҳед.

Намунаи изҳороти санҷишӣ

- «Тағйирот дар муҳити таълим барои муҳим будан, бояд калон бошанд».→ Нодуруст.
- Тағйироти хурди намоён метавонанд таъсири фаврӣ дошта бошанд — ба монанди девори робитаи мутақобила ё гӯшаи хониш.
- «Агар он дарҳол кор накунад, пас ин таҷрибаи ноком аст».→ Нодуруст.

- Озмоишҳо барои ислоҳ шудан пешбинӣ шудаанд. Таҳлил ва бознигарӣ як қисми раванд мебошанд.
- «Танҳо муассисаҳои хуб маблағгузоришаванда метавонанд муҳитро барои омӯзиш аз нав тарҳрезӣ кунанд». → Нодуруст.
- Бисёр мисолҳои қавӣ аз муассисаҳои камзаҳира, ки скотч, қоғаз ва тасаввуротро истифода мебаранд, бармеоянд.
- «Хонандагон бояд дар ғаёлсозии муҳити таълим иштирок кунанд».

Тарҳрезии муштарак соҳибӣ ва мувофиқатро афзун намуда, ифтихорро эҷод мекунад. → Дуруст.

Паёми тренер: «Ин изҳорот ақидаҳоеро, ки бисёрии мо дорем, ифода мекунам. Аммо тавре ки мо дар мисолҳои ҷаҳонӣ ва маҳаллӣ дидем, тағйироти воқеӣ вақте рух медиҳад, ки мо ин афсонаҳоро зерӣ шубҳа мегузорем. Мақсад комилият нест. Мақсад ин санҷидани беҳатар, мақсаднок ва бо дастгирии роҳбарият аст».

3. Баррасии гуруҳӣ / Тағйироти хурд (8 дақ)

Матн барои тренер: «Ба шумо лозим нест, ки ҳама чизро ислоҳ кунед. Бо тавачҷуҳ ва имконпазир сохтани як амали хурд оғоз намоед».

Дастурҳо: Иштирокчиён ба гуруҳҳои 3-4 нафара муттаҳид мешаванд. Онҳо рӯйхати тағйироти хурдро аз маводи муттаҳидотии худ меҷуянд, ки синфхонаҳо ва/ё муҳитҳои камистиғдошударо ғаёл месозанд. Ҳар як гуруҳ 2 микродаҳлатро интиҳоб мекунад: яке аз тарҳбандиҳои синфхона ва дигаре аз боқимондаи рӯйхат. Тренер боварӣ ҳосил мекунад, ки гуруҳҳо вариантҳои якхеларо интиҳоб накардаанд. Иштирокчиён дар гуруҳҳо баррасӣ мекунам:

Саволҳои умумӣ:

- Оё ягон тағйироти хурди дигаре ҳаст, ки шумо мехоҳед ба ин рӯйхат дохил кунед?
- Агар шумо хонанда мебудед, кадом тағйироти хурд барои шумо ва ҳамсинфонатон машхуртар мебуд?
- Татбиқи кадом тағйироти хурд дар муассисаи шумо осонтар аст? Чаро?
- Татбиқи кадом тағйироти хурд дар муассисаи шумо мушкилтар аст? Чаро?

Саволҳо барои тағйироти хурди интиҳобшуда:

- Ин кадом натиҷаи омӯзишро дастгирӣ мекунад?
- Шумо чиро тасдиқ ё ташвиқ хоҳед кард?

Гуруҳҳо фикрҳои худро мубодила мекунам ва тренер барои баррасӣ мусоидат мекунад.

4. Лексияи хурд: Аз банақшагири ба амал (5 дақ)

Матн барои тренер: «Ҳангоме ки мо аз назария ба амал мегузарем, аз як аксиомаи меъморӣ асри гузашта оғоз хоҳем кард, ки инъикоси хеле хуби он аст, ки чаро муҳит ва педагогика бояд мувофиқат кунанд ва яқоя баррасӣ шаванд».

«Мо инчунин ду концепсияи академиро баррасӣ хоҳем кард, ки ба мо дар арзёбии вазъияти кунунӣ ва пешбурди саъю кӯшишҳо барои аз нав тарҳрезӣ кардани муҳит кумак мерасонанд».

«Шакл аз функция пайравӣ мекунад»

«Шакл аз функция пайравӣ мекунад» як принсипи тарҳрезист, ки мегӯяд, намуди зоҳирий ва сохтори бино ё объект бояд пеш аз ҳама ба мақсад ё функцияи пешбинишуда алоқаманд бошад. Ин пешниҳод мекунад, ки тарҳрезӣ бояд аз рӯйи ниёз ва ғаёлиятҳое, ки дар дохили объект ё бо он сурат мегиранд, пеш бурда шавад, на ин ки аввал ба эстетика ё ороиш тавачҷуҳ карда шавад. Ин ибораро меъмор Луис Салливан дар охири асри 19 ва аввали асри 20 маъмул кардааст.

Дар асл, «шакл аз функция пайравӣ мекунад» маънои онро дорад, ки тарҳи объект бояд посухи мустақим ба истифодаи пешбинишудаи он бошад, амалӣ ва самаранок

будани онро таъмин намояд. Дар шароити мо, ин маънои онро дорад, ки тарҳи бинои муассиса ва муҳити таълим бояд ба функсияи омӯзиш ва таълим пайравӣ кунад.

Мо аз «Шакл аз функсия пайравӣ мекунад» ба «Шакл аз омӯзиш пайравӣ мекунад» мегузарем.

Концепсияҳои зерин таъкид мекунанд, ки чӣ тавр муҳит ба ниёзҳои педагогика мутобиқ мешавад ва мо чӣ кор карда метавонем, то дар муҳити физикии таълим тағйироти муҳим ворид созем.

Матн барои тренер: «Ба аксҳои муҳити зебои таълим мафтун шудан осон аст. Аммо дархости воқеӣ на дар бораи муҳити зебои таълимӣ, балки дар бораи муҳити таълимиест, ки омӯзишро дастгирӣ карда, ҷалб ва ҳавасмандии хонандагонро беҳтар месозад. Дархости воқеӣ барои муассисаҳои оянда ин муҳити таълимиест, ки рушди малакаҳои асри 21-ро роҳнамоӣ мекунад». «Дар муассисаҳои воқеӣ, марҳилаи душвортарин марҳилаи аввал аст: оғоз кардан».

Паёми асосиро нависед ё намоиш диҳед: «Дониш бе амал ҳеҷ чизро тағйир намедихад». «Таваҷҷуҳи мо ҳоло ба табдил додани идеяҳо ба озмоишҳои беҳатар ва амалӣ — ва кумак ба омӯзгорон дар эҷоди эътимод тавассути таҷриба нигаронида шудааст».

Табдил додани педагогика ба муҳит (Терри Уайт) аз дастури шунаванда истифода баред

Саволи тренер: «Шумо кадом рафтори омӯзиширо дар хонандагон دیدан мехоҳед ва чӣ гуна муҳит метавонад ин рафторро ташвиқ кунад?» «Шумо боз кадом мисолҳои иловагӣ тарҳрезии муҳитро фикр карда метавонед?»

Муҳити вокунишкунанда ва бечавоб (Чаҳорҷӯбаи OECD) аз дастури шунаванда истифода баред

Саволҳои тренер:

- «Кадоме аз ин сутунҳо муассисаи шуморо дақиқтар тавсиф мекунад?»
- «Кадоме аз ин монеаҳоро омӯзгорон ҳудашон ҳал карда метавонанд?»
- «Кадомаш дастгирии директоронро талаб мекунад?»

Ду ҷанбаи вокунишкунандагӣ ва ба омӯзиш/таълим нигаронидашударо метавон барои харитасозии муассисаҳо дар як матритсаи сода муттаҳид кард. Як муассисаи мушаххас метавонад дар биное, ки ба ниёзҳои он вокунишкунанда ё бечавоб аст, ба омӯзиш ё ба таълим нигаронида шуда бошад. Дар асл, муассисаҳо дар як нуқтаи байни ба таълим нигаронидашуда ё ба омӯзиш нигаронидашуда ҷойгир хоҳанд шуд. Ба ҳамин монанд, биноҳое, ки онҳо истифода мебаранд, метавонанд камтар ё бештар вокунишкунанда бошанд.

Матритса барои харитасозии мисолҳои амалӣ аз рӯйи ду ҷанбаи вокунишкунандагӣ ва ба омӯзиш/таълим нигаронидашуда

Саволҳои тренер: «Ба фикри шумо, муассисаи шумо ҳоло ба кадоме аз ин вариантҳо тааллуқ дорад?»

На ҳама тағйирот ба инфрасохтор ниёз дорад. Бисёр хусусиятҳои вокунишкунанда аз рафтор ва нияти омӯзгор бармеоянд.

Илҳом аз мисолҳои амалии ҷаҳонӣ

2–3 мисоли визуалӣ ё шифохиро ба таври мухтасар мубодила кунед (вобаста ба вақт):

- Юнон – Омӯзиш дар берун дар муассисаҳои деҳот: Боғҳо ва истгоҳҳои обуҳавосанҷӣ. → Таъсир: Кунҷковиро, бахусус дар хонандагони камтар боваринок, афзун мекунад.
- Зеландияи Нав – Марказҳои тағйирпазири омӯзиш: омӯзиши ҳамдигар дар муҳитҳои кушоди бисёрминтақавӣ. → Таъсир: Сатҳи баланди мустақилияти хонанда ва худтанзимкунӣ.
- Финляндия – Тарҳбандиҳои ба салоҳиятҳо асосёфтаи синну соли омехта: Кабинаҳои ором ва минтақаҳо барои гурӯҳҳо.
- → Таъсир: Мустақилияти қавии хонандагон бо дастгирии калонсолон.

Паёми тренер: «Ин муассисаҳо аз тарҳрезии пурраи нав оғоз накардаанд. Онҳо аз омӯзгоре, ки як речаи навро месанҷид, оғоз карданд».

Гузариш ба қисми навбатӣ: «Шумо бояд донед, ки чӣ тавр педагогика, идоракунӣ ва муҳит ба ҳам алоқаманданд. Акнун навбати шумост, ки озмоиши беҳатари худро тарҳрезӣ кунед, чизе, ки шумо метавонед зуд, беҳатар ва мақсаднок татбиқ намоед». «Воситае, ки дар ин самт ба шумо кумак хоҳад кард, ин рӯйхати тағйироти хурдест, ки мо аллакай баррасӣ кардем».

5. Харитасозӣ ва Нақшаи рушди муассиса (8 дақ)

Матн барои тренер: «Акнун шумо харитаи муассисаро омӯхта, муҳитҳоеро, ки барои фаъолсозӣ омодаанд, муайян хоҳед кард». «Навбати шумост, ки дар муассисаи худ имкониятҳоро тарҳрезӣ кунед».

Дастурҳо ба иштирокчиён

Ба гурӯҳҳои хурд (3–5 нафара) муттаҳид шавед. Аз харитаи пешниҳодшудаи муассиса истифода баред (ё агар дастрас набошад, тарҳбандии муассисаи худро кашед). Ҳадди ақал ду муҳитро дар дохил ё берун аз синфхона муайян кунед — деворҳо, долонҳо, зинапоя, даромадгоҳ, гӯша ё майдончаҳои беруна. Дар хотир доред, ки муҳитҳо метавонанд ҳамчун ҷашанги тағйирот амал кунанд.

Барои ҳар як муҳит, пешниҳодҳои худро баррасӣ кунед:

- Дар он ҷо чӣ гуна омӯзиш сурат мегирад? Омӯзиши ғайрирасмиро муфассал тавсиф кунед.
- Хонандагон дар он муҳит чиро мебинанд, иҷро мекунанд ё чӣ сахм мегузоранд?
- Мақсади омӯзиш чист? Ҳар як муҳит бояд ба мақсади равшани таълимӣ хизмат кунад.

Саволҳои роҳнамоии тренер (дар атрофи ҳучра гардиш карда):

- «Як муҳите, ки хонандагон ҳар рӯз аз он мегузаранд ва шумо метавонед онро фаъол созед, кадом аст?»
- «Оё девор метавонад ба минтақаи савол ё девори робитаи мутақобила табдил ёбад?»
- «Оё як гӯша метавонад ба ҷои беҳатари андешаронӣ табдил ёбад?»
- «Оё шумо метавонед як гӯшаи ғайрифаволро ба Минтақаи тағйирот табдил диҳед?»

Акнун, муҳит(ҳо)-ро бо **Нақшаи рушди муассиса** пайваст кунед. Он аз афзалияти тақмили муассиса ва паёмҳои ҳамгирӣ иборат аст. Афзалияти тақмили муассиса ба педагогика ва мақсадҳои омӯзиш тавачҷуҳ мекунанд, дар ҳоле ки паёми ҳамгирӣ оқибатҳои навӣ муҳити ин афзалиятро инъикос менамояд.

Дар дохили гурӯҳи худ баррасӣ кунед:

- Мақсади омӯзиш чист? Ҳар як муҳит бояд ба мақсади равшани таълимӣ хизмат кунад.
- Шумо метавонед ҷадвали зеринро ҳамчун намунаи афзалиятҳо ва паёмҳои ҳамгирӣ истифода баред.

Афзалияти тақмили муассиса	Паёми ҳамгирӣ
Педагогика	"Омӯзгорон муҳитро барои дастгирии омӯзиши фаъол тағйирпазирона истифода хоҳанд бурд."
Ҷалби хонандагон	"Деворҳо ва минтақаҳои муштарак садо ва сахми хонандагонро инъикос хоҳанд кард."
Баробарӣ ва фарогирӣ	"Ҳамаи синфхонаҳо дастгириҳои намоёнро барои ҳамаи хонандагон дар бар мегиранд."
Фарҳанги муассиса	"Омӯзгорон дар як чоряк як наовариҳои марбут ба муҳитро мубодила хоҳанд кард."

Дар зери афзалиятҳои дар боло зикршуда паёми нав нависед ва/ё барои мувофиқ кардани паёмҳои нав афзалиятҳои нав илова кунед.

Намунаҳо:

- муҳитҳои муштарак барои саводноки ва корҳои лоиҳавӣ истифода мешаванд;
- намоишгоҳҳои деворӣ кори хонандагон ва ҳувиати бисёрзабонаро инъикос хоҳанд кард.

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ба саволҳо дар маводи муттаҳидоти худ ҷавоб диҳанд.

6. Нақшаи тарҳрезии озмоишии бехатар (Банақшагирӣ–Амал–Таҳлил) (8 дақ)

Матн барои тренер: «Мо ҳоло як воситаи содари барои гузаштан аз идея ба амал истифода хоҳем бурд. Он Нақшаи тарҳрезии озмоишии бехатар ном дорад ва се марҳиларо дар бар мегирад: Банақшагирӣ, Амал, Таҳлил».

Дар слайд 3-қисмро кашед ё намоиш диҳед: **БАНАҚШАГИРӢ → АМАЛ → ТАҲЛИЛ**

Таҳлил як қисми ҷудонашавандаи раванд буда, баробари банақшагирӣ ва татбиқ (амал) муҳим аст.

«Мақсад эҷоди ҳалли идеалӣ нест. Мақсад тарҳрезии як санҷиши бехатар аст — чизе, ки хурд, мушаххас ва намоён бошад, ки шумо тавонед дар муассисаи худ санҷед».

«Лутфан, дар давоми ин машқ аз рӯйхати тағйироти хурд истифода кунед».

Иштирокчиён барои муайян кардан аз намунаҳои банақшагирӣ истифода мебаранд:

Супориш	Намуна
Мушкilotи муҳит	Хонандагон дар машғулиятҳои назариявии илмҳои табиӣ беҳавас мешаванд
Даҳолати муҳит	Гузaronидани машғулиятҳои лабораторӣ дар берун як маротиба дар як ҳафта
Дастгирии зарурӣ	Тасдиқи директор барои ҷадвали машғулияти беруна
Давомноки	2 ҳафта
Нишондиҳандаи муваффақият	Афзоиши иштироки хонандагон

• БАНАҚШАГИРӢ (2 дақ)

Тренер намунаи банақшагирии озмоишии бехатар ё қисми дастурамал ва маркерҳо ё қаламҳоро муттаҳид мекунад.

Саволҳои қадам ба қадам:

1. Муайян кардани имконият
→ Қадам муҳитро метавон ҷаҳол ё беҳтар кард?
2. Муайян кардани тағйироти сода
→ Қадам даҳолати хурдро месанҷед?
3. Равшан кардани мақсад
→ Мақсади омӯзиш ё рафтори мақсадноки шумо чист?
4. Санҷиши иҷозат
→ Оё ба шумо тасдиқ лозим аст? Аз кӣ?
5. Рӯйхати захираҳои зарурӣ
→ Оё ба шумо мавод, вақт, кумаки хонандагон ё дастгирии маъмурият лозим аст?
6. Як монсаи эҳтимоли ва ҳалли имконпазири онро номбар кунед.
→ Оё он ба иҷозат ё захираҳо вобаста аст?
7. Ҳадафи озмоиширо дар як сатр нависед.
→ «Мо [X]-ро дар [муҳит] барои дастгирии [Y] месанҷем».

Саволҳои иловагӣ:

- «Оё озмоиши шумо барои дар давоми 2 ҳафта санҷидан кофӣ мушаххас аст?»
- «Оё директор нияти шуморо ба таври равшан мефаҳмад?»
- «Шумо боз чиро метавонед ихтисор ё содатар кунед?»

Ихтиёрӣ: «Оё ин озмоиш таъсир мерасонад: [] ба як синфхона [] ба тамоми муассиса?» «Оё он талаб мекунад: [] захираҳои иловагӣ не [] баъзе маводҳо [] сармоягузори калон?»

- **АМАЛ (2 дақ)**

Матн барои тренер: «Акнун озмоишро дар амал тасаввур кунед. Ҳангоми татбиқ шумо бояд чӣ кор кунед ва чиро мушоҳида намоед?»

Иштирокчиён муайян мекунанд:

- давомнокии санҷиш (масалан, 1–3 ҳафта);
- рафтори хонандагон, ки онҳо мушоҳида хоҳанд кард;
- чӣ тавр онҳо дар вақти воқеӣ тағйирот ворид мекунанд.

- **ТАҲЛИЛ (2 дақ)**

Матн барои тренер: «Муҳим аст, ки дар бораи он чизе ки воқеан рӯй дода истодааст, андешаронӣ кунед, робитаи мутақобила чамъ овара такмил намоед».

Иштирокчиён ба саволҳои зерин (дар қолаб) ҷавобҳои кӯтоҳ менависанд:

- Барои фаҳмидани он ки он кор мекунад, ман ба чӣ чиз назар хоҳам кард?
- Барои гирифтани робитаи мутақобила ман бо кӣ суҳбат карда метавонам?
- Ман омӯзишро чӣ гуна сабт хоҳам кард (акс, шарҳи хонанда, рӯзнома)?

Паёми тренер: «Таҳлил баъдтар намеояд, он як қисми тарҳи шумост. Шумо аз он чизе, ки кор намекунад, баробари он чизе, ки кор мекунад, меомӯzed».

Ихтиёрӣ: Мубодила бо шарик - 2–3 иштирокчиро даъват кунед, то озмоиши худро бо овози баланд хонанд:

- «Ман ният дорам, ки _____ -ро дар муҳити _____ барои дастгирии _____ бисанҷам».

Тренер ҳар яки онҳоро тасдиқ мекунад: «Ин равшан, воқеӣ ва хуб таҳия шудааст. Тафаккури аълои озмоишӣ».

7. Таҳлили мавзӯи 6 (3 дақ)

Матн барои тренер: «Дар ин мавзӯ, шумо Марҳилаи аввалинро аз илҳом ба татбиқ гузоштед. Шумо омӯхтед, ки чӣ чиз муҳити таълимро вокунишкунанда месозад, мисолҳоро аз муассисаҳои воқеӣ ва як озмоиши хурд, беҳатар ва ба омӯзиши хонандагон мувофиқро тарҳрезӣ кардед».

Дастурҳо: Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки нависанд: Шумо дар бораи оғоз кардани фаъолиятҳои озмоишии хурди камҳавф бо мақсади беҳтар кардани муҳити таълим ва таҷрибаи омӯзиш чӣ фикр доред? (Баъзе бартариятҳо ва камбудихоро, агар бошанд, баррасӣ кунед).

Дастгирии роҳбарият барои таҷриба кардани чунин даҳлатҳои хурдмиқёс то чӣ андоза муҳим аст? (Фикрҳои худро дар бораи баррасӣ бо директори муассиса ё мушовир пешниҳод кунед)

Роҳнамоии тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриёро барои мубодилаи андешаҳои худ даъват кунед.

Паёмҳои асосӣ барои тақвият (дар слайд ё шифоҳӣ):

- ✓ озмоишҳои хурд тарсро хоҳиш дода, омӯзишро афзун мекунанд;
- ✓ ҳадафҳои равшан ва муҳлатҳои кӯтоҳ тағйиротро идорашиаванда месозанд;
- ✓ дастгирии роҳбарият ба суръатбахшӣ мусоидат мекунад;
- ✓ ҳар як озмоиш имконияти мушоҳида, таҳлил ва мутобиқшавӣ аст.

8. Чамъбаст ва саволҳо (2 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 6, ки тренер бояд тақвият диҳад:

- «Шакл аз функция пайравӣ мекунад» – дар муассисаҳо, ин маънои «Шакл аз омӯзиш пайравӣ мекунад»-ро дорад.
- Муҳити вокунишкунанда ба таҷрибаҳои гуногуни таълим имкон медиҳад.

- Оғози хурд ба омӯзгорон имкон медиҳад, ки бидуни хатари чиддӣ санҷиш гузаронанд, такмил кунанд.
- Таҳлил як Марҳилаи муҳим барои беҳтар кардани даҳолатҳои озмоишӣ мебошад.
- Дастгирии роҳбарият ба суръатбахшӣ мусоидат мекунад.
- Тасдиқи роҳбарият барои устувор ва васеъ кардани навоариҳои муваффақ кумак мерасонад.

Нақши омӯзгорон:

- Аз чизҳои сода оғоз кунед ва таҷриба гузаронед.
- Андешаронӣ дар бораи тағйироте, ки шумо оғоз кардед, ногузир боиси такмил мегардад.
- Ҳар як озмоишро ҳамчун имконият барои мушоҳида, таҳлил ва мутобиқшавӣ истифода баред.

Паёми тренер: «Шумо ҳоло як Марҳилаи беҳатар ва амалиро дар роҳи фаъолсозии муҳит барои омӯзиш тарҳрезӣ кардед. Аммо боз як ҷузъи дигар ҳаст: кӣ ба мо дар ташаккули муҳит кумак мекунад? Дар машғулияти наvbатӣ, мо ба он таваҷҷуҳ хоҳем кард, ки чӣ тавр худӣ хонандагон метавонанд дар тарҳрезӣ, истифода ва нигоҳубини муҳити таълимии худ иштирокчиёни фаъол бошанд».

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво равшан буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳ нӣёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 9

Мавзӯи 7. «Тарҳрезии муштарак бо хонандагон» (40 – дақиқа)

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъд аз омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Дарк кунанд, ки чӣ тавр иштироки хонандагон дар тарҳрезии муҳит омӯзиши ба салоҳиятҳо асосёфта дастгирӣ мекунад.
- ✓ Роҳҳои беҳатар ва имконпазирӣ ҷалби хонандагонро дар ташаккули муҳити таълим муайян кунанд.
- ✓ Як Марҳилаи тарҳрезии муштаракро, ки омодаанд дар шароити муассисаи худ татбиқ намоянд, муайян кунанд.

Соҳтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-нокиӣ	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён	Мавод
1 дақ	Натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 7	Мубодилаи ҳадафҳои омӯзиш	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиш
5 дақ	Аз мисолҳои сода оғоз кардан: Баррасии гурӯҳӣ	Ташвиқи ақидаҳо, манфиатҳо ва дудилагиҳо дар бораи ҷалби хонандагон	Мубодилаи таҷриба, баёни тахминҳо, иштироки ошкоро	Саволҳои ташвиқкунанда
5 дақ	Лексияи хурд: Мисолҳои амалӣ бо ҷалби хонандагон	Муаррифии мисолҳои амалии тарҳрезии муштарак ва таҳлилҳои тренер	Гӯш кардан ва пайваст кардани мисолҳо ба шароити худ	Мачмӯи слайдҳо бо ишораҳои визуалӣ
10 дақ	Муассиса аз нигоҳи хонандагон	Ташвиқи мушоҳидаҳо ва мусоидат ба баррасӣ	Дидани муассиса аз нуқтаи назари хонанда	Маводди муттаҳидотӣ

8 дақ	Омӯзиши маҷмӯи воситаҳо бо нуктаҳои оғоз барои тарҳрезии муштарак бо хонандагон	Муаррифии вариантҳои машғулиятҳои содаи тарҳрезии муштарак бо хонандагон	Интихоби 1–2 идеяе, ки онҳо метавонанд дар муассиса санҷанд	Маводди муттаҳидотӣ
6 дақ	Воситаҳо барои ҷалби хонандагон	Муаррифии воситаҳо – мусоидат барои баррасӣ	Муайян кардани воситаи аз ҳама самаранок ва камсамар	нест
3 дақ	Таҳлил	Роҳбаладӣ - Ташвиқ ба посухи хаттӣ	Навиштани як амали ҳам-тарҳрезӣ + баррасӣ бо тренер	Маводди муттаҳидотӣ
2 дақ	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифи натиҷаҳои мавзӯи навбатӣ (1 дақ)

Матн барои тренер: «Дар мавзӯи охири мо, шумо як озмоиши хурдро барои муҳит тарҳрезӣ кардед — чизе, ки шумо ҳамчун омӯзгор метавонед оғоз намоед. Аммо инак як идеяи пуркуват: чӣ мешуд, агар одамоне, ки муҳитро бештар истифода мебаранд, хонандагони шумо дар ташаккули он низ кумак мекарданд?» «Вақте ки хонандагон дар тарҳрезии муҳит сахм мегузоранд, онҳо табиатан салоҳиятҳоро таҷриба мекунанд, фарогириро тақвият медиҳанд ва омӯзиши эмотсионалиро ба муҳити таълимии худ эҷод мекунанд».

Саволи гузариш: «Имрӯз, мо меомӯзем, ки чӣ тавр тарҳрезии муштарак бо хонандагон метавонад фарогириро тақвият диҳад, масъулиятро эҷод кунад ва таҳсилоти ба салоҳиятҳо асосёфтаре бевосита дастгирӣ намояд».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 7-ро муаррифӣ мекунад.

2. Аз мисолҳои сода оғоз кардан: Баррасии гурӯҳӣ (5 дақ)

Матн барои тренер: «Пеш аз он ки мо дар бораи чӣ тавр анҷом додани тарҳрезии муштарак суҳбат кунем, биёед бифаҳмем, ки мо дар бораи садои хонанда чӣ гуна ақида дорем».

Тренер саволҳои баррасиро муаррифӣ мекунад (дар лавҳи синф ё слайд).

Саволҳо барои баррасӣ:

- «Дар айни замон хонандагон дар муҳити синфхона ё муассисаи шумо чӣ қадар сахм доранд?»
- «Ҷалби хонандагон ба қарорҳои марбут ба муҳит чӣ манфиатҳо оварда метавонад?»
- «Шумо (ё ҳамкорони шумо) дар ин бора чӣ гуна дудилагӣ доред?»

Роҳнамоии тренер: Барои баррасии дунафарӣ 1 дақиқа вақт диҳед. Сипас аз гурӯҳи умумӣ 2–3 посухро пурсон шавед. Ҳангоми суҳанронии иштирокчиён, мавзӯҳои асосиро номбар кунед (масалан, соҳибӣ, рафтор, сарҳадҳо).

3. Лексияи хурд: Мисолҳои амалӣ бо ҷалби хонандагон (5 дақ)

Мубодилаи мисолҳои боварибахш ва гуногун, ки дар онҳо ҷалби хонандагон муҳити таълимиро беҳтар кардааст. Тренер 3-4 мисоли амалии визуалиро муаррифӣ мекунад:

- Матни мисолҳоро аз дастури шунаванда ва ё слайдҳо истифода баред

4. Муассиса аз нигоҳи хонандагон (10 дақ)

Матн барои тренер: «Акнун тасаввур кунед, ки шумо хонандаед. Ман мехоҳам, ки шумо эҳсосоти даврони ҷавонии худро ба ёд оред ва дар дохили муассисаи кунунии худ «сайр кунед», то чизҳоро тавре ки хонанда мебинад, эҳсос мекунад ва мешунавад, бубинед».

Саволи одӣ барои оғоз: «Агар ман хонанда мебудам, оё дар ин ҷо таҳсил кардан мехостам?»

Иштирокчиён ба гурӯҳҳои хурд муттаҳид шуда, фикрҳои худро дар бораи саволҳо баррасӣ мекунанд. Тренер пешниҳод мекунад, ки гурӯҳҳои гуногун нақши хонандагони синну сол/синфҳои гуногунро (масалан, синфи 3 ва синфи 11) ба уҳда гиранд.

- **Саволҳоро аз дастури шунаванда ва ё слайдҳо истифода баред**

Тренер баррасиро барпо намуда, ба афзалиятҳои гуногуне, ки гуруҳҳои синнусолии гуногун дошта метавонанд, таваҷҷуҳ мекунад.

Рохнамоии тренер: Барои баррасиҳои гурӯҳи 2-3 дақиқа вақт диҳед. Сипас аз гурӯҳи умумӣ 2-3 посухро пурсон шавед; боварӣ ҳосил кунед, ки шумо аз «гурӯҳҳои синнусолии гуногун» мешунавед. Ҳангоми суҳбати иштирокчиён, масъалаҳои асосиро муайян кунед (масалан, набудани соҳибӣ ва ифодаи шахсӣ, маҳдуд будани ҷой барои ташаббусҳо ва ғайра).

5. Омӯзиши маҷмӯи воситаҳо бо нуқтаҳои оғоз барои тарҳрезии муштарак бо хонандагон (8 дақ)

Матн барои тренер: «Пеш аз он ки мо ба рохнамоии тарҳрезии муштарак гузарем, биёед ба баъзе амалҳои хурде, ки шумо метавонед фардо барои даъват кардани шахм ва соҳибии хонандагон анҷом диҳед, назар андозем».

Маҷмӯи воситаҳо: нуқтаҳои оғози тарҳрезии муштарак бо хонандагон (маводи муттаҳидотӣ ва/ё слайд), матн дар дастури шунаванда оварда шудааст.

Иштирокчиён идеяҳоро дунафарӣ ё дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд. Тренер пешниҳод мекунад, ки онҳо инчунин аз рӯйхати тағйироти хурд истифода баранд.

Саволи тренер:

- «Қадам 1-2 вариант воқеӣ ба назар мерасанд?»
- «Татбиқи қадам идея душвортарин аст ва ҷаро?»
- «Оё шумо ягон идеяи дигаре доред, ки ба ин рӯйхат илова кунед?»

Тренер инчунин иштирокчиёнеро, ки фикр мекунанд, ки ин вариантҳо барои татбиқ мушкиланд, ба пешниҳоди тазодҳо даъват мекунад. Таваҷҷуҳ ба он равона карда шавад, ки чӣ бояд тағйир дода шавад, то онҳо тавонанд ягон нуқтаи оғози тарҳрезии муштарак бо хонандагонро истифода баранд.

6. Воситаҳо барои ҷалби хонандагон (6 дақ)

Матн барои тренер: «Мо баъзе восита ва усулҳоро дар бораи чӣ гуна фаъол кардани хонандагон ва ҷалби онҳо ба тарҳрезии муҳити таълимашон дониستم. Инчунин, баъзе воситаҳои содаи мушоҳида ва робитаи мутақобиларо баррасӣ кардем. Биёед онҳоро ҳулоса карда, дар гурӯҳҳо баррасӣ намоем».

«Дар хотир доред, ки дар машғулияти навбатӣ мо семинар-машваратро доир ба методологияи тафаккури тарроҳӣ хоҳем дошт. Тафаккури тарроҳӣ як воситаи хуб сохторбандишудааст, ки ба шумо дар ҷалби хонандагон ба тарҳрезии муштарак муҳити таълим кумак мерасонад».

Воситаҳо барои ҷалби хонандагон: чӣ гуна вазъияти кунунро арзёбӣ кардан мумкин аст (нигаред замимаи 2, дастури шунаванда).

Пас аз ҳар машғулиятҳои дар боло зикршуда, омӯзгор баррасиро бо хонандагон дар бораи ёфтаҳо ва бардоштҳои асосӣ ташкил мекунад. Дар чунин баррасиҳо, хонандагон даъват карда мешаванд, ки дар асоси иттилооти ҷамъоваришуда такмилҳоро пешниҳод намоянд. Омӯзгорон ба идеяҳои худ дар бораи такмилҳо таъия намекунанд, балки ба он чизе, ки хонандагон дар бораи муҳити таълим(ҳо) мегӯянд, таваҷҷуҳ мекунанд.

Воситаҳо барои ҷалби хонандагон: ҷӣ гуна такмилҳо ва/ё тағйироти хурд пешниҳод кардан мумкин аст (*нигаред замимаи 2, дастури шунаванда*).

Вариантҳои воситаҳои дар боло зикршуда қадамҳои зеринро дар бар мегиранд:

- Хонандагон бо харитаи муассиса дар муассиса сайр мекунанд ва аз он барои қайд кардан дар бораи муҳит(ҳо) истифода мебаранд
- Хонандагон идеяҳо тарҳ мекашанд
- Хонандагон идеяҳои кӯтоҳро дар бораи «Андекши ман барои муассисаи ман» ё «Ҷои дӯстдоштаи ман дар муассиса» эҷод мекунанд.

Иштирокчиён ба гуруҳҳои хурд муттаҳид шуда, воситаҳо баррасӣ мекунанд (2 дақ). Онҳо дар бораи воситаи бартаридодаи худ далелҳо меоранд ва воситаҳо раддабандӣ мекунанд.

Роҳнамоии тренер: Барои баррасиҳои гурӯҳи 1-2 дақиқа вақт диҳед. Сипас аз гурӯҳи умумӣ 2–3 посухро пурсон шавед. Ҳангоми суҳанронии иштирокчиён, намунаҳои умумиро муайян кунед ва баррасиро ташкил намоед.

7. Таҳлили мавзӯи 7 (3 дақ)

Матн барои тренер: «Марҳилаи муҳимтарин нақшаи идеалӣ нест, балки Марҳилаи аввалин аст. Биёед, ҳоло онро сабт кунем».

Тренер аз иштирокчиён хоҳиш мекунанд, ки дар дафтари худ қайд кунанд:

- Саволҳои хаттӣ барои иштирокчиён:
- Шумо ҷӣ гуна эҷод кардани муҳити беҳатарро барои омӯзгорон ва хонандагон ҷиҳати таҷриба кардани идеяҳои тарҳрезии муштарак ба нақша гирифтаед?
- Як воситае, ки ман барои оғози ҷалби хонандагон истифода хоҳам бурд, ин аст...
- Як машғулияти тарҳрезии муштарак, ки ман бо хонандагон месанҷам, ин аст...
- Муҳите, ки ман ғаёб кардан мехоҳам, ин аст...

Роҳнамоии тренер: Ба иштирокчиён барои навиштан 1 дақиқа вақт диҳед. 1–2 нафар ихтиёриро барои мубодилаи андекшояшон даъват кунед. Ҳама гуна посухҳои мубодилашударо ҳамчун «воқеӣ, ба хонанда нигаронидашуда ва ҷасуруна» тасдиқ кунед.

Паёмҳои асосӣ: «Барои тарҳрезии муштарак тағйироти калон муҳим нест. Муҳим эҷоди фарҳангест, ки дар он хонандагон садо доранд ва масъулиятро ба уҳда мегиранд. Як тағйироти хурди мақсаднок метавонад эҳсоси омӯзишро тағйир диҳад». «тарҳрезии муштарак муҳити таълим амнияти эмотсионалиро барои ҳамаи иштирокчиён талаб мекунанд ва идора кардани ин ҷанба муҳим аст».

8. Ҷамъбаст ва саволҳо (2 дақ)

Ҳулосаҳои асосии мавзӯи 7, ки тренер бояд тақвият диҳад:

- тарҳрезии муштарак бо хонандагон ҳавасмандӣ, фарогирӣ ва ҷалбро тақвият медиҳад;
- тарҳрезии муштарак самаранок масъулиятро ташаккул медиҳад;
- раванд ба мисли натиҷа муҳим аст — он маҳорат, муносибатҳо ва фарогирӣ ташаккул медиҳад;
- соҳибӣ вақте меафзояд, ки хонандагон мебинанд, ки идеяҳои онҳо эҳтиром ва татбиқ карда мешаванд;
- аз хурд оғоз кунед, тарҳрезии муштарак лоиҳаи якдафъаина нест;
- воситаҳо ва машғулиятҳо вақте беҳтарин кор мекунанд, ки ба синну сол, фарҳанг ва ниёзҳои хонандагон мутобиқ карда шаванд.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё муҳтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин муҳтаво ба дигар омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳ ниёз доред?

МАШҒУЛИЯТИ 9

Мавзӯи 8. «Истифодаи амалии усулҳои тафаккури тарҳрезӣ» (40 – дақиқа)

Натиҷаҳои омӯзиш

Баъди омӯзиши мавзӯи иштирокчиён метавонанд:

- ✓ Раванди тафаккури тарроҳиро шарҳ диҳанд.
- ✓ Аҳамияти таҷриба, прототипсозӣ, санҷиш ва такмили идеяро дар амал дарк кунанд.
- ✓ Семинар-машварати тафаккури тарроҳиро бо хонандагони худ гузаронанд.

Сохтор ё тафсилоти муфассал барои тренер:

Давом-ноки	Усул	Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчӣ	Мавод
2 дақ	Шиносоӣ, натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 8	Муаррифии кӯтоҳ, гузариш ба мавзӯ	Гӯш кардан, қайд кардан	Слайд бо натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 8
30 дақ	Амалия: банақшагирии бо методологияи тафаккури тарроҳӣ	Мусоидат ба амалия, роҳнамоии иштирокчиён барои таҳияи як машғулияти тарҳрезии муштарак, ки онҳо метавонанд роҳбарӣ кунанд	Кор дар гуруҳҳо барои татбиқи ҷаҳорҷӯбаи банақшагирии ва муайян кардани мақсад, нақши хонанда ва тарҳрезии даҳолат	Қолаби банақшагирии/Маводди муттаҳидотӣ
3 дақ	Ҷамъбаст ва саволҳо	Хулосаи тренер - Тақвияти бардоштҳои асосӣ	Гӯш кардан, аниқ кардан ва пурсидани саволҳои ниҳой	Слайд бо нуктаҳои асосӣ

1. Муаррифи натиҷаҳои мавзӯи навбатӣ (1 дақ)

Матн барои тренер: «Аҳамияти ҷалби хонандагон дар мавзӯи қаблӣ равшан нишон дода шуд. Дастгирии ҷалби хонандагон онҳоро тавонманд месозад ва ба натиҷаҳои беҳтар дар соҳибӣ, масъулият ва ҳавасмандӣ оварда мерасонад. Тағйироти хурди муҳит метавонанд ба омӯзиш таъсири амиқ расонанд».

«Мо як қатор воситаҳои содара дар бораи чӣ гуна арзёбӣ кардани муҳит якҷоя бо хонандагон ва оғоз кардани баррасӣ дар бораи тағйирот дар муҳит баррасӣ кардем. Акнун методологияи тафаккури тарроҳиро, ки шумо метавонед бо хонандагони худ истифода баред, баррасӣ ва амалӣ хоҳем кард».

Тренер натиҷаҳои омӯзиши мавзӯи 8-ро муаррифӣ мекунад.

2. Амалия: банақшагирии бо методологияи тафаккури тарроҳӣ (30 дақ)

Матн барои тренер: «Акнун биёед як идеяро гирифта, равандеро истифода барем, то фикр кунем, ки чӣ тавр онро бо хонандагон роҳбарӣ хоҳем кард».

Муаррифии **тафаккури тарроҳӣ** ҳамчун як ҷаҳорҷӯбаи содаи тарҳрезии муштарак барои намунаи иштирокчиён:

Тафаккури тарроҳӣ як раванди ҳалли масъалаҳои ба рушди хонанда нигаронидашуда мебошад. Он ҳамчун восита барои тарҳрезии функсияҳои объектҳо оғоз шуда, методологияи он ба ҳамаи соҳаҳо ва категорияҳои мушкілот паҳн шудааст. Он аксар вақт дар соҳаи маориф барои кумак ба хонандагон (ва омӯзгорон) дар гузариш аз муайян кардани мушкілот ба тавлид ва санҷиши ҳалли амалӣ истифода мешавад.

Тафаккури тарроҳӣ як воситаи стратегӣ барои банақшагирии ҷалби роҳнамоишавандаи хонандагон мебошад:

Чаҳорҷӯбаи Тафаккури тарроҳӣ на танҳо барои лоиҳаҳои мураккаб аст; он инчунин метавонад барои мусоидат ба машғулиятҳои сода ва роҳнамоишавандаи тарҳрезии муштарак мутобик карда шавад. Бо риояи қадамҳои кашф кардан (мушоҳида ва ҳамдилӣ), Тарҳрезӣ кардан (тавлиди идеяҳо) ва Санчидан (озмоиши тағйирот) омӯзгорон метавонанд ба хонандагон имкон диҳанд, ки муҳити таълими худро фаъолона ташаккул диҳанд.

Тарҳрезии муштарак якбора руҳ намеридиҳад. Ин раванDEST, ки аз машварат оғоз шуда, сипас ба амали муштарак мегузарад. Омӯзгорон бояд аз хурд оғоз кунанд, аз ҳалқаҳои робитаи мутақобила барои ворид кардани тағйироти такроршаванда истифода баранд ва фарҳанги омӯзиши ба рушди хонанда нигаронидашударо, ки бо мурури замон рушд мекунад, эҷод намоянд.

Гарчанде ки онро бо роҳҳои мураккаб татбиқ кардан мумкин аст, имрӯз мо онро ба як раванди равшани хонандагон тахти роҳбарии омӯзгор мутобик месозем ва аз намунаи содакардашудаи 3-қадам, ки барои тарҳрезии муштарак муҳит мувофиқ аст, истифода мебарем:

Кашф кардан → Тарҳрезӣ кардан → Санчидан

(Аз: Ҳамдилӣ → Тавлиди идеяҳо → Прототипсозӣ, ки нақшаи маъмулии 3-қадамаи тафаккури тарроҳӣ мебошад, илҳом гирифта шудааст)

Тренер призмаи содакардашудаи тафаккури тарроҳиро муаррифӣ мекунад: *(нигаред ба дастури шунаванда)*

Матн барои тренер: Ин як воситаи банақшагирӣ барои омӯзгорон ҷиҳати роҳнамоии машғулияти тарҳрезии муштарак тахти роҳбарии хонандагон мебошад. Шумо худатон муҳитро тарҳрезӣ намекунед, шумо равандро сохторбандӣ карда хонандагони худро ҳангоми иҷрои он дастгирӣ менамоед.

Супориш барои иштирокчиён: Аз намунаи банақшагирии тафаккури тарроҳӣ истифода баред, то харитасозӣ намоед:

- Муҳити синфхона ё муассиса, ки хонандагон метавонанд беҳтар созанд;
- Чӣ тавр шумо хонандагонро барои мушоҳида ва баррасии истифодаи кунунии он роҳнамоӣ хоҳед кард;
- Роҳи содае, ки хонандагон метавонанд барои такмил пешниҳод ё тарроҳӣ кунанд
- Чӣ тавр шумо озмоиши камхавфро дастгирӣ ва натиҷаро якҷоя таҳлил менамоед.

Тренер қадамҳои зеринро, ки иштирокчиён (омӯзгорон) бояд бо намунаи банақшагирии тафаккури тарроҳӣ риоя кунанд, шарҳ медиҳад:

Призмаи тафаккури тарроҳиро татбиқ намоед: **Кашф кардан** □ **Тарҳрезӣ кардан** □ **Санчидан**

Марҳилаи 1: Кашф кардан

Хонандагон «мушкилоте»-ро, ки ҳал кардан меҷӯянд, муайян карда, маълумот ҷамъ меоранд. Хонандагонро ба тарҳрезии муштарак муҳити таълими худ ҷалб намоед. Хонандагон метавонанд дар гурӯҳҳо кор кунанд. Барои гирифтани андешаҳои онҳо аз саволҳои зерин истифода баред:

- Кадом муҳит барои шумо камистифодашуда ё нороҳат эҳсос мешавад?
- Кадом муҳити синфхона ё муассисаро шумо метавонистед беҳтар созед?
- Дар ин муҳит барои шумо чӣ чиз хуб кор намекунад?
- Шумо ба кадом таҷрибаи омӯзишӣ ноил шудан меҷӯед?

Ба ҷамъовариҳои маълумот дар бораи «мушкилот» аз ҷониби гурӯҳҳо мусоидат намоед. Гурӯҳҳои хонандагон муҳитро мушоҳида карда, истифодаи кунунии онро баррасӣ мекунанд. Онҳо метавонанд тавассути гузаронидани сайр/аудити муҳит, аксбардорӣ ҳангоми истифодаи муҳит, кашидани тарҳҳо, гузаронидани мусоҳибаҳои инфиродӣ ё гурӯҳҳои хурд ба тариқи таҳқиқоти онлайнӣ дар бораи масъалаи маълумот ҷамъ оваранд. Барои муайянкунии мушкилот ва ҷамъовариҳои маълумот микдори муайяни вақт [масалан, як ҳафта] ҷудо кунед. Аз хонандагон хоҳиш кунед, ки ҳулосаи якҷумлагиро дар бораи пешниҳоди худ ҳамчун изҳороти мушкилот таҳия намоянд.

«Мо [муҳити X]-ро барои ноил шудан ба [Y] тағйир медиҳем/аз нав тарҳрезӣ мекунем/истифода мебарем».

Пас аз он ки гурӯҳҳо «мушкилоте»-ро, ки ҳал кардан меҳоханд, муайян карда, маълумот ҷамъ оварданд, раванди қабули қарорро пешниҳод кунед: аввал гурӯҳҳо пешниҳодҳои худро муаррифӣ мекунанд, сипас баррасии кушод сурат мегирад ва дар охир овоздиҳӣ баргузор мешавад. Барои ин машғулият ҳадди ақал ду соат чудо кунед. Омӯзгор муаррифии гуруҳҳо ва баррасихоро пас аз ҳар як давр мусоидат мекунад. Гурӯҳҳо метавонанд барои муаррифии худ аз ҳама гуна шакли иттилоот ва расона истифода баранд [масалан, слайдҳои PowerPoint, муаррифии шифоҳӣ бо нишон додани маълумот]. Овоздиҳӣ метавонад тавассути боло бардоштани даст, навиштани 1-3 вариант ё гузоштани нуқта ба 3 пешниҳоди дӯстдоштаи худ анҷом дода шавад. Пешниҳоде, ки аксарияти овозхоро мегирад, ҳамонест, ки хонандагон ҳамчун Марҳилаи баъди онро татбиқ мекунанд

Марҳилаи 2: Тарҳрезӣ кардан

Хонандагон роҳҳои гуногуни ҳалро тавассути «Ангишти зеҳн» пешниҳод мекунанд ва дар бораи он, ки татбиқ кардан меҳоханд, ба мувофиқа меоянд.

Ҳамаи гурӯҳҳо бо ҳамон як «мушкилот», ки дар Марҳилаи қаблӣ мувофиқа шуда буд, кор мекунанд. Барои кумак ба раванди фикрронии онҳо аз саволҳои зерин истифода баред:

- [Муҳити X]-ро чӣ тавр беҳтар истифода бурдан мумкин аст?
- Барои ноил шудан ба [Y] кадом вариантҳо мавҷуданд?
- Барои беҳтар кардани таҷрибаи омӯзиш шумо чӣ гуна тағйиротро пешниҳод мекунад?

Ба кори гурӯҳи барои таҳияи «ҳал»-и мушкилот мусоидат намоед. Ба хонандагон рӯйхати тағйироти хурдро пешниҳод кунед. Хонандагон бояд худро дар пешниҳоди якчанд «ҳал»-ҳои гуногун ва тақмилҳои хурдмиқёс озод ҳис кунанд. Ҳалҳо бояд бо тавсифи кӯтоҳ ё тарҳи зуд ҳамроҳ бошанд. Дар дохили ҳар як гурӯҳ, хонандагон дар бораи беҳтарин ҳалли баррасишуда ба мувофиқа меоянд. Ҳалли ниҳоии ҳар як гурӯҳ метавонад маҷмӯи ҳалҳои гуногун ё компонентҳо аз ҳалҳои гуногун бошад.

Раванди қабули қарорро ба монанди Марҳилаи қаблӣ ташкил намоед: аввал гурӯҳҳо «ҳал»-ҳои худро муаррифӣ мекунанд, сипас баррасии кушод сурат мегирад ва дар охир овоздиҳӣ баргузор мешавад. Барои ин машғулият ҳадди ақал ду соат чудо кунед. Омӯзгор муаррифии гуруҳҳо ва баррасихоро пас аз ҳар як давр мусоидат мекунад. Гурӯҳҳо метавонанд барои муаррифии худ аз ҳама гуна шакли иттилоот ва расона истифода баранд [масалан, слайдҳои PowerPoint, тавсифи ҳал, тарҳ, модели хурди муҳит]. Овоздиҳӣ метавонад тавассути боло бардоштани даст, навиштани 1-3 вариант ё гузоштани нуқта ба 3 пешниҳоди дӯстдоштаи худ анҷом дода шавад. «Ҳал»-е, ки аксарияти овозхоро мегирад, ҳамонест, ки хонандагон дар Марҳилаи оянда корро бо он идома медиҳанд.

Марҳилаи 3: Санҷидан

Хонандагон тағйироти хурдро яққоя эҷод мекунанд ва самаранокии онро [бо мақсади беҳтар кардани он] таҳлил менамоянд.

Санҷиши камҳавфро дастгирӣ кунед ва яққоя бо хонандагон натиҷаро таҳлил намоед. Барои эҷоди муҳит ва санҷиши он вақт чудо кунед [масалан, як ҳафта]. Барои роҳнамоии хонандагон ҳангоми андешаронӣ дар бораи самаранокии муҳити нав ва чӣ гуна ба ниятҳои онҳо мувофиқ будани он, аз саволҳои зерин истифода баред:

- Шумо ва ҳамсинфатон бо [муҳити X]-и нав чӣ гуна ҳамкорӣ мекунад?
- Рафтори ҳамсинфони шумо дар ин муҳит чӣ гуна аст?
- Ин тағйирот таҷрибаи омӯзишро чӣ гуна беҳтар кард?
- Оё шумо метавонед инро чен кунед?
- Шумо аз кучо медонед, ки санҷиш муваффақ аст?
- Оё шумо ягон мушкилоти амалиро мушоҳида карда метавонед?
- Пас аз як ҳафта шумо [муҳити X]-ро чӣ гуна беҳтар карда метавонед?

Мақсади ниҳоии раванди Кашф кардан – Тархрезӣ кардан – Санчидан ин пешниҳоди тағйироти эҳтимолӣ ба «озмоиш» ва якҷоя татбиқ намудани онҳо мебошад.

3. Чамбаст ва саволҳо (3 дақ)

Хулосаҳои асосии мавзӯи 8, ки тренер бояд тақвият диҳад:

- Тафаккури тарроҳӣ як воситаи стратегӣ барои банақшагирии ҷалби роҳнамоишавандаи хонандагон мебошад.
- Муайян кардани «мушкилот» аз ҷониби хонандагон ва ҷамъовари маълумот як Марҳилаи бунёдӣ дар ин раванд аст.
- Омӯзгорон бояд барои «Ангезиши зехн» муҳити бехатареро фароҳам оранд, ки дар он идеяҳои ҳамаи хонандагон эътибор дошта бошанд.
- Прототипсозӣ ва санҷиш ба маблағгузорӣ ниёз надорад – онҳо ба иҷозати омӯзгорон ниёз доранд.

Саволҳо барои иштирокчиён:

- Оё мухтаво фаҳмо буд?
- Оё шумо боварӣ доред, ки ин мухтаворо ба дигар тренерон ё омӯзгорон расонида метавонед?
- Оё ба ягон тавзеҳот ниёз доред?

РӯЗИ ЧОРУМ. МОДУЛИ 3. МАШҒУЛИЯТИ 10

Мавзӯи 1. «Вазъияти таълимӣ ҳамчун метод ҳангоми омӯзиши фанни таърих» (160 – дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. Сохтори ҷаҳорҷӯба, муқаддима, истилоҳҳо	10 дақ.	Шиносой бо ҷаҳорҷӯба, муқаддима ва истилоҳҳои калидӣ → баррасии савол-ҷавоб → қайди нуқтаҳои нофаҳмо ва ҷолиб
2. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»	20 дақ.	Се супориш аз дастур: 1) се тасаввурот (инфироидӣ – дар гурӯҳи хурд), 2) изҳорот «дуруст/нодуруст» (дар гурӯҳи хурд), 3) «Ин вазъияти таълимӣ аст ё не?» (умумӣ) → баррасии кӯтоҳ
3. Футболи зехнӣ – Варақаи иттилоотии 3.1	50 дақ.	Гурӯҳҳо бо се бахши матн кор мекунанд → муттаҳиди нақшҳо (ҳамлагар, муҳофиз, дарвозабон) → се даври саволу ҷавоб → ҳисобкунии голҳо, кортҳо → ҷамъбасти натиҷаҳо
4. Саволҳо барои робитаи мутақобила	20 дақ.	Музокираи умумӣ: аввал таассурот аз «футбол» (чӣ душвор буд, нақшҳо чӣ гуна кумак карданд), сипас саволҳо аз дастур оид ба вазъиятҳои таълимӣ
5. Худсанҷӣ – Варақаи худбаҳодиҳӣ 1.4	10 дақ.	Иҷрои инфиродии супоришҳои тестӣ → мубодила дар гурӯҳи хурд → санҷиш бо калидҳо ва баррасии нуқтаҳои нофаҳмо
6. Кори амалӣ: Таҳлил ва тақмили вазъиятҳои таълимӣ	50 дақ.	Се супориш: 1) «Шиносоии вазъияти таълимӣ» (5–7 дақ.иқа, гурӯҳи хурд, варақаи санҷишӣ, овоздиҳӣ). 2) «Таҳлили сохтор» (10 дақ.иқа, кор дар гурӯҳҳо, муаррифиҳои хурд). 3) «Ислоҳ ва тақмил» (15 дақ.иқа, тақмили гурӯҳӣ, мубодила бо усули «Карусел» ва фикру мулоҳизаи «ситора ва тавсия»).

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»

Мақсад: ғаёлсозии таҷриба, барангехтани таваҷҷуҳ ва омодагии замина барои кори минбаъда.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
Се супориши дастурро пешниҳод мекунанд: 1) Се тасаввурот (инфироӣ →гурӯҳи хурд) 2) Ёломияҳо: дуруст/нодуруст (гурӯҳи хурд) 3) Ин ҳолати таълимӣ аст — ё не? (умумӣ) – Назорати вақт	– Тасаввуротҳои инфироӣ менависанд ва гурӯҳи хурд баррасӣ мекунанд. – Ёломияҳо хурд баррасӣ намуда, мавқеи худро интиҳоб мекунанд. – Мисоли дарсиро умумӣ таҳлил мекунанд: ба савол ҷавоб медиҳанд «Ин ҳолати таълимӣ аст ё не?» ...

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Суръати кори** ғаёлро нигоҳ доред: тасаввурот ва ёломияҳо — 1–2 дақ.иқа, диққати бештар ба баррасии сенария (супориши 3).
2. Муҳим аст, ки иштирокчиён танҳо «ҳа» ё «не» нагӯянд — балки «**ҷаро**»-ро шарҳ диҳанд.
3. Агар душворӣ кашанд, саволҳои иловагӣ диҳед:
 - «Оё дар ин ҷо масъала ё мушкил барои хонанда вуҷуд дорад?»
 - «Оё интиҳоби амал вуҷуд дорад?»
 - «Оё нақши хонанда тағйир меёбад?»
4. Дар анҷом таъкид кунед: «**Ҳолати таълим аз супориши маъмулӣ бо он фарқ мекунанд, ки барои хонанда мушкил, интиҳоби амал ва нақши ғаёлро фароҳам меорад.**».

Марҳилаи 2. Кор бо варақаи иттилоотии 3.1. Паҳн кардани матн тавассути бозӣ: «Футболи зеҳнӣ»

Мақсад: тавассути шакли бозӣ аз худ кардани се қисми асосии матн («1. Нақш ва аҳамият», «2. Асоси методӣ», «3. Имкониятҳо ва маҳдудиятҳо»), инкишофи малакаи гузоштани савол ва ҷимояи ҷавоб бо далелҳо.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Омодагӣ – Иштирокчиёно дар 3 гурӯҳ муттаҳид мекунанд ва иҷрои қисмҳои матноро супориш медиҳад (гурӯҳҳои худ) – Қоидаҳои футболи зеҳнро мефаҳмонад – Ҳар гурӯҳ нақшҳоро интиҳоб мекунанд: дарвозабон, муҳофизон, ҳамлагарон – 3 ёрдамчӣ (дастаи доварон) интиҳоб мекунанд	– Дар гурӯҳҳо муттаҳид мешаванд, қисми матни худро мегиранд. – Қисмро мутолиа карда, андешаҳои асосиро ҷудо мекунанд. – Нақшҳоро байни худ муттаҳид мекунанд. – Ҳамлагарон саволҳоро оид ба ду қисми дигар омода мекунанд.
2. Футболи зеҳнӣ — Раунди 1. – Раундро оғоз мекунанд: гурӯҳи 1 аз қисми худ ҷимоя мекунанд, гурӯҳҳои 2 ва 3 ҳамла мекунанд – Назорат аз вақт: 30 сония фикр → 30 сония ҷавоб – Доварон голҳоро, ҷимояҳоро ба инобат гирифта, корти зард медиҳанд	– Гурӯҳи 1 дар ҷимоя: муҳофизон ба таври шифоҳӣ ҷавоб медиҳанд, дарвозабон метавонад аз дастур истифода барад. – Гурӯҳҳои 2 ва 3 ҳамла мекунанд: савол мегузоранд. – Ҳама натиҷаҳоро сабт мекунанд.
Раунди 2. – Акнун гурӯҳи 2 ҷимоя мекунанд, гурӯҳҳои 1 ва 3 ҳамла	– Гурӯҳи 2 ҷимоя мекунанд, дигарон ҳамла мекунанд.

– Назорати вақт ва сифат: саволҳо танҳо такрорӣ набошанд	– Нақшҳо ҳифз мешаванд, ҳамаи аъзо иштирок мекунад.
Раунди 3. – Гурӯҳи 3 ҷимоя мекунад, гурӯҳҳои 1 ва 2 ҳамла – Натиҷаҳоро сабт мекунад	– Гурӯҳи 3 ҷимоя мекунад, дигарон ҳамла менамоянд. – Муҳофизон ҷавоб медиҳанд, дарвозабон дар ҳолатҳои душвор кумак мекунад.
Хулоса – Натиҷаҳоро ҷамъбаст мекунад: ҳисоб, беҳтарин ҳамла, беҳтарин ҷимоя, беҳтарин дарвозабон – Метавонад номинатсияҳо диҳад. – Хулоса мебарорад: бо бозӣ мо 3 қисро аз худ кардем ва ҳолати таълимиро дар амал дидем	– Хулосаро гӯш мекунад, таассуротро иброз менамоянд. – Мегӯянд, кадом саволу ҷавоб ҷолиб ва душвор буд.

Футболи зеҳнӣ

- Ҳар як гурӯҳ масъули як баҳши матн аст (майдони худ).
- Дар дохили гурӯҳ нақшҳо चुнинанд:
 - **Дарвозабон** (метавонад аз матн истифода барад);
 - **Муҳофизон** (шарҳ медиҳанд);
 - **Ҳамлагарон** (барои гурӯҳҳои дигар саволҳо омода мекунад).
- Гурӯҳҳо навбат ба навбат ба рақибон савол медиҳанд. Агар ҷимоя натавонад ҷавоб диҳад → **гол**.
- Вақт барои ҷавоб: **1 дақиқа барои фикр кардан + 30 сония барои ҷавоб додан**.
- **Тренер – довари асосӣ** ва бо ёваронаш: ҳисоб мебаранд, барои саволҳои сода, таъхир ё омодагии нокофӣ **корти зард** медиҳанд.
- **Ғолиб** он гурӯҳест, ки **голҳои бештар** задааст (дар ҳолати баробарӣ – фарқи голҳои қабулшуда ва шумораи кортҳои зард ҳисоб мешавад).

Чадвали баҳогузорӣ

Гурӯҳ	Қисми матн	Голҳои задашуда	Саволҳо (ҳамла)	Ҷимоя (ё голи хӯрда)	Кортҳои зард
1	Нақш ва аҳамият				
2	Асоси методӣ				
3	Имкониятҳо ва маҳдудиятҳо				

Марҳалаи 3. Саволҳо барои робитаи мутақобила

Мақсад: пайваст кардани муҳтавои машғулият бо таҷрибаи иштирокчиён, дарк ва таҳлили хулосаҳои шахсӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Баррасии умумиро баргузор мекунад – Муроҷиат ба таҷрибаи «Футболи зеҳнӣ»: – «Дар ҷимоя чӣ душвор буд? Дар ҳамла чӣ?» – Нақши дарвозабон чӣ гуна кумак кард?» – Саволҳо аз дастурро дар мавзӯи «Вазъияти таълимӣ» пешниҳод мекунад. – Назорат мекунад, ки ба ҳар савол 2–3 ҷавоб шунида шавад, гуногунии андешаҳо таъкид шавад, баррасиҳо тӯлонӣ нашаванд.	– Кӯтоҳ аз ҷой ҷавоб медиҳанд. Таассуроти худро аз бозӣ баён мекунад. – Ба саволҳои дастур ҷавоб медиҳанд, нуқтаҳои назарро муқоиса мекунад.

Хулоса барои тренер:

- Аз ҳиссиёт ва шавқи бозӣ ҳамчун воридшудан ба робитаи мутақобила истифода баред
- Бозӣ ва назарияро бо ҳам пайваст кунед: дар бозӣ мушкilot, интиҳоб ва нақшҳои гуногун ба вуҷуд омаданд
- Таъкид кунед, ки муҳтаво ва шакли машғулият ба принципҳои муҳити таълим ва муносибати босалоҳият мувофиқанд

Марҳалаи 4. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худсанҷии 3.1

Мақсад: дарк кардани андешаҳои асосии машғулият ва пайваст кардани онҳо бо амалияи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Иҷрои тестҳо – Аз иштирокчиён хоҳиш кунед, ки супоришҳоро фардӣ иҷро кунанд	Фардӣ супоришҳоро иҷро ва ҷавобҳоро қайд мекунанд
2. Баррасии дунафарӣ – Пешниҳод мекунад, ки дунафарӣ ҷавобҳоро муқоиса кунанд	Ҷавобҳоро муқоиса ва мувофиқату ихтилофҳоро баррасӣ мекунанд
3. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо – Калидҳоро нишон медиҳад, иштирокчиён ҷавобҳои худро муқоиса ва хатоҳоро ислоҳ карда савол медиҳанд	Ҷавобҳоро муқоиса мекунанд, хатоҳоро ислоҳ ва савол медиҳанд

Калидҳои тест:

№	Ҷавоби дуруст
1	С
2	С
3	В
4	С
5	С
6	С

Марҳалаи 4. КОРИ АМАЛӢ: ТАҲЛИЛ ВА ТАКМИЛИ ВАЗӢЯТӢОИ ТАЪЛИМӢ

Мақсад: омӯзонидани фарқгузориҳои вазъияти таълимӣ аз супориши маъмулӣ, дарки сохтори он ва қобилияти такмил додани супоришҳо то ба вазъияти таълимӣ табдил ёбанд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Кори амалии 1. Шинохтани вазъияти таълимӣ – Хондани ду вазъият (А ва В) бо варақаи снҷишии пешниҳодшуда – Супориш медиҳад: муайян кунед, кадом вазъият таълимӣ аст – Пас аз 3–4 дақиқа 2–3 гурӯҳи ду нафараро мепурсад, натиҷаро ҷамъбаст мекунад	<ul style="list-style-type: none"> • Дунафарӣ ҳар ду вазъиятро меҳонанд • Варақаи снҷиширо пур мекунанд • Кӯтоҳ андешаи худро баён менамоянд
Супориш медиҳад: муайян кунед, кадом вазъият таълимӣ аст	
Пас аз 3–4 дақиқа 2–3 гурӯҳи ду нафараро мепурсад, натиҷаро ҷамъбаст мекунад	

<p>Кори амалии 2. Таҳлили сохтор Пешниҳод мекунад, ки вазъиятро дар бораи ислоҳоти Амир Темур хонанд Супориш медиҳад: ҷадвалро пур кунед (мазмун, мушкилот, амалҳо, интиҳоб, натиҷа) Дар охир аз ҳар гурӯҳ хоҳиш мекунад, ки 1 намояндаи гурӯҳ хулосаро баён кунад</p>	<p>Вазъиятро хонда, ҷадвалро пур мекунад, намоянда хулосаро баён менамоянд</p>
<p>Кори амалии 3. Ислоҳ ва такмил – Супориш медиҳад: вазъиятро хонед, муайян кунед, чӣ намерасад. – Ҷадвалро пур кунед ва намунаи такмилёфтaro пешниҳод намоед – Пас аз иҷро, мубодиларо ташкил мекунад («Карусел») – Аз шунавандагон хоҳиш мекунад, ки ҷиҳатҳои қавӣ («Ситора») ва тавсияҳоро («Орзу») қайд кунанд. Хулосаи умумӣ медиҳад</p>	<p>– Вазъиятро таҳлил мекунад – Ҷадвалро пур мекунад – Варианти такмилёфтaro таҳия мекунад – Намоянда ба гурӯҳҳои дигар мегузарад – Гурӯҳҳои дигар шарҳ медиҳанд: «Ситора» ва «Орзу»</p>

Маслиҳатҳо ба тренер

1. **Риояи дастур:** ҳамаи супориш, тавсиф ва ҷадвалҳо дар ихтиёри иштирокчиён мебошанд. Вазифа – ташкил кардани кор ба марҳилаҳо ва ёдрас кардани вақт.
2. **Нигоҳ доштани суръат:** кори амалии аввал зуд анҷом мешавад (гармкунӣ), дуҷум – каме амиқтар, сеҷум – пурмазмунтарин.
3. Таваҷҷуҳ на танҳо ба иҷрои супоришҳо, балки ба **баррасӣ (овоздиҳӣ, баҳс, «карусел»)** дода шавад. Ин гуногунии андешаҳо ро нишон медиҳад.
4. **Нигоҳ доштани ҷараён:** ҳангоми мубодила (махсусан дар «карусел») ёдрас кардани шакли шарҳҳо («Ситора» ва «Орзу»), то ки фикру мулоҳизаҳо созанда бошанд.

МАШҒУЛИЯТИ 11

Мавзӯи 2 «Вазъиятҳои таълимӣ бо манбаъҳои таърихӣ: аз таҳлил то тафаккури таърихӣ» (160 – дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»	10 дақ.	<p>Супоришҳо аз дастур:</p> <p>1. Изҳорот «дуруст/нодуруст» (инфироидӣ)</p> <p>2. Таснифи манбаъҳо (кор дар гурӯҳи хурд: муттаҳид кардани мисолҳо дар ҷадвал) + баррасии кӯтоҳ</p>
2. Вазъияти таълимӣ 1: «Муқоисаи манбаъҳо» (Ҷанги сард)	50 дақ.	<p>Машғулияти моделӣ 1</p> <p>Омӯзгорон дар нақши хонандагон:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хондан ва таҳлили манбаъҳо (сухани Черчилл, ҷавоби Сталин, карикатураҳо) – Кор дар гурӯҳҳо бо супоришҳои дастур – Баррасии натиҷаҳо, хулосаҳо – Робитаи мутақобилаи кӯтоҳ аз натиҷаҳои вазъият
3. Вазъияти таълимӣ 2: «Хондани манбаъ бо саволҳо» (Нерӯҳои барқӣ обии Норак)	50 дақ.	<p>Машғулияти моделӣ 2</p> <p>Омӯзгорон дар нақши хонандагон:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хондани ду манбаъ бо саволҳои пешакӣ муайяншуда

		<ul style="list-style-type: none"> – Кор дар гурӯҳҳо: таҳлили матни маълумотнома ва хотироти сохтмонӣ – Хулосабарорӣ аз мавзуи машғулият: «3 далел – 2 савол – 1 хулоса» – Пешниҳоди натиҷаҳо, баррасӣ + робитаи мутақобила
4. Худсанҷӣ – Варақан худбаҳодиҳии 3.2	10 дақ.	Иҷрои инфиродии супоришҳои тестӣ + мубодила дар гурӯҳи хурд + санҷиш бо калидҳо ва баррасӣ
5. Кори амалӣ: АЗ МАНБАЪ БА ВАЗЪИЯТИ ТАЪЛИМӢ	60 дақ.	Се кори амалӣ: <ol style="list-style-type: none"> 1. «Чӣ гуна карикатураро хондан?» (15 дақиқа) 2. «Мактубҳо ва чехраҳои Сталинград» (15 дақиқа) 3. «Чаноб муқобили Рафиқ» (30 дақиқа) Баррасии ҷамъбасти: чӣ гуна кори амалӣ метавонад дар дарсҳо истифода шавад

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»

Мақсад: фаъолсозии таҷриба, ҷалби тавачҷуҳ, омодасозии замина барои корҳои минбаъда.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Аз дастур ду супориш медиҳад: <ol style="list-style-type: none"> 1) Изҳоротҳо: дуруст/нодуруст (инфироӣ – сипас дар гурӯҳҳо) 2) Таснифи манбаъҳои таърихӣ дар ҷадвал (дар гурӯҳи хурд) + баррасии кӯтоҳи натиҷаҳо 3) Назорати вақт 	<ul style="list-style-type: none"> – Изҳоротҳоро қайд мекунанд: ҳа ё не – Дар гурӯҳи хурд изҳоротҳоро баррасӣ мекунанд: нуқтаҳои мувофиқат ва ихтилоф – Дар гурӯҳи хурд манбаъҳоро дар ҷадвал пур карда, баррасӣ мекунанд

Марҳилаи 2. Вазъияти таълимии 1: «Черчилл муқобили Сталин: ки аввал оғоз кард?»

Мақсад: аз худ кардани усули кор бо манбаъҳои таърихӣ тавассути муқоисаи матнҳо ва тасвирҳо; эҳсоси муҳити таҳқиқотии дарс.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Омодагӣ <ul style="list-style-type: none"> – Шарҳ медиҳад: ҳоло шумо дар нақши хонандагонед – кор дар гурӯҳҳо. Мо бо вазъияти таълимӣ кор мекунем, ки ба оғози “Чанги сард” бахшида шудааст. – Супориш: аз маводди дастур истифода баред (сухани Черчилл, ҷавоби Сталин, карикатураҳо) ва супоришҳоро барои гурӯҳ иҷро кунед. – Қоидаҳоро дақиқ мекунанд: аввал супоришро бодикқат хонед, баъд кор бо манбаъҳо 	<ul style="list-style-type: none"> – Дастурро мешунаванд – Барои кор бо маводи дастур омодагӣ мегиранд
2. Супориш пеш аз хондан Супоришро барои кор дар гурӯҳҳо медиҳад <ul style="list-style-type: none"> – Боварӣ ҳосил мекунанд, ки ҳама фаҳмидаанд: «Кадам саволҳоро меҷӯем? Чиро таҳлил мекунем?» 	<ul style="list-style-type: none"> – Санҷиш мекунанд, ки супоришро дуруст фаҳмидаанд – Ҷангоми зарурат саволҳои дақиқкунанда медиҳанд

3. Хондани манбаъҳо – Назорати вақт – Маслиҳат медиҳад: ибораҳо ва калимаҳои калидиро бо назардошти супоришҳо қайд кунед – Он чизро қайд кунед, ки савол ё баҳсро ба миён меорад	– Сухани Черчилл, ҷавоби Сталино меҳонанд, карикатураҳо мебинанд – Ёддошт мегиранд, андешаҳои калидиро ҷудо мекунанд
4. Кор дар гурӯҳҳо – Супоришҳо ёдрас мекунад: 1) Дар сухани Черчилл чӣ ҳамчун даъват ба ҷанг қабул мешавад? 2) Чаро ИҶШС онро чунин шарҳ дод? 3) Кадом рамзҳо ва усулҳо дар карикатураҳо мебошанд? 4) Чӣ боварбахштар аст – матнҳо ё карикатураҳо? 5) Далелҳои «тарафдор» ва «муҳолиф» ба масъалаи «калима ё амал муҳимтар аст»? – Дар гурӯҳҳо мегардад, дар дақиқ кардани таҳияҳо кумак мекунад	– Дар гурӯҳҳо манбаъҳо аз рӯйи саволҳо баррасӣ мекунанд – Ҷавобҳо омода мекунанд – Далелҳо ва мисолҳои калидиро қайд мекунанд
5. Музокирани даврӣ – Гурӯҳҳо мепурсад: ҳар кадом навбат ба навбат ба як савол ҷавоб медиҳанд – Андешаҳои гуногунро таъкид мекунад: Бубинед, ки чӣ гуна матн ва тасвирҳо нуқтаҳои назари гуногун медиҳанд – 2–3 таҳияи муваффақро дар флипчарт қайд мекунад	– Ба саволҳои супориш ҷавоб медиҳанд – Ҷавобҳои дигар гурӯҳҳо шунида муқоиса мекунанд – Далелҳои худро ба масъалаи «калима ё амал муҳимтар аст» пешниҳод мекунанд
6. Хулосаи ҷамъбасти – Таъкид мекунад: Муқоисаи манбаъҳо имкон медиҳанд, ки давраро васеътар бинем. Ҳуҷҷатҳои таърихӣ ҳамеша субъективӣанд ва маҳз муқоисаи онҳо нигоҳро таҳқиқоти месозад	– Бо тренер ба хулосаи умумӣ меоянд

Маслиҳат ба тренер:

1. Таъкид намоед, ки дар ин **машғулияти намунавӣ**, омӯзгорон ҳамчун нақши хонандагонро бозида, то усулро хуб эҳсос кунанд.
2. Назорати **вақтро риоя кунед**: хондан ва кори гурӯҳӣ набояд «тӯл кашад», вагарна барои баррасӣ вақт намерасад.
3. Таъкид кунед, ки муҳим на **танҳо ҷавоб, балки раванди таҳлили манбаъҳост**.
4. Ҳангоми баррасӣ **фикрҳои ҷолибро** дар флипчарт **қайд кунед**, ин ба иштирокчиён кумак мекунад, ки чӣ гуна тафсириҳои гуногун ба вучуд омадаро мушоҳида кунанд.

Марҳилаи 3. Вазъияти таълимӣ 2: «НБО-и Норак: сохтмон дар остонаи имкон»

Мақсад: азхуд кардани равиши «хондани манбаъ бо саволҳо»; эҳсоси он, ки саволҳои пешакӣ гузошташуда ба хондан ва таҳлили матн чӣ гуна кумак мекунанд.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Омодагӣ – Шарҳ медиҳад: ҳоло шумо боз дар нақши хонандагон дароед. Мо бо ду манбаъ дар бораи НБО-и Норак кор мекунем – Супориш: онҳо на танҳо ҳамчун матн, балки тавассути саволҳои пешакӣ хонед	– Дастурро мешунаванд – Барои кор бо манбаъҳо омодагӣ мегиранд – Барои кор дар гурӯҳи хурд омода мешаванд

– Гурӯҳи хурдро ташкил мекунад	
2. Супориш пеш аз хондан – Чаҳорчӯбаро медиҳад: ду маҷмӯи саволҳоро нишон медиҳад (ба маълумотнома ва ба хотирот) – Санҷиш мекунад: иштирокчиён фаҳмиданд, ки кадом саволҳо ба кадом манбаъ тааллуқ доранд? – Боварӣ ҳосил мекунад, ки иштирокчиён ба гурӯҳи хурд муттаҳид шудаанд	– Гӯш мекунанд, саволҳоро дар дастур меёбанд – Савол медиҳанд, дақиқ мекунанд
3. Хондани манбаи 1 – маълумотномаи таърихӣ – Назорати вақт – Ёдрас мекунад: далелҳои калидиро қайд кунед, ба қисмҳои матн ном монда, ҷумлаи асосиро ёбед	– Маълумотнома дар бораи сохтмони НБО-ро меҳонанд – Дар гурӯҳи хурд ба саволҳо ҷавоб медиҳанд: қисмҳои матнро ҷудо ва андешаҳои асосиро таҳия мекунанд
4. Баррасии манбаи 1 – Гурӯҳи хурдро интихобан аз рӯи саволҳо мепурсад. Кофист 2–3 гурӯҳи хурдро барои саволи аввал, баъд 2–3 гурӯҳи хурдро барои саволи навабтӣ ва ғайра мепурсад, то ҳамаи гурӯҳи хурд ҷалб шаванд – Гоҳ-гоҳ аз гурӯҳи хурди дигар хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳоро пурра кунанд	– Натиҷаҳоро мубодила мекунанд – Ҷавобҳои дигаронро шунида, пурра мекунанд – Ҷавобҳоро омода мекунанд
5. Хондани манбаи 2 – хотироти сохтмончӣ – Ёдрас мекунад: эҳсосот, душвориҳо, арзёбиҳои шахсиро ҷустуҷӯ кунед – Назорати вақт	– Хотиротро меҳонанд – Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд: кадом душвориҳо, эҳсосот, чӣ гуна мавқеи муаллифро инъикос мекунанд
6. Баррасии манбаи 2 – Гурӯҳи хурдро интихобан аз рӯи саволҳо навабат ба навабат мепурсад (ниг. баррасии манбаи 1)	– Натиҷаҳоро мубодила мекунанд – Бо ҷавобҳои дигар муқоиса мекунанд
7. Хулосабарории ду манбаъ – Гурӯҳи хурдро ба гурӯҳҳо муттаҳид мекунад – Супориш медиҳад: ҷадвали «3 далел – 2 савол – 1 хулоса»-ро пур кунед – Дар гурӯҳҳо мегардад, назорат мекунад, дар ҳолати зарурӣ кумак мерасонад	– Дар гурӯҳҳо таҳия мекунанд: 3 далел дар бораи аҳамияти сохтмон, 2 саволи кушода, 1 хулосаи умумӣ (НБО дар бораи замон ва одамон чӣ мегӯяд)
8. Муаррифии гурӯҳҳо – Аз гурӯҳҳо хоҳиш мекунад, ки як далел, як савол ва як хулосаро қироат кунанд – Дар флипчарт 2–3 таҳияи муваффақро қайд мекунад	– Натиҷаҳоро пешниҳод мекунанд – Мешунаванд ва бо ҷавобҳои дигар муқоиса мекунанд
9. Хулосаи ҷамъбасти – Таъкид мекунад: Саволҳо пеш аз хондан кумак мекунанд, ки дар матн гум нашавед ва ҷавобҳоро огоҳона ҷустуҷӯ кунед. – Мо ҳам методикаро дидем ва ҳам вазъияти таълимиро дар вақти воқеӣ.	– Хулосаи умумиро бо тренер якҷоя таҳия мекунанд

Маслиҳат ба тренер:

1. Аз аввал таъкид кунед: **хусусияти калидии муносибат** – саволҳо пеш аз хондан гузошта мешаванд. Ин ба нигоҳ доштани диққат ва фаъолсозии таваҷҷуҳ кумак мекунад.
2. Тавозунро нигоҳ доред: маълумотнома далелҳо медиҳад, хотирот бошад эҳсосот ва мавқеъ. Нишон диҳед, ки маҳз омезиши манбаъҳо тасвири мукамалро фароҳам меорад.
3. Муҳим аст, ки дар охир **хулосаҳои иштирокчиён** садо диҳанд, на танҳо нақли далелҳо.
4. Машғулиятҳои моделиро бо таҷрибаи омӯзгорон дар нақши хонандагон ва бо вазъияти таълимӣ пайванд диҳед – сохтор, равишҳо ва муҳити таълим.

Марҳилаи 4. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳӣ 3.2

Мақсад: дарк ва таҳлили андешаҳои калидии машғулият ва пайвастании онҳо бо таҷрибаи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Иҷрои тестҳо – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки супоришҳои тестино инфиродӣ иҷро кунанд	– Супоришҳоро инфиродӣ иҷро ва ҷавобҳоро қайд мекунанд
2. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд – Пешниҳод мекунад, ки дар гурӯҳи хурд мубодила кунанд. Ҷавобҳоро муқоиса намоед, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ кунед	– Ҷавобҳои иҷрошударо дар гурӯҳи хурд муқоиса ва мувофиқату ихтилофҳоро баррасӣ мекунанд
3. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад. Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намуда, саволҳо диҳанд. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунанд, ғалатҳоро ислоҳ мекунанд, саволҳои дақиққунанда дода нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд

Калидҳо ба тестҳо.

1–D, 2–B, 3–C, 4–C, 5–A, 6–C, 7–B

Марҳилаи 5. КОРИ АМАЛӢ: АЗ МАНБАЪ БА ВАЗЪИЯТИ ТАЪЛИМӢ

Кори амалии 1. «Чӣ гуна карикатураро хондан?»

Мақсад: омӯзиши таҳияи саволҳо ба карикатураи сиёсӣ барои таҳлили тафсилот, маъно ва мазмун.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Эълони Мақсад: – Кор бо манбаи визуалӣ (карикатура) – Ёдрас мекунад, ки дар дастури таълимӣ супоришҳо ҳастанд: <ul style="list-style-type: none">• 2–3 ҷумла – мазмуни таърихӣ• 5 савол барои таҳлили карикатура• истифодаи варақаи санҷишӣ	<ul style="list-style-type: none">– Супоришро меҳонанд– Дар гурӯҳи хурд карикатураро мебинанд– Маълумоти таърихиро менависанд (2–3 ҷумла)– Саволҳоро таҳия ва бо варақаи санҷишӣ муқоиса мекунанд– Натиҷаҳоро мубодила намуда, мешунаванд ва муқоиса мекунанд– Баррасӣ мекунанд, ки кадом саволҳо муваффақанд ва чаро
Иҷрои кори амалии 1: – Назорати вақт (10 дақиқа кор) – Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад (1–2 дақиқа): <ul style="list-style-type: none">• Ҳар гурӯҳи хурд мазмунро меҳонад + 1–2 саволи муваффақро ном мебарад	

Кори амалии 2. «Чаноб муқобили Рафиқ: Черчилл ва Сталин дар бораи ҷанг ва сулҳ» (30 дақиқа)

Мақсад: омӯзиши таҳлил ва муқоисаи мавқеи роҳбарони сиёсӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>Шарҳи супориш:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ҳоло шумо дар гурӯҳи хурд дар нақши хонандагон кор мекунед, вазифаи шумо – фаҳмидан, муқоиса кардан, далел овардан ба мавқеи Черчилл ва Сталин мебошад. – Ба супоришҳои дастур пайравӣ кунед: о фаҳмиш – таҳлил – далеловарӣ – арзёбӣ 	<ul style="list-style-type: none"> – Дар гурӯҳи хурд ҷадвалро меҳонанд (мавқеи роҳбарон). – Супоришҳоро иҷро мекунанд: Тазодҳоро таҳия мекунанд, шабоҳат ва фарқиятҳоро меёбанд.
<p>Иҷрои кори амалӣ 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Назорати вақт: (кор дар гурӯҳи хурд). – Мубодилаи натиҷаҳо ташкил мекунад. Гурӯҳи хурди гуногун ақидаҳои худро аз рӯйи ҳар нуқта пешниҳод мекунанд. Ҳама бояд ҷалб шаванд 	<ul style="list-style-type: none"> – Далелҳо барои ҳар мавқеъ меоранд, арзёбиро таҳия мекунанд. – Далелҳои худро пешниҳод мекунанд, мешунаванд ва муқоиса мекунанд.

Маслиҳатҳо барои тренер

Умумӣ

- Ҳамаи маводҳо аллакай дар дастур оварда шудаанд: матнҳо, карикатураҳо, мактубҳо, аксҳо, ҷадвалҳо. Вазифаи шумо – **пайравӣ ба марҳилаҳои кори амалӣ мешавад.**
- Таъкид намоед, ки омӯзгорон «дар нақши хонандагон» кор мекунанд, то методикаро аз дохил эҳсос кунанд.
- Назорати вақтро риоя кунед: кори амалӣ бояд ҷараёнӣ бошад, баррасиро ва раванди корро идора кунед.

Кори амалии 1. «Чӣ гуна карикатураро хондан?»

- Ёдрас кунед, ки карикатура ҳамеша **мавқеи муаллиф ва истехзо** ро дар бар мегирад, ин танҳо расм нест.
- Назорат кунед, ки саволҳо танҳо ба тавсифи тафсилот («ки тасвир ёфтааст?») маҳдуд нашаванд, балки ба **маъно, мавқеъ, мазмун** равона шаванд.
- Дар охир 1–2 саволи махсусан муваффақро ҷудо кунед, ки метавон ҳамчун намуна истифода бурд.

Кори амалии 2. «Чаноб муқобили Рафиқ»

- Ин кори амалӣ пурмуҳтаво ва мураккабтарин аст. Ба гурӯҳҳо вақти бештар барои баррасӣ ва далеловарӣ диҳед.
- Тавозунро нигоҳ доред: муҳим аст, ки далелҳо ҳам ба мавқеи Черчилл ва ҳам ба мавқеи Сталин оварда шаванд.
- Дар баррасӣ таъкид намоед, ки дар кори воқеӣ бо хонандагон калид – на дар он аст, ки «ки ҳақ аст», балки дар **маҳорати муқоисаи мавқеъҳо ва ташаккули нуқтаи назари далелноки шахсӣ мебошад.**
- 2–3 дақиқаро барои хулосаи умумӣ ҷудо кунед: иштирокчиён чӣ кашф карданд, чӣ гуна метавон онро дар дарс истифода бурд (аз саволҳои рефлексивии дастур истифода баред).

Робитаи мутақобилаи рӯз

Мақсад: кумак расонидан ба иштирокчиён барои дарки андешаҳои калидии машғулият, пайваст кардани онҳо бо таҷрибаи шахсии педагогӣ ва таҷрибаи фардӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ ба робитаи мутақобила (слайди 43). – Рӯнамо дорои панҷ савол мебошад, дутоеро интиҳоб кунед, ки ба шумо наздиктаранд ва меҳоҳед ба онҳо ҷавоб диҳед.	– Ба слайд нигоҳ мекунад, ду саволро интиҳоб мекунад, ки шавқ ё воқуниш ба вучуд овардаанд
2. Пурсиши интиҳобӣ аз рӯи саволҳо – Пурсишро навбат ба навбат аз рӯи ҳар савол мегузаронад: «Кӣ саволи аввалро интиҳоб кард?» (даст мебардоранд). 2–3 иштирокчиро интиҳоб мекунад, хоҳиш мекунад кӯтоҳ мубодила кунанд. – Ба саволи навбатӣ мегузаронад: «Кӣ саволи дуюмро интиҳоб кард?» ва ғайра. – Назорати вақт ва ҷараён.	– Навбат ба навбат ҷавобҳои худро мубодила мекунад – Андешаҳои дигаронро шарҳ медиҳанд

РӯЗИ ПАНЧУМ. МАШҒУЛИЯТИ 12

Мавзӯи 3. «Хронология ҳамчун воситаи рушди тафаккури таърихӣ» (160 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»	15 дақиқа	Муқаддимаи мавзӯ. Машқи кӯтоҳ барои фаъолгардонии донишҳои пешакӣ: муҳокимаи мафҳумҳои «вақт», «давра», «хронология». Иштирокчиён асоснок мекунад, ки чаро дар омӯзиши таърих дарк намудани равандро дар заминаи вақт муҳим аст.
2. Машғулияти намунаи маҳдуд. Вазъияти таълимӣ 1. «Кашфиёти бузургии ҷуғрофӣ»	20 дақиқа	Омӯзгорон дар нақши хонандагон фаъолият мекунад: мутолиаи маълумоти таърихӣ, пурсиши фаврӣ, муҳокимаи сабабҳо ва паёмаҳои кашфиётҳо. Дар анҷом — саволҳои робитаи мутақобила оид ба ҷараёни машғулият ва қабули мавод.
3. Машғулияти намунаи маҳдуд. Вазъияти таълимӣ 2. «Сабт аз рӯзномаи узви экспедитсия»	35 дақиқа	Кори гурӯҳӣ: мутолиа ва таҳлили «сабти рӯзнома» ҳамчун манбаи таърихӣ. Муайян намудани пайдарпайии воқеаҳо дар заминаи вақт ва кашфиёти ҷуғрофӣ. Муҳокимаи унсурҳои ташаккулдиҳандаи тафаккури хронологӣ.
4. Баррасии усулҳои рушди малакаҳои хронологӣ	30 дақиқа	Омӯзиши мустақили тавсифи усулҳо, муҳокимаи гурӯҳӣ. Муайян намудани усулҳое, ки фаҳмиши хронологиро рушд медиҳанд ва усулҳое, ки танҳо ба ёдгирӣ санаҳо равана шудаанд.
5. Худсанҷиш. Варақаи худбаҳогузори 3.3	10 дақиқа	Иҷрои инфиродии супоришҳои тестӣ, мубодилаи ҷавобҳо дар кори дукаса, санҷиш аз рӯи калидҳо. Муҳокимаи кӯтоҳи ҷавобҳо.
6. Кори амалӣ: Рушди саводнокии хронологӣ	50 дақиқа	Кори амалии 1 — таҳлили малакаҳои хронологии хонандагон (таҳлил + варақаи санҷиш). Кори амалии 2 — «Хронология дар амал»: тарҳрезии порчаи дарс бо истифода аз усули интиҳобшуда; муаррифии 2–3 намуна ё баҳогузори тарафайн. Ҷамъбасти натиҷаҳо.

Марҳалаи 1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»

Мақсад: ба хотир овардани таҷриба, ҷалби таваҷҷуҳ, фароҳам овардани замина барои дарки «Хронология ҳамчун воситаи рушди тафаккури таърихӣ»:

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Ду супориш аз дастур пешниҳод мекунад: – «Саводнокии хронологиро чӣ гуна тавсиф мекардед?» — муайянкунӣ дар як-ду ҷумла. – Пешниҳоди ҷавобҳо аз гурӯҳҳо (аз ҷой) 2. Ибораҳо: дуруст/нодуруст (гурӯҳи хурд) Пурсиши интиҳобӣ аз хурд оид ба ибораҳо: – Савол аз 2–3 гурӯҳи ду нафара барои ибораи аввал, сипас барои дуюм ва ғайра. – Ҷалби таваҷҷуҳ ба ихтилофи андешаҳо - ангеаза барои фаҳмидани ҷавоби дуруст	– Дар гурӯҳҳо муайян мекунанд, ки саводнокии хронологӣ чист – Дунафарӣ ибораҳоро баррасӣ карда, мавқеи «дуруст/нодуруст»-ро интиҳоб мекунанд – Дар баррасии умумӣ ҷавобҳои худро пешниҳод мекунанд

Марҳилаи 2. Машғулияти хурд. Намунаи 1 (Маделӣ 1)

Вазъияти таълимии 1: Кашфиёти бузургии ҷуғрофӣ

Мақсад: нишон додани роҳҳои рушди тафаккури хронологӣ дар амал

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Марҳилаи омодагӣ – Шарҳи кӯтоҳи мафҳуми «тафаккури хронологӣ», номбар кардани унсурҳои асосии он (слайди № 6)	– Гӯш мекунанд ва барои кор омода мешаванд
2. Гузоштани вазифа + Кор бо вазъияти таълимӣ 1 дар гурӯҳҳо – Кӯтоҳ шарҳ медиҳад, ки чӣ гуна кор сурат мегирад ва супоришро тавзеҳ медиҳад (слайди № 7) – Мегӯяд, ки маълумоти таърихиро хонанд ва ба се савол ҷавоб омода созанд	– Матнро меҳонанд, дар гурӯҳҳо баррасӣ мекунанд, андешаи худро дар бораи саволҳо ташаккул медиҳанд
3. Саволу ҷавоби фаврӣ ва баррасӣ — 10 дақ. – Саволи аввалро медиҳад (слайди №7): «Чаро кашфиётҳое, ки дар давраҳои гуногун сурат гирифтаанд, ба як давра мансуб дониста мешаванд?» – Ҷавобҳои 2–3 гурӯҳро мешунавад, саволҳои мушаххас медиҳад, ба мубодилаи андешаҳо ташвиқ мекунад – Ҳамин тавр саволҳои дуюм ва сеюмро баррасӣ мекунад	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, андешаҳои худро асоснок мекунанд – Ба муколама ҳамроҳ мешаванд, ҷавобҳои якдигарро такмил медиҳанд
4. Робитаи мутақобила – Слайди № 8-ро бо саволҳои нишон медиҳад – Ба 3–4 иштирокчӣ савол дода, гуногунии дарки мавзӯро байни онҳо нишон медиҳад.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, ҳулосаҳои шахсии худро баён мекунанд – Таассурот ва идеяҳои худро дар бораи вазъияти таълимӣ мубодила мекунанд

Марҳилаи 3. Машғулияти хурди намунаи 2. (Моделӣ 2)

Вазъияти таълимӣ 2: Навиштаҷот аз рӯзномаи иштирокчии экспедитсияи Колумб

Мақсад: нишон додани роҳҳои рушди тафаккури хронологӣ дар амал

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Марҳилаи омодагӣ – Шарҳи кӯтоҳ дар бораи давраи таърихӣ: идомаи экспедитсияҳои баҳрӣ – Ёдовар мешавад: омӯзгорон дар нақши хонандагон мебошанд	– Гӯш мекунанд, худро дар вазъият ҷойгир мекунанд
2. Кор бо вазъияти таълимии №2 дар гурӯҳи хурд – Меғӯяд, ки матни дафтарчаи рӯзномаро хонанд ва супориши дар дастур буда: 4–5 ҷумлаи шарҳи аҳамияти ин кашфиёт барои давра омода кунанд	– Маҳз матнро меҳонанд, дар гурӯҳи хурд баррасӣ мекунанд ва ҷавоби муштарак таҳия менамоянд
3. Блитс-пурсиш дар давра – Ба навбат дунафарино мепурсад: ҷавоб додан ба саволҳои супориш	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, ба ҷавобҳои дигарон гӯш мекунанд
4. Робитаи мутақобила – Слайди № 8-ро бо саволҳо намоиш медиҳад– Аз 3–4 иштирокчӣ савол мепурсад, ба фарқиатҳои андешаҳо диққат медиҳад	– Таассурот, хулоса ва андешаҳои худро мубодила мекунанд

Маслиҳатҳо ба тренер

- **Блитс-пурсиш:** гурӯҳоро навбатӣ пурсед. Саволи аввал – 1–2 гурӯҳ, саволи дуюм – дигарон. Дигарон метавонанд такмил диҳанд. Ин шунавандагонро ҳамаҷониба ҷалб мекунад ва такрор намешавад.
- **Пурсиши даврӣ:** дар кори дунафарӣ ба ҳар кас имкони изҳори назар диҳед.
- **Баррасиро фаъол созед:** бо саволҳои дақиққунанда ё барангезанда.

Марҳилаи 4. «Баррасии усулҳои ташаккули маҳорати хронологӣ»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Оғози супориш – Мақсадро мефаҳмонад: шиносӣ бо усулҳое, ки тафаккури хронологиро инкишоф медиҳанд. – Тартиби кор: 10 дақ.. – мутолиаи инфиродӣ; 7 дақ.. – баррасӣ дар гурӯҳ	– Гӯш мекунанд – Саҳифаҳои 47–50-ро мекушоянд
2. Омӯзиши усулҳо – Аз иштирокчиён мепохад бо диққат хонанд, усулҳои ҷолиб, мушкул ва навро қайд кунанд – Ёдовар мешавад: баъзе усулҳо танҳо ҳифзи санаҳоро, аммо дигарҳо, дарки робитаҳои замонино инкишоф медиҳанд	– Мутолиаи мустақил – Усулҳои қобили истифода дар амалияро интихоб мекунанд
3. Баррасӣ дар гурӯҳ – Баррасии 4 саволи слайди 11-ро дар гурӯҳ супориш медиҳад – Назорати вақт, ҳавасманд кардани мубодилаи таҷриба	– Мубодилаи андешаҳо дар гурӯҳ – Интихоби 2–3 усули муҳим барои амалия
4. Хулосабарории умумӣ – Ҷамъоварии фикрҳо: «Қадам усулҳо бештар номбар шуданд?», «Қадамаш душвор афтод?» – Таъкид ба усулҳое, ки дарки давомноки ва сабабиятро меомӯзонанд	– Пешниҳоди хулосаи гурӯҳ, қайд кардани усулҳои ғоиданок барои таҷрибаи худ

Марҳилаи 5. Кор бо тестҳо – Варақаи худбаҳодиҳӣ 3.3

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Ҳалли тестҳо – Супориш медиҳад тестҳоро инфиродӣ иҷро кунанд	– Тестҳоро мустақилона иҷро мекунанд
2. Баррасӣ дар хурд – Меғӯяд ҷавобҳоро муқоиса намуда, шабоҳат ва фарқиятҳоро баррасӣ кунанд	– Ҷавобҳоро муқоиса ва баррасӣ мекунанд
3. Санҷиш бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро нишон медиҳад, иштирокчиёро ба ислоҳ ва савол додан ҳавасманд мекунад	– Ҷавобҳоро месанҷанд, хатоҳоро ислоҳ карда, саволҳо медиҳанд

Калиди ҷавобҳо:

1 – С, 2 – А, 3 – В, 4 – А, 5 – D, 6 – С, 7 – В

Марҳила 6. Кори амалӣ: Рушди саводнокии хронологӣ (30–40 дақ.)

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Оғози кори амалӣ – Мақсад: омӯзиши таҳлил ва корбурди усулҳои хронологӣ – Шарҳи сохтори кори амалӣ: ташҳис + таҳия	– Гӯш мекунанд, саволҳоро дақиқ мекунанд – Бахши «Кори амалӣ» (саҳ. 54)-ро меёбанд
Кори амалии 1: Ташҳиси маҳорат – Слайд 14-ро нишон медиҳад. – Таҳлили ҷавобҳои донишомӯзон бо варақаи назоратӣ дар гурӯҳи хурд – Фасилитатсия ва пурсиши интиҳобӣ (5 дақ.)	– Таҳлил дар гурӯҳи хурд: муайян кардани маҳорати хронологӣ аз рӯйи варақаи назоратӣ – Баррасии усулҳое, ки метавонанд ин маҳоратро рушд диҳанд
Кори амалии 2: «Хронология дар амал» – Слайд 15: фаҳмонидани сохтори супориш – Тарҳрезии фрагменти дарсӣ бо истифодаи усули интиҳобшуда – Мониторинг ва кумак – Ба интиҳоби тренер: • Муттаҳидсозии дунафарӣ бо варақаи назоратӣ • 2–3 муаррифӣ + фикру мулоҳиза	– Тарҳрезии фрагмент дар гурӯҳи хурд – Вақте лозим бошад: муаррифӣ ё арзёбии гурӯҳи ду нафараи дигар
Хулоса ва ҷамъбаст – Таъкид ба усулҳои универсалӣ ва самаранок – Алоқа бо унсурҳои тафаккури хронологӣ	– Ибрози таассурот, интиҳоби усулҳо барои амалияи худ

Маслиҳат барои тренер

1. Шаклҳоро мувофиқ ба вазъ истифода баред: агар гурӯҳ фаъол бошад, муаррифиҳо; агар вақт кам бошад, танҳо мубодила дар гурӯҳи хурд (дунафарӣ) кунед
2. Барои гуногунандешӣ ва вариантҳои эҷодӣ ҳавасманд созед.
3. Бозгашт ба супориши «Дуруст - Нодуруст» (қисми “Аз мисолҳои сода оғоз мекунем) барои дарк кардани тағйири назари иштирокчиён.

МАШҒУЛИЯТИ 13

Мавзуи 4. «Кейс-стадӣ ҳамчун шакли рушди тафаккур ва салоҳиятҳо» (160 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
«Аз сода оғоз мекунем»	10 дақ.	Фаъолгардони тасаввуроти ибтидоии иштирокчиён: – се тасаввурот бо калимаи «кейс» – кор бо тасдиқот (фардӣ + баррасии умумӣ)
Шарҳи назариявӣ: «Кейс-стадӣ чист»	15 дақ.	– Шарҳи мухтасар бо истифода аз слайдҳо. Таҳлили таърифи кейс-стадӣ, унсурҳои калидӣ ва сохтори он – Барои ҳар як слайд саволҳои фаъолкунанда + баррасии кӯтоҳ, баҳс
Дарси намунавӣ: Кейс «Ҷадидҳо: ислоҳотгарон ё вайронкунандагон?»	35 дақ.	– Ворид намудани омӯзгорон ба кейс дар нақши хонандагон: мутолиа, баррасии саволҳо, ҷамъоварии ақидаҳо, таҳлили муносибатҳо – Намоиши қисми таҳлилии кейс ва фарқияти он аз баррасии муқаддимаӣ + робитаи мутақобила дар анҷоми дарс
Шарҳи назариявӣ: Муқоисаи вазъияти таълимӣ ва кейс-стадӣ	20 дақ.	– Муқоисаи шаклҳо: сохтор, умумиятҳо, фарқиатҳо – Кор бо ҷадвалҳо ва саволҳо: дарк кардани он ки дар куҷо ва чӣ гуна ҳар як воситаи истифода бурдан мумкин аст
Худсанҷӣ: Варақаи худбаҳодиҳӣ 3.2	10 дақ.	– Фардӣ иҷро намудан супоришҳои тестӣ + мубодилаи дунафарӣ + худсанҷӣ бо калидҳо ва баррасӣ
Кори амалӣ: Таҳияи кейс	60 дақ.	– Се кори амалӣ: «Кейс аст ё не?», «Нишонгузори кейс», «Эҷоди қолаби кейс» – Кори дунафарӣ/гурӯҳҳо, муаррифиҳои хурд – Такмили амалиёти дарси шашум: Таҳияи вазъияти таълимӣ. Иштирокчиён интиҳоб мекунанд – вазъияти таълимӣ аст ё кейс
Робитаи мутақобила	10 дақ.	– Интиҳоби 2 савол аз қисми робитаи мутақобила аз ҷониби иштирокчиён, пурсиши интиҳобӣ, мубодилаи ақидаҳо ва баррасии аҳамияти амалии дарс вобаста ба мазмун

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»

Мақсад: фаъолгардонии таҷрибаи иштирокчиён, бедор кардани таваҷҷуҳ ва омодагории замина барои кори минбаъда бо кейс-стади.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. «Се тасаввурот» (Слайд 30) – Супориш: номбар кардани се тасаввурот бо калимаи «кейс» – Аз ҷой гирифтани 3–4 ҷавоб	– Се тасаввуротро номбар мекунанд (фардӣ) – Баррасии дунафарӣ, муқоисаи тасаввуротҳо – Мубодилаи мисолҳо
2. Кор бо тасдиқот (Слайд 31) – 1 дақ. барои кори фардӣ: «Бовар дорам / Бовар надорам» – Пай дар пай хондани тасдиқот, пешниҳоди ҷавоб аз иштирокчиён – Баррасии кӯтоҳ: қайди ихтилофҳо, таъкид ба гуногунии назарҳо	– Ҷавобҳои фардӣ – Бо баланд кардани даст мавқеи худро нишон медиҳанд – Баррасӣ, қайди мувофиқат ва ихтилофҳо
3. Гузариш ба марҳилаи нав пайванд месозад: – Мо мавқеъҳои гуногунро дидем – акнун ба он мегузарем, ки кейс-стади дар асл чист.	– Гӯш мекунанд ва барои марҳилаи нав омода мешаванд

Марҳилаи 2. Шарҳи назариявӣ: «Кейс-стади чист»

Мақсад: додани фаҳмиши равшан дар бораи моҳияти кейс-стади, ошкор кардани сохтори кейс ва нишон додани нақши ҳар як унсур дар рушди тафаккур ва салоҳиятҳо.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Кейс-стади чист? (Слайд 32) • Шарҳи мухтасари слайд • Саволҳои фаъолкунанда мегузорад: 1. Кадом хусусият ба шумо муҳимтар менамояд? Чаро? 2. Ин ба кадом супоришҳое, ки шумо дар дарсҳои худ истифода мебаред, монанд аст? 3. Дар кадом мавзӯҳои таърих чунин ҳолатҳоро дидаед? • Пайванд месозад: кейс – ин вазъияти таълимӣ бо таъба ва воқеият аст.	– Аз ҷой ҷавобҳои кӯтоҳ медиҳанд – Мисолҳои мавзӯҳоро номбар мекунанд, ки дар онҳо чунин ҳолатҳоро дидаанд – Фаҳмиши ибтидоии худро ташаккул медиҳанд: кейс чист
2. Сохтори кейс-стади (Слайд 33) • Муаррифии шаш унсuri сохтор • Истифодаи саволҳои водоркунанда: 1. Ба андешаи шумо, кадом унсур бештар дар китобҳои дарсӣ кам дучор мешавад? 2. Агар яке аз унсурҳоро хориҷ кунем – кадом асос бештар зарар мебинад? • Хулосаи кӯтоҳ: сохтор — ин устухонбандӣ (каркас) аст, ки иҷозат намедиҳад матн ба «ҳикояи шавқовар» табдил ёбад.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, «нуқтаҳои заиф»-ро баррасӣ мекунанд – Вобастагии унсурҳоро дарк менамоянд
3. Асоси кейс: Мазмун ва муаммо (Слайд 34) • Тавзеҳ медиҳад фарқи мазмун ва муаммо • Саволҳои водоркунанда:	– Хулосаҳо дар бораи нақши мазмун месозанд

1. Агар мазмун хеле умумӣ бошад, чӣ рӯй медиҳад? 2. Чаро муҳим аст, ки муаммо чандинвариантӣ бошад? • Хулоса мекунад: мазмун «ворид мекунад», муаммо «ба фикр водор мекунад».	– Аҳамияти муаммоеро, ки ҳалли ошкор надорад, дарк мекунанд
4. «Тани» кейс: Манбаъҳо ва саволҳо (Слайд 35) • Мисолҳои манбаъҳо (акс, харита, омор, иқтибосҳо ...) + шарҳи саволҳо ва супоришҳоро номбар мекунад. • Саволҳои водоркунанда: 1. Кадом манбаъҳоро бештар истифода мебаред? 2. Кадом аз ин маводҳоро омода кардан душвортар аст? 3. Кадом савол хонандагонро водор мекунад, ки амиқтар фикр кунанд?	– Таҷрибаи истифодаи манбаъҳоро мубодила мекунанд – Мисолҳои саволҳои муваффақро меоранд
5. Ҳалли кейс: Қарорҳо ва асосноккунии онҳо (Слайд 36) • Тавзеҳ медиҳад: кейс ҳамеша чандин қарор дорад, на як ҷавоб • Саволҳои ғаъолкунанда: 1. «Муҳимтар чист: ҳалли масъала ё асоснокии он?» 2. Оё ба шумо ҳолатҳое вохӯрдаанд, ки қарорҳои гуногун яксон мантиқӣ бошанд? • Хулоса мекунад: таҳлил ва асосноккунии натиҷаи асосии кори кейс мебошад.	– Мисолҳои масъалаҳоро номбар мекунанд, ки дар онҳо ҷавоби ягона вучуд надорад – Дар бораи нақши асосноккунӣ хулоса мебароранд

Маслиҳат ба тренер

- Ин марҳиларо ба «лексияи хурд» табдил диҳед, саволҳои кӯтоҳ/водоркунанда диҳед, шунавандагонро ҷалб намоед, онҳоро ба муқоиса бо таҷрибаи худ ҳавасманд созед.
- Тарҳ (Схема)/принципи кор бо ҳар як слайд: шарҳ → 1–2 савол → хулосаи кӯтоҳ.
- Ба суръат диққат диҳед – 15 дақиқа барои тамоми қисм.

Марҳилаи 3. Дарси намунавӣ: кор бо кейс «Ҷадидҳо: ислоҳотгарон ё вайронкунандагон?» 40 дақ..

Мақсад: ворид кардани омӯзгорон ба таҷрибаи хонанда – мутолиа, баррасӣ ва таҳлили кейс.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ (Слайд 10) – Тавзеҳ медиҳад: Шумо – дар нақши хонандагон ҳастед. Ҳоло мо бо кейс кор мекунем ҳамон тавре ки хонандагони шумо метавонистанд кор кунанд. – Вазифаи шумо: хондани кейс + гузоштани қайдҳо, ҷудо кардани ақидаҳои асосӣ. – Вақтро назорат мекунад (10 дақ. барои омӯзиши кейс).	– Матни кейсро меҳонанд. – Қайдҳо мегузоранд, нуқтаҳои асосиро ҷудо мекунанд. – Барои баррасии умумӣ омодагӣ мегиранд.
2. Баррасии гурӯҳӣ	– Матни кейсро меҳонанд. – Қайдҳо мегузоранд, нуқтаҳои асосиро ҷудо мекунанд.

– Аз гурӯҳҳо мепурсад, ки «Саволҳои барои баррасӣ»-ро хонанд + ҷавобҳоро омода созанд (Слайд 38).	– Барои баррасии умумӣ омодагӣ мегиранд.
3. Баррасии саволҳои кейс (Слайд 14) – Тавзеҳ медиҳад: Ин саволҳо ба хонанда кумак меkunанд, ки ба вазъият ворид шаванд, муамморо аз ҷанҷ ҷониб бинад. – Баррасиро ташкил ва аз ҳар савол 2–3 ҷавоб ҷамъ меkunанд. – Баҳсро бо тавзеҳоти кӯтоҳ дастгирӣ меkunанд: <ul style="list-style-type: none"> • Ба фикри шумо, ҷадидҳои метавон пешгӯйи кунандагон эҳёи миллӣ номид? Чаро? • Агар онҳо намебуданд, эҳёи миллӣ чӣ гуна сурат мегирифт? 	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд. – Мавқеъҳои худро баён меkunанд. – Баҳс меkunанд, далелҳои гуногун пешниҳод менамоянд.
4. Гузариш ба қисми таҳлилӣ (Слайд 16) – Слайд 39-ро нишон медиҳад. Таъкид меkunанд: Ин қадам аз муайян кардани муаммоҳо, пешниҳоди қарорҳо ва арзёбии онҳо иборат аст. – Мепурсад: Кадом вазифаҳо саволҳои аввал ҳал меkunанд, ва кадомашро ҷадвал? – Тавзеҳ медиҳад фарқи ду қисми кор бо кейс: <ol style="list-style-type: none"> 1) Саволҳои водоркунанда – «воридшавӣ» ба муаммо. 2) Қисми таҳлилӣ: муайян кардани муаммоҳои асосӣ, таҳияи қарорҳо, арзёбии онҳо. – Муҳим аст ақидаи педагогиро нишон диҳад: <ul style="list-style-type: none"> • Саволҳо метавон пеш аз хондани кейс дод – ин ба дарки маънодори маълумот кумак меkunанд. • Қисми таҳлилӣ баъдтар, пас аз омӯзиши амиқ иҷро мешавад. 	– Тавзеҳотро мешунаванд. – Ба саволи водоркунанда ҷавоб медиҳанд. – Фарқи байни баррасӣ ва қисми таҳлилиро дарк меkunанд.
5. Робитаи мутақобила (Слайд 16) – Саволҳо пай дар пай медиҳад, аз ҳар савол 2–3 ҷавоб мегирад. – Таъкидро ба саволи 4 мегузарад (баррасии амиқтар ва васеътар мегузаронад). – Марҳиларо бо пайванд ҷамъ меkunанд: Ҳоло мо ба муқоисаи шаклҳо мегузарем – вазъияти таълимӣ ва кейс-стадӣ.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд. – Эҳсоси «дар дохили вазъият будан»-ро баён меkunанд. – Мефаҳмонанд, ки чӣ чизро тағйир меоданд, тақвият мебахшиданд ё мутобиқ мекарданд.

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Тренер кейсро шарҳ намедиҳад, балки имконият медиҳад, ки иштирокчиён онро мустақилона таҷриба кунанд, ҳамон тавре ки хонандагон дар ҷараёни дарс амал меkunанд.
2. Нигоҳ доштани суръат ва ҳаракат зарур аст, то ки омӯзгорон ҷалбшавӣ ва баррасиро таҷриба намоянд.
3. Ҳангоми шарҳи слайди 18 ба омӯзгорон равшан нишон дода шаванд, ки фарқи асосӣ дар нақши хонандагон аст: дар вазъияти таълимӣ онҳо иштирокчиён дохилӣ ва аксаран нақшбозӣ меkunанд, дар ҳоле ки дар кейс-стадӣ хонандагон таҳлилгари берунаи вазъият мебошанд.

Марҳилаи 4. Баррасии назариявӣ: муқоисаи вазъияти таълимӣ ва кейс-стадӣ

Мақсад: кумак ба омӯзгорон барои дидан ва дарк кардани фарқиятҳо ва пайвандҳо байни ду шакл: вазъияти таълимӣ ва кейс-стадӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Сохтори кейс-стадӣ (Слайд 41) – Ҷадвали унсурҳои кейсро нишон медиҳад. – Кӯтоҳ шарҳ медиҳад: Ин – асоси кейс-стадӣ аст. Фарқияташ дар он аст, ки ҳар як унсур барои таҳлил ва қабули қарор кор мекунад. – Саволҳои фаъолкунанда: 1) Кадом унсурро дар дарс амалӣ кардан душвортар аст? 2) Кадом унсурҳоро омӯзгорон бештар фаромӯш мекунанд? 3) Агар як унсурро хориҷ кунем, кадом чиз кор намекунад? – Хулоса мекунад: сохтори амиқро муайян мекунад.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, душворихоро баррасӣ мекунанд. – Мушаххас мекунанд, ки кадом унсурҳо дар амалияшон муҳимтаранд.
2. Вазъияти таълимӣ ва кейс-стадӣ: чӣ умумият доранд? (Слайд 42) – Таъкид мекунад: ҳар ду шакл салоҳиятҳоро рушд медиҳанд. – Саволҳои фаъолкунанда: 1) Шумо кадом нуқтаҳоро ба рӯйхати «умумӣ» илова мекардед? 2) Аз ин чизҳо кадомашро аллакай дар дарс истифода мебаред? 3) Дар кучо хонандагон фаъолтаранд – дар вазъият ё дар кейс? – Хулоса мекунад: ҳар ду восита муфиданд, аммо бо роҳҳои гуногун кор мекунанд.	– Таҷрибаи худро нақл мекунанд. – Бо дарсҳои худ муқоиса мекунанд. – Хусусиятҳои умумии ду шаклро қайд мекунанд.
3. Пайванди вазъияти таълимӣ ва кейс (Слайд 43) – Тавзеҳ медиҳад: кейс = вазъияти таълимии васеъшудаест, ки бо маълумотҳо ғанӣ шудааст. – Саволҳои фаъолкунанда: 1) Аз ин чизҳо кадомашро осонтар ба вазъияти таълимӣ илова кардан мумкин аст, то онро ба кейс табдил диҳад? 2) Кадом навъи маълумотҳо «таъсири воридшавӣ»-ро ба вучуд меоранд? 3) Чиро илова кардан душвортар аст: ҳуҷҷатҳо, нуқтаҳои назар ё омор? – Хулоса мекунад: омӯзгор метавонад вазъияти таълимиро ба осонӣ то кейс «қавитар» созад.	– Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд, имкониятҳоро баррасӣ мекунанд. – Мисолҳои маълумотро меоранд, ки аллакай истифода мебаранд.
4. Фарқиятҳои асосӣ (Слайд 44) – Ҷадвали муқоисавиро нишон медиҳад. – Саволҳои фаъолкунанда: 1) Дар таҷрибаи шумо кадомаш наздиктар аст – вазъияти таълимӣ ё кейс? 2) Чиро ба дарс осонтар ворид кардан мумкин аст: вазъият ё кейс? Чаро?	– Дар муқоиса иштирок мекунанд. – Мегӯянд, ки бештар кадомашро истифода мебаранд ва чаро. – Ҷадвалро бо таҷрибаи худ мутобиқ месозанд.

3) Барои кадом мавзӯҳои таърих кейс бештар мувофиқ аст? – Хулоса мекунад: муҳим аст, ки ҳар ду восита ро омӯзгор донанд. Ва на танҳо омӯзгор – муҳим аст, ки хонандагонро низ омӯзонем, то худ кейс ва вазъиятҳои таълимиро тартиб диҳанд.	
---	--

Тавсияҳо ба тренер

1. Матни слайдҳоро нахонед – омӯзгоронро бо саволҳо ва баррасиҳои хурд ҷалб намоед.
2. Барои ҳар як слайд 2–3 дақ. баррасӣ гузаронед, бе он ки ба андешаҳои тӯлонӣ равона шавед.
3. Ба иштирокчиён кумак кунед, то на танҳо назарияро донанд, балки ғоидаи амалӣ аз фарқиатҳоро бинанд.

Марҳилаи 5. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худбаҳодиҳӣ 3.2

Мақсад: дарк кардани ақидаҳои калидии дарс ва пайвасти кардани онҳо бо таҷрибаи педагогӣ.

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
1. Ҳалли тестҳо – Аз иштирокчиён меурсад, ки супоришҳои тести ро фардӣ иҷро кунанд.	– Супоришҳои тести ро фардӣ ҳал мекунанд.
2. Баррасии дунафарӣ – Пешниҳод мекунад, ки дунафарӣ мубодила кунанд. Ҷавобҳои худро муқоиса намоед, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ кунед.	– Супоришҳои иҷрошударо дунафарӣ муқоиса мекунанд, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ мекунанд.
3. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад. Аз иштирокчиён меурсад, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, иштибоҳҳоро ислоҳ намоёнд ва саволҳо диҳанд. – Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад.	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунанд. – Саволҳои равшанкунанда медиҳанд, нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд.

Калиди тестҳо

1–В, 2–D, 3–В, 4–С, 5–С,
6. А–2, В–1

Марҳила 6. Кори амалӣ: Таҳияи кейс

Мақсад: тақмил додани малакаҳои амалӣ дар кори кейс – шинохтан, нишонагузорӣ ва таҳияи кейсҳои худ.

Кори амалии 1. «Кейс аст ё кейс нест?» (10 дақиқа) – Слайд 47

Ҷаъолияти тренер	Ҷаъолияти иштирокчиён
Шарҳи Мақсад: – Бо бахш кор мекунем: кори амалӣ. – Лозим аст на танҳо шинохтан, балки муайян кардани шакли супориш: кейс-стадӣ, вазъияти таълимӣ, супориши одӣ, ва асоснок кардани қарор. – Вақт барои иҷрои супориш – 5 дақ..	– Дастурро мешунаванд. – Дунафарӣ супоришҳоро меҳонанд. – Муайян мекунанд, ки кадом супоришҳо ба кейс, вазъияти таълимӣ ё машқи одӣ наздиктаранд. – Ҷавобҳои худро пешниҳод мекунанд, шарҳ медиҳанд. – Аломатҳои калидии кейсро сабт мекунанд.

Кори амалии 1 – Вақтро назорат мекунад. – Аз кори дунафарӣ мушоҳида мекунад. – Зуд баррасиро ташкил мекунад – 5 дақ. – Блитс - пурсиш: 2–3 гурӯҳҳои дунафарӣ як мисолро тасниф мекунанд, мефаҳмонанд, ки ба кадом шакл тааллуқ дорад; бо ҳамин принцип пурсиш барои дигар мисолҳо идома меёбад. – Сохтори кейсро таъкид мекунад.	– Дар баррасӣ иштирок мекунанд. – Натиҷаҳои худро мубодила мекунанд. – Мисолҳоро ба шаклҳои гуногун нисбат медиҳанд. – Хулосаҳои худро шарҳ медиҳанд. – Сохтори кейсро дарк мекунанд.
--	---

Кори амалӣ 2. «Нишонагузори кейс» – Слайд 48

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Омодагӣ – Иштирокчиёро ба гурӯҳҳо, 4–5 нафарӣ муттаҳид мекунад. Шарҳи супориш: – Кейсро нишонагузорӣ кунед ва унсурҳои онро ҷудо намоед: мазмун, муаммо, маълумот, намунаҳо, вариантҳои ҳалли масъала, паёмадҳо. – Вақт барои иҷрои супориш – 10 дақ..	– Супоришро мешунаванд. – Ба гурӯҳҳо муттаҳид мешаванд. – Бо кейси «Созишномаи сулҳи Версал» кор мекунанд. – Қолаби нишонагузори ро пур мекунанд. – Натиҷаҳои худро пешниҳод мекунанд, дигаронро мешунаванд. – Баррасӣ мекунанд ва хулосаро сабт менамоянд.
Иҷрои супориш (10 дақ.) – Вақтро назорат мекунад. – Муаррифиҳоро ташкил мекунад: аз ҳар гурӯҳ як унсур – 2 дақ. – Таъкид мекунад: кейс ҳамеша «гиреҳи ихтилофҳо» аст.	– Дар баррасӣ иштирок мекунанд. – Унсурҳои кейсро пешниҳод мекунанд. – Хулосаи умумиро баррасӣ ва сабт мекунанд.

Кори амалӣ 3. «Агар чизе ҳалал расонад, онро метавон набуд кард?!» – Слайд 49

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Омодагӣ – 1 дақ. – Иштирокчиёро дар дунафарӣ ё гурӯҳҳои хурд (3- нафарӣ) муттаҳид мекунад. Шарҳи супориш: – Кӯшиш мекунем, ки худ намунаи кейсро дар асоси вазъияти таърихӣ таҳия намоем. – Вақт барои иҷрои супориш – 15 дақ..	– Супоришро мешунаванд. – Ба дунафарӣ/гурӯҳҳои хурд муттаҳид мешаванд. – Маълумотномаро дар бораи шуриши соли 1929 дар водии Ҳисор меҳонанд. – Бо қолаб кор мекунанд: унсурҳои кейсро муайян мекунанд, саволҳо тартиб медиҳанд. – Натиҷаҳои худро пешниҳод мекунанд, намунаҳои кейсро мубодила менамоянд. – Саволҳо медиҳанд, баррасӣ мекунанд.
Иҷрои супориш – Вақтро назорат мекунад. – Алгоритми иҷрои корро хотиррасон мекунад: маълумотномаро хондан →	– Дар баррасӣ иштирок мекунанд. – Вариантҳои худро пешниҳод мекунанд. – Саволҳо медиҳанд ва баррасӣ мекунанд.

<p>муамморо ҷудо кардан → манбаъҳо ва маълумотро муайян кардан → саволҳо тартиб додан → шаблонро пур кардан.</p> <p>– Муаррифиҳои хурдро ташкил мекунад: чанд гурӯҳ вариантҳои худро пешниҳод мекунанд (2–3 дақ.. барои як гузориш).</p> <p>– Таъкид мекунад: муҳим аст, ки мазмун, муаммо ва маводҳо пайваست шаванд, то кейси пурра ба даст ояд.</p>	<p>– Муҳимияти пайвасти мазмун, муаммо ва маводҳо дарк мекунанд.</p>
---	--

Маслиҳатҳо ба тренер

1. Кори амалии 1. «Кейс аст ё кейс нест?» – Раванди фаъолро нигоҳ доред, на бештар аз 10 дақ., ин марҳилаи водоркунанда аст.
2. Кори амалӣ 2. «Нишонагузорию кейс» – диққатро ба ихтилофҳо равона кунед, бе онҳо кейс вучуд надорад.
3. Кори амалӣ 3. «Таҳияи кейс» – хотиррасон кунед, ки супориш ба эҷодкорӣ равона шудааст: аз озмоиши вариантҳои гуногун наҳаросед.

Кори амалии иловагӣ: «Вазъияти таълимӣ ё кейс-стадӣ?»

Пас аз анҷоми қисми кейс-стадӣ иштирокчиёро хотиррасон кунед, ки дар дарси шашум онҳо аллакай бо вазъияти таълимӣ шинос шуда буданд, аммо он вақт кори амалӣ пурра иҷро нашуд – ин қасдан анҷом дода шуда буд. Ҳоло иштирокчиён:

- сохтори вазъияти таълимиро мефаҳмед;
- кейси воқеии «ҷаддизм»-ро баррасӣ карда, фарқиятҳои асосиро дидед;
- омӯхтед, ки чӣ хел унсурҳои кейсро шиносед, ихтилоф, муаммо ва маълумотро бинед;
- омодаед бошуурона интиҳоб кунед, ки барои таҳия ҳоло кадомаш ба онҳо наздиктар аст: вазъияти кӯтоҳи таълимӣ ё мини-кейс.

Тренер чӣ кор мекунад

- Супоришро равшан шарҳ медиҳад: шумо метавонед интиҳоб кунед – вазъияти таълимӣ эҷод мекунед ё кейс-стадӣ. Он чизро интиҳоб намоед, ки ба шумо ва хонандагони шумо мувофиқтар аст.
- Ёдовар мешавад, ки натиҷа бояд хеле кӯтоҳ бошад, мисли намунаи пешакӣ.
- Барои иҷрои супориш барои мубодила ва баррасӣ 20–25 дақ.. медиҳад.
- Истифодаи интернет, ChatGPT ва дигар воситаҳои зеҳни сунъиро ташвиқ мекунад: шумо метавонед маълумот ҷустуҷӯ кунед, харитаҳо, омор, матнҳо интиҳоб кунед ё саволҳо тартиб диҳед. Ин амали муқаррарии асри XXI аст.
- Ба гурӯҳҳо меравад, саволҳои роҳнамоикунанда медиҳад:
 - Мазмун дар қучост?
 - Ихтилоф дар чист?
 - Агар ин вазъияти таълимӣ бошад — амал дар қучост?
 - Агар ин кейс бошад — кадом маълумотро истифода мебаред?

Ба иштирокчиён чиро таъкид кардан муҳим аст

- **Интиҳоби бошуурона** — унсури калидӣ: онҳо ҳоло ду шаклро мефаҳманд, фарқиятро эҳсос мекунанд ва метавонанд онро ба мавзуи худ татбиқ намоянд.
- **Мақсад** — на маводи идеалӣ, балки дарки мантиқ ва сохтор аст.

Мақсад: кумак ба шиширокчиён барои дарк кардани ақидаҳои калидии дарс, мутобикати онҳо бо амалияи педагогӣ ва таҷрибаи шахсӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Воридшавӣ ба робитаи мутақобила (Слайд 50)</p> <p>– Дар слайд панҷ савол аст, дутоеро интихоб кунед, ки ба шумо наздиктаранд ва меҳомед ба онҳо ҷавоб диҳед.</p>	<p>– Ба слайд менигаранд, ду саволеро интихоб мекунад, ки таваҷҷуҳ ё воқуниширо ба вучуд оварданд.</p>
<p>2. Пурсиши интихобӣ аз рӯи саволҳо</p> <p>– Пурсиширо пай дар пай аз рӯи ҳар савол мегузаронад: «Кӣ саволи аввалро интихоб кард?» (дастро боло мебардоранд). 2–3 иштирокчиро интихоб мекунад, мепурсад кӯтоҳ фикрҳои худро баён кунанд.</p> <p>– Ба саволи навабатӣ мегузаранд: «Кӣ саволи дуюмро интихоб кард?» ва ғайра.</p> <p>– Раванди вақт ва чараёни фаъолиятро идора мекунад</p>	<p>– Ба навабат ҷавобҳои худро баён мекунад.</p> <p>– Андешаҳои диғаронро шарҳ медиҳанд.</p>

РӯЗИ ШАШУМ. МОДУЛИ 4. МАШҒУЛИЯТИ 14
Мавзӯ 1. «Принсипҳои арзёбии ташаккулдиҳанда» (120 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
«Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»	10 дақ.	<ul style="list-style-type: none"> – Дунафарӣ саволҳои пешниҳодшударо баррасӣ ва ҳулосаҳоро кӯтоҳ баён менамоянд – Дар гурӯҳҳо муайян мекунанд, ки чӣ чиз баҳогузориҳо барои хонанда ғоиданок мегардонанд
Шарҳи кӯтоҳ: баҳогузори дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ	20 дақ.	<ul style="list-style-type: none"> – Тренер бо мушкилоти асосии баҳогузориҳои анъанавӣ ва идеяи баҳогузориҳои ташаккулдиҳанда шинос мекунанд – Слайдҳои 19–22-ро истифода бурда, иштирокчиёнро ба баррасӣ ҷалб менамояд
Худбаҳодиҳӣ	10 дақ.	<ul style="list-style-type: none"> – Иштирокчиён малакаи худро дар соҳаи баҳогузориҳои ташаккулдиҳанда баҳогузори мекунанд (анкетаи худбаҳодиҳӣ – Амалӣ 7) – Тренер натиҷаҳоро баррасӣ мекунанд: кадом малакаҳо рушд кардаанд ва кадомашон мушкилӣ ба вуҷуд меоранд
Меомӯзем дар амал истифода мебарем. Ба дигарон меомӯзонем	50 дақ.	<ul style="list-style-type: none"> – Блоки асосии амалисозӣ. Иштирокчиён ба 4 гурӯҳ ҷудо шуда (мақсадҳо, меёрҳо/критерҳо, дараҷа (шкала), варақаи назоратӣ), маводро меомӯзанд – Асбоби баҳогузориҳои ташаккулдиҳандаро дар асоси вазъияти таълимии интихобшуда тарҳрезӣ мекунанд, муаррифии хурд омода месозанд – Тақсимои натиҷаҳо бо усули «Зигзаг» ва пешниҳоди бозхурди якдигар
Худбаҳодиҳӣ (такрор – баъди омӯзиш)	10 дақ.	<ul style="list-style-type: none"> – Худбаҳодиҳии такрорӣ аз рӯи ҳамон меёрҳо – Муқоиса бо натиҷаҳои аввал, баррасии тағйирот ва малакаи нав

		– Тренер мубодилаи кӯтоҳи назару андешаҳо дар бораи рушди шахсӣ ва дурнамои такмилро ташкил мекунад
Худсанҷӣ. Варақаи худбаҳодиҳӣ 4.1	10 дақ.	– Иҷрои инфиродии тестҳо аз рӯи мавзӯ. Санҷиш бо ҷавобҳои эталонӣ ва мубодилаи ҷавобҳои дунафарӣ. – Баррасии кӯтоҳи саволҳои тестӣ ва равшан кардани концепсияҳо
Робитаи мутақобила	10 дақ.	– Қисми хотимавӣ. Тренер 5 савол барои андеша пешниҳод мекунад, иштирокчиён 2-тоашро интихоб карда ҷавоб медиҳанд – Пурсиш навбат ба навбат аз рӯи ҳар савол, қайди андешаҳои умумӣ ва таассуроти рӯз

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»

Мақсад: ба вучуд овардани посухи шахсӣ, фаъолсозии андеша дар бораи баҳогузори ва боз овардан ба идеяи «баҳогузори барои рушд».

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Саволҳо барои андеша – Хоҳиш мекунад, ки қисмати «Аз мисолҳои сода оғоз мекунем»-ро боз кунанд – Пешниҳод мекунад, ки як савол интихоб карда, дунафарӣ баррасӣ кунанд (2 дақ..) – Пурсиши кӯтоҳи 3–4 гурӯҳи ду нафараро мегузаронад	– Як саволро интихоб карда, дунафарӣ баррасӣ мекунанд – Ҷавоб медиҳанд, гӯш мекунанд ва фикрҳои дигаронро шарҳ медиҳанд
2. Вазъияти воқеӣ аз синф – Вазъияти таълимиро баланд мекунад – Пешниҳод мекунад, ки саволҳоро дар гурӯҳҳо баррасӣ намоянд – Пурсиши даврагиро ташкил мекунад	– Вазъиятро дар гурӯҳ баррасӣ мекунанд – Амалҳои муваффақ ва номуваффақи омӯзгорро муайян менамоянд – Дар пурсиши даврагӣ ҷавобҳои худро баён мекунанд
3. Баҳогузори барои рушд – Аз гурӯҳ меҳодад 3 нишонаи ин равишро навишта бо мисоли кӯтоҳ тавсиф кунанд (3 дақ..) – слайд №18 – Баррасии умумиро ташкил мекунад (5 дақ..)	– Бо ҷадвал кор мекунанд, нишонаҳои «баҳогузори ба хоҳири рушд»-ро муайян ва баён мекунанд. – Мисол меоранд, ки ин дар дарс чӣ гуна татбиқ мешавад – Дар баррасии умумӣ фаъолони иштирок мекунанд

Марҳилаи 2. Шарҳи кӯтоҳ: арзёбӣ дар мактаб

Мақсад: нишон додани фарқияти арзёбии анъанавӣ ва ташаккулдиҳанда; бедор кардани андеша дар бораи он, ки дар таълим чиро муҳим меҳисобем.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Муқаддима – Мақсадро мефаҳмонад: «Акнун мебинем, ки дар мактаб воқеан чӣ арзёбӣ мешавад ва мушкил дар кучост» – Хоҳиш мекунад ба слайдҳо диққат диҳанд ва қайдҳои кӯтоҳ гузоранд: чӣ ҷолиб, ҳайратовар ё баҳсбарангез аст	– Гӯш мекунанд, ба кор омода мешаванд
2. Слайд 19 — «Дар муассиса мо одатан чиро арзёбӣ мекунем?» – Савол медиҳад: «Ба назари шумо, бештар чиро дар дарсҳо арзёбӣ мекунанд?» – Баъди чанд ҷавоб слайдро нишон медиҳад; таъкид менамояд, ки арзёбӣ нишон медиҳад: мо чиро муҳим медонем.	– Саволро ҷавоб медиҳанд, аз таҷриба мисол меоранд
3. Слайд 20 — «Мушкили арзёбии маъмулӣ дар чист?» – Мепурсад: «Ба назари шумо, кадом нуқта бештар мушкил аст?» – Таъкид мекунад: баҳо барои «ҷазо» табдил ёфтааст, на барои рушд.	– Мушоҳидаҳои худро мегӯянд, ҳолатҳои шиносро номбар мекунанд
4. Слайд 21 — «Арзёбии ташаккулдиҳанда» – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунад, ки 3 ҷумлаи слайдро хонанд ва ҷавоб диҳанд: «Чаро ин барои рушди хонанда муҳим аст?» – Тавзеҳ медиҳад: арзёбии ташаккулдиҳанда — нишондиҳандаи пешрафт, на танҳо натиҷа	– Дар гурӯҳҳои хурд ё якҷоя баррасӣ карда, фикрҳоро мегӯянд
5. Слайд 22 — «Гузариш ба арзёбии ташаккулдиҳанда» – Хулоса мебарорад: «Ин рад кардани баҳо нест! Тағйири диққат аст: аз назорат → ба дастгирӣ» – Хоҳиш мекунад, ҳар кас як қадамро интиҳоб кунад, ки дар кори худ амалӣ менамояд	– Як қадам интиҳоб мекунанд ва шарҳ медиҳанд, чаро он муҳим аст

Маслиҳат ба тренер: ин марҳала набояд ба лексия ва ё баррасии амиқ табдил ёбад. Аз муҳтавои слайдҳо ва саволҳои кӯтоҳ истифода баред, то иштирокчиён фаъол бимонанд – андеша кунанд, ҷавобҳои кӯтоҳ диҳанд ва хулосаҳои шахсии худро ташаккул диҳанд.

Марҳилаи 3. Худбаҳои

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Омодаҳои – 1 – Пешниҳод мекунад, ки кори амалии 7 (саҳифаи 36)-ро кушоянд. – Мефаҳмонад: мақсад – на баҳо гирифтани, балки дарк кардани қувват ва мушкулоти шахси мебошад.	– Варақаи назоратиро пур мекунад. – Дараҷаи дониши худро арзёбӣ мекунад. – Андеша ва мушоҳидаҳои худро баён мекунад. – Дар баррасиҳо ширкат мекунад.
2. Фарди пур қардан + Баррасӣ – Саволҳои таҳлилии медиҳад, масалан: <ul style="list-style-type: none"> • Кадом малакаҳо муҳимтар баромаданд? • Дар кадом қисмҳо душворӣ доред? • Кадом малакаҳо бештар истифода мешаванд? • Чиро дар навбати аввал рушд медиҳад? • Чаро ин барои арзёбии ташаккулдиҳанда зарур аст? 	

Маслиҳат барои тренер: таъкид кунед, ки худтаҳлилҳои воситаи интихоб кардани самти рушди касбӣ мебошад.

Марҳилаи 4–7. Модули 4. Мавзӯи 4.1

Мақсад: азхуд кардани усулҳои калидии арзёбии ташаккулдиҳанда тавассути амал, кори муштарақ ва мубодилаи таҷриба.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ ба кори амалӣ – Шарҳ медиҳад тартиби кор ва Мақсади марҳала: «Акнун мо усулҳои арзёбии ташаккулдиҳандаро тавассути кори гурӯҳӣ меомӯзем» – Иштирокчиёро ба чор гурӯҳ ҷудо мекунад: Мақсадҳо, Меъёрҳо, Шкалаи пешрафт, Варақаи назоратӣ – Кӯтоҳ марҳила ва супоришҳоро шарҳ медиҳад (слайдҳои 24–25)	– Ба гурӯҳҳо мутобиқи самтҳо муттаҳид мешаванд – Супориш мегиранд ва саҳифаҳои зарурии дастурро мекушоянд
2. Омӯзиши мустақили назариявӣ (слайд 26) – Дархост мекунад, ки гурӯҳҳо қисми маводи назариявии худро омӯзанд – Муҳити кориро нигоҳ медорад: вақти корро ёдрас мекунад, дар ҳолати зарурӣ кумак мерасонад	– Маводи назариявиро мустақилона меомӯзанд
3. Иҷрои супориши амалӣ (слайд 27) – Пешниҳод мекунад: ҳар гурӯҳ асбоби арзёбии ташаккулдиҳандаро барои яке аз вазъиятҳои таълимии қаблан омӯзишшуда таҳия кунад (саҳифаҳои 32–34) – Фасилитатсия мекунад: байни гурӯҳҳо мегардад, дар дақиқсозии андешаҳо кумак ва пайваст ба вазъиятҳоро ёдрас мекунад – Таъкид мекунад: натиҷа бояд дар шакли муаррифии хурд пешниҳод шавад	– Дар гурӯҳҳо кор мекунад: таҳияи асбоб (мақсад, меъёр, шкала, варақаи назоратӣ) барои вазъияти таълимии интихобшуда – Муаррифии кӯтоҳ омода мекунад
4. Ҳамдигаромӯзӣ (Зигзаг) (слайд 28)	– Намояндагони гурӯҳҳо таҳияҳоро муаррифӣ

<ul style="list-style-type: none"> – Дастур медиҳад: «Як намоёнда аз ҳар гурӯҳ ба гурӯҳи дигар мегузарад ва натиҷаҳоро шарҳ медиҳад» – Дархост мекунад: гурӯҳҳо усулҳои гуногуни фикру мулоҳизаи мутақобиларо истифода кунанд – Назорати вақт ва нигоҳ доштани муҳити мусбат 	<p>мекунад, моҳияти усулро шарҳ медиҳанд</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дигарон гӯш мекунад, савол медиҳанд ва фикру мулоҳизаро меҷуянд
<p>5. Фикру мулоҳиза ва хулосабардорӣ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Баррасии кӯтоҳи савол-ҷавоб: <ul style="list-style-type: none"> • Чӣ муфид ё нав буд? • Чиро метавон дар амал истифода кард? – Таъкид мекунад: арзёбии ташаккулдиҳанда – воситаи пешрафт барои омӯзгор ва хонанда мебошад. 	<ul style="list-style-type: none"> – Таассуроти кӯтоҳро мубодила мекунад – Дар бораи имконияти татбиқи усулҳо дар амал хулосаҳо пешниҳод мекунад

Маслиҳат ба тренер:

Ба раванд тамаркуз кунед, на ба комил будани натиҷа. Муҳим аст, ки иштирокчиён **асбобро «дар амал» санҷанд**, мақсади онро дарк кунанд ва таҷрибаро мубодила намоёнд. Дар марҳалаи «Зигзаг» ба нигоҳ доштани раванд кумак кунед, гузариши мутахассисонро эълон намоед, ва аҳамияти фикру мулоҳизаи дурустро ёдрас кунед.

Марҳалаи 5. Худташхискунии пас аз омӯзиш

Мақсад: кумак намудан ба иштирокчиён дар дарки пешрафти шахсӣ ва муайян кардани самтҳои рушди минбаъдаи касбӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Воридшавӣ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ёдрас мекунад, ки онҳо аллакай худташхиси аввалияро дар аввали машғулият иҷро карда буданд – Шарҳ медиҳад: Акнун мебинем, ки пас аз кори амалӣ ва баррасиҳо чӣ тағйир ёфт 	<ul style="list-style-type: none"> – Маводҳои худро омода мекунад (варақаи худташхис, саҳифаи 36)
<p>2. Такрори пуркунии</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дархост мекунад: иштирокчиён сатҳи азхудкунии ҳар малакаро такроран қайд кунанд (саҳифаи 36) – Таъкид мекунад: Мақсад муқоиса бо дигарон нест, балки дарки пешрафти шахс аст. 	<ul style="list-style-type: none"> – Варақаи назорати такроран пур мекунад, тағйиротро дар ҳар банди он қайд мекунад
<p>3. Муқоиса бо худташхискунии аввалия</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дархост мекунад: ба ду версия назар андозанд ва қайд намоёнд: <ul style="list-style-type: none"> • Чӣ тағйир ёфт? • Кадом малакаҳои нав пайдо шуданд? • Дар кучо эҳсоси боварӣ ҳаст, дар кучо имкони рушд? 	<ul style="list-style-type: none"> – Натиҷаҳоро муқоиса ва тағйиротро баррасӣ мекунад
<p>4. Баррасӣ ва хулосаҳо</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2–3 савол барои баррасии умумӣ медиҳад (нигаред ба поён) – Таъкид мекунад: худташхискунии воситаи рушди шахсӣ аст, на назорат 	<ul style="list-style-type: none"> – Хулосаҳои кӯтоҳро мубодила мекунад – Самтҳои рушди минбаъдаро муайян менамоянд

Саволҳои намунавӣ барои баррасӣ:

1. Кадом малакаи шумо бештар аз ҳама «рушд ёфт»? Чаро маҳз он?
2. Чӣ ба шумо дар пешрафт кумак кард – назария, амал, мубодилаи таҷриба?
3. Дар кадом малака эҳсоси боварӣ доред, дар кучо ҳанӯз эҳтиёҷ ба омӯзиш?
4. Кадом усулҳои арзёбии ташаккулдиҳандаро омодаед дар дарси навбатӣ истифода кунед?
5. Чӣ аз машғулияти имрӯза фаҳмиши шуморо дар бораи арзёбӣ тағйир дод?

Маслиҳат ба тренер:

Вазифаи асосӣ – кумак ба омӯзгор дар дарки пешрафти шахс мебошад. Саволҳоеро истифода баред, ки ба андеша равона мекунанд ва эҳсоси боварино тақвият медиҳанд. Метавон машғулиятро бо «пирогҳои рушд» анҷом дод: ҳар кас як малакаеро ном мебарад, ки дар он пеш рафтааст, ва якеро, ки мехоҳад рушд диҳад.

Марҳилаи 6. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худсанҷии 4.1

Мақсад: дарки идеяҳои калидии машғулият ва пайваст кардани онҳо бо таҷрибаи педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Иҷрои тестҳо – Аз иштирокчиён хоҳиш мекунанд, ки супоришҳои тестино инфиродӣ иҷро намоянд.	– Супоришҳоро инфиродӣ иҷро мекунанд, ҷавобҳоро қайд менамоянд.
2. Баррасии дунафарӣ – Пешниҳод мекунанд, ки дар гурӯҳҳои дунафара мубодилаи афкор кунанд. Ҷавобҳои худро муқоиса намуда, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ намоянд.	– Ҷавобҳои иҷрошударо дар гурӯҳҳои дунафара муқоиса мекунанд, мувофиқат ва ихтилофҳоро баррасӣ менамоянд.
3. Муқоиса бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро (калидҳоро) нишон медиҳад. Аз иштирокчиён хоҳиш мекунанд, ки ҷавобҳои худро муқоиса кунанд, хатоҳоро ислоҳ намоянд ва саволҳо диҳанд. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунанд.	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунанд, хатоҳоро ислоҳ менамоянд, саволҳои тавзеҳӣ медиҳанд ва нуқтаҳои нофаҳморо баррасӣ мекунанд.

Калидҳо ба тестҳо:

1–С, 2–В, 3–А, 4–И, 5–D, 6–В, 7–А

Марҳилаи 7. Робитаи мутақобила (Инъикос)

Мақсад: кумак ба иштирокчиён дар дарки андешаҳои калидии машғулият, пайваст кардани онҳо бо таҷрибаи шахсии педагогӣ.

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ ба робитаи мутақобила (1 дақ.) – Дар рӯнамои 5 савол аст, онро пешниҳод мекунанд: «2-тоеро интихоб кунед, ки ба шумо наздиканд ва мехоҳед ба онҳо ҷавоб диҳед»	– Ба слайд менигаранд, 2 саволеро интихоб мекунанд, ки таваҷҷуҳ ё воқуниш ба вучуд овард

2. Пурсиши интихобӣ аз рӯи саволҳо (6–7 дақ.) – Навбат ба навабат савол медиҳад: «Кӣ саволи аввалро интихоб кард?» (даст мебардоранд). Аз 2–3 иштирокчӣ хоҳиш мекунад, ки кӯтоҳ ҷавоб диҳанд – Ба саволи навабатӣ мегузаранд: «Кӣ саволи дуюмро интихоб кард?» ва ғайра – Назорати вақт ва ҷараён	– Навбат ба навабат ҷавобҳои худро пешниҳод мекунад – Андешаҳои дигаронро шарҳ медиҳанд
---	--

МАШҒУЛИЯТИ 15

Мавзӯи 2. Усулҳои арзёбии салоҳиятҳои калидии 4К+ дар дарсҳои таърих (120 - дақиқа)

Марҳила	Вақт	Фаъолияти асосӣ
«Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем»	10 дақ.	– Кор бо изҳорот: кори инфиродӣ → баррасӣ дар гурӯҳҳо → пурсиши интихобии умумӣ
Шарҳи кӯтоҳ: Чиро метавон арзёбӣ кард – ва чиро наметавон чен кард?	10 дақ.	– Муҳокимаи хурди се рӯнамо → ҷудо кардани андешаҳои калидӣ → саволҳои кӯтоҳ барои санҷиши фаҳмиш
Кори хурди амалӣ	20 дақ.	– Таҳлили вазъияти таълимӣ: муайян кардани зуҳури салоҳиятҳо – Баррасӣ кӯтоҳ дар шакли умумӣ
Арзёбии салоҳиятҳои калидӣ	40 дақ.	– шаклҳо ва асбобҳо (шарҳи усулҳо) – Шарҳи асбобҳо (варақаи назоратӣ, шаклҳои мушоҳида, меъёрнома, ёддоштҳо) → баррасӣ бо саволҳо → намоиши мисолҳо
Робитаи мутақобила, худсанҷӣ	10 дақ.	– Робитаи мутақобилаи савол-ҷавоб аз рӯи 4 савол – Варақаи худсанҷӣ 4.3 (тестҳо): кори инфиродӣ → баррасӣ ду нафарӣ/гурӯҳ → муқоиса бо калидҳо
Кори амалӣ	30 дақ.	– Кори амалии 1. «Чӣ гуна ба хонандагон дар фаҳмидани мақсади дарс кумак расонем – Кори амалии 2. «Аз андеша – ба амал»

Тамрин «Робитаи мутақобила»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ – Иштирокчиёро хайрамақдам меғӯяд ва мақсади машғулиятро шарҳ медиҳад: ёдоварӣ аз нуқтаҳои калидии рӯзи гузашта ва омодагӣ ба дарси машғулиятҳои имрӯза	– Дастурро ғӯш мекунад, ба слайд бо саволҳо менигаранд
2. Андешаи инфиродӣ – Дархост мекунад: 1–2 саволро интихоб намоянд, ки барои онҳо ҷолиб ё муҳим аст ва кӯтоҳ дар бораи ҷавоб додан фикр кунанд	– Савол(ҳо)-ро интихоб ва ҷавоби кӯтоҳ омода мекунад

3. Баррасӣ – Баррасиро ташкил мекунад: «Кӣ саволи аввалро интиҳоб кард, даст бардоред» → 2–3 иштирокчӣ ҷавоб медиҳад – Ба саволи навбатӣ мегузарад ва ғайра. Назорати вақт ва ҷараён	– Ҷавобҳои худро ба саволҳои интиҳобшуда пешниҳод мекунад, ба ҳамкорон гӯш медиҳанд
4. Хулоса – Хулоса мебарорад: мушоҳидаҳои умумӣ, андешаҳои такроршаванда ё кашфиётҳои ғайриинтизорро қайд мекунад. Ба марҳилаи нав мегузарад	– Хулосаҳоро гӯш мекунад, барои кор бо маводи нав омодагӣ мегиранд

Маслиҳат ба тренер:

Оғози мусбатро ташкил кунед — ин «воридшавии» аввали рӯз аст. Ҷавобҳои кӯтоҳ ва фаълро ташвиқ кунед, аз монологҳои тӯлонӣ худдорӣ намоед.

Марҳилаи 1. «Аз мисолҳои одӣ оғоз мекунем» – кор бо изҳорот

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ – Мақсади марҳаларо кӯтоҳ шарҳ медиҳад: фаълсозии дониш ва дидани нуқтаи назари гуногун – Дархост мекунад: дастурро дар саҳифаи 39 кушоянд (14 изҳорот)	– Дастурро гӯш мекунад, бо изҳорот шинос мешаванд
2. Кор инфиродӣ – Дархост мекунад: барои ҳар изҳорот «дуруст/нодуруст»-ро қайд намоянд – Ёдрас мекунад: ҷавоби аввал, инфиродӣ муҳим аст	– Ба 14 изҳорот ҷавобҳои инфиродӣ қайд мекунад
3. Баррасӣ дар гурӯҳ – Дархост мекунад: дар гурӯҳҳои хурд ҷавобҳоро муқоиса кунанд, мувофиқат ва ихтилофҳоро ёбанд – Саволҳои роҳнамокунанда медиҳад: Дар кучо нуқтаҳои назар яқсонанд? Дар кучо ихтилоф ҳаст?	– Ҷавобҳоро дар гурӯҳ баррасӣ мекунад – Мавқеъҳоро муқоиса ва нуқтаи назари худро асоснок мекунад
4. Баррасии умумӣ – Баррасиро ташкил мекунад: 3–4 изҳоротро интиҳоб мекунад, ки бештар ихтилоф ба вуҷуд меоранд – Дархост мекунад: 1–2 иштирокчӣ мавқеи муқобилро баён намоянд – Ҷараёниро нигоҳ медорад, баррасиро ба як изҳорот маҳдуд намекунад – Хулоса мебарорад	– Андешаи худро дар бораи изҳороти интиҳобшуда баён мекунад – Ба дигарон гӯш медиҳанд, мавқеи худро муқоиса мекунад

Марҳилаи 2. Шарҳи кӯтоҳ: «Чиро метавон арзёбӣ кард – ва чиро наметавон чен кард?»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
Слайди 6. Чиро метавон арзёбӣ кард – ва чиро наметавон чен кард?	
1. Саволи водоркунанда	
– Дархост мекунад: ба сутуни рост нигаред ва мепурсад: «Кадоме аз инҳо барои шумо душвортарин арзёбӣ аст?»	– Ба слайд менигаранд, вариантеро интихоб мекунанд, ки ба назар душвортарин мерасад
2. Овоздиҳии зуд	
– Дархост мекунад: навбат ба навбат даст бардоред — кӣ арзёбии аргументҳоро душвор мешуморад; мувофиқсозии амалҳо; пайвастиҳои ғайриинтизор	– Бо баланд кардани даст овоз медиҳанд
3. Баррасии хурд	
– Дархост мекунад: 2–3 иштирокчӣ интихоби худро кӯтоҳ шарҳ диҳанд	– Кӯтоҳ шарҳ медиҳанд (ихтиёри)
Слайди 7. Чаро ин душвор аст?	
1. Саволи водоркунанда	
– Дархост мекунад: дунафарӣ зуд баррасӣ кунед: Кадом малакаи хонандагонро душвортарин дидан мумкин аст — тафаккур, хулосабарорӣ ё ҳамкорӣ? Чаро?	– Дунафарӣ баррасӣ мекунанд, ки кадом малакаи барои мушоҳида душвортарин аст
– Пас аз як дақиқа 3–4 гурӯҳи ду нафараро мепурсад	– Кӯтоҳ далел меоранд
– Хулоса мебарорад – гузариш: салоҳиятҳо ҳастанд, вале диданашон душвор аст. Аз ин рӯ, муҳим аст бидонем, ки онҳо дар қучо зуҳур мекунанд	
Слайди 8. Салоҳиятҳо дар қучо «фаъл» ҳастанд?	
– Андешаи калидиро кӯтоҳ шарҳ медиҳад: салоҳиятҳо дар он чизе зуҳур мекунанд, ки хонанда мекунад, на дар он чизе ки медонад	– Шарҳи тренерро гӯш мекунанд
– Саволи кӯтоҳ: Дар кадом лаҳзаи дарс шумо бештар зуҳури салоҳиятҳоро мебинед? (1–2 ҷавоб, то баррасӣ табдил наёбад)	– ба савол ҷавоб медиҳанд, ҷавобҳои дигаронро гӯш мекунанд

Марҳилаи 3. Кори амалии хурд «Чӣ гуна салоҳиятҳоро дидан мумкин аст?»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ (1 дақ.)	
– Мазмуни вазъияти таълимиро кӯтоҳ ёдрас мекунад («Аморати Бухоро...»)	– Гӯш мекунанд, барои кори гурӯҳӣ омодагӣ мегиранд
– Мақсади кори амалиро шарҳ медиҳад: мушоҳидаи салоҳиятҳо тавассути амалҳои хонандагон	
2. Кори гурӯҳӣ	
– Дастур медиҳад, ки се қадамро иҷро кунанд:	– Вазъияти таълимиро таҳлил мекунанд
1. Кадом салоҳиятҳоро омӯзгор ният дошт инкишоф диҳад?	– Се супоришро иҷро мекунанд
2. Дар ин вазъият кадом салоҳиятҳо метавонистанд зуҳур кунанд?	– Намунаҳои амалҳоеро менависанд, ки тавассути онҳо салоҳиятҳо дида мешаванд
Инро дар кадом амалҳои хонандагон дидан мумкин аст?	

<ul style="list-style-type: none"> – Самтхоро (Ориентир) ёдрас мекунад: маҳз амалхоро қайд кунед (пешниҳоди андеша, дақиқ кардани савол, мувофиқсозии қарор, шарҳи хулоса ва ғ.) – Кори гурӯҳхоро роҳбаладӣ мекунад 	
3. Хулосаи кӯтоҳ <ul style="list-style-type: none"> – Аз ду гурӯҳ дар бораи ду саволи аввал мепурсад – Саволи асосӣ: «Кадам салоҳият ва тавассути кадом амал зуҳур кард?» – Дархост мекунад: иштирокчиён амал ва салоҳиятро ном баранд, мисол оранд – Таъкид мекунад: салоҳиятҳо дар амалҳо зуҳур мекунанд, на дар мавзӯҳо 	<ul style="list-style-type: none"> – Мисолҳо меоранд – Хулоса мебароранд

Марҳилаи 4. Арзёбии салоҳиятҳои калидӣ: шаклҳо ва асбобҳо (шарҳи усулҳо)

4.1. Овезаҳо, ёддоштҳо

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ (1 дақ.) <ul style="list-style-type: none"> – Шарҳ медиҳад: «Пеши шумо як овеза аст, ки ба ду қисм чудо шудааст (барои осонии дарк). Ин як самт аст, ки чӣ гуна салоҳиятҳои тафаккури таърихӣ зуҳур мекунанд» 	<ul style="list-style-type: none"> – Гӯш мекунанд, ба слайди 11 менигаранд
2. Кор бо қисми «Таърихнигори қавӣ-тахқиқотгар» (слайди 11) <ul style="list-style-type: none"> – 2–3 саволи кӯтоҳ медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> • Кадоме аз ин амалхоро шумо бештар дар дарсҳоятон мушоҳида мекунед? • Кадом амал барои рушди тафаккур муҳимтар аст? Чаро? • Оё ҳамаи ин ибораҳо барои хонандагон фаҳмоанд? Чиро содатар кардан лозим аст? – Баррасии кӯтоҳи савол-ҷавобӣ мегузаронад (ихтиёрӣ) 	<ul style="list-style-type: none"> – Ҷавоб медиҳанд, бандҳоро интиҳоб карда, асоснок мекунанд
3. Кор бо қисми «Таърихнигори заиф» (слайди 12) <ul style="list-style-type: none"> – Шарҳ медиҳад: Ин рӯйхати камбудӣҳо нест — ин душвориҳои маъмуланд – Саволҳо барои ҷалб: <ul style="list-style-type: none"> • Кадоме аз ин амалҳои заифро шумо бештар дар дарсҳо мебинед? • Кадоме аз онҳо бештар ҳамчун «корҳои муқаррарӣ» пинҳон мешаванд? 	<ul style="list-style-type: none"> – Нуктаҳои мушоҳидашударо мубодила мекунанд, мисол меоранд
4. Хулоса <ul style="list-style-type: none"> – 1–2 савол барои андеша пешниҳод мекунад, масалан: <ul style="list-style-type: none"> • Шумо чӣ гуна ба хонандагон мақсади ин овезаро мефаҳмонед? • Ин овеза дар куҷо овехта шавад, то воқеан кор кунад, на танҳо тасвир бошад? • Дар кадом лаҳзаи дарс ба он муроҷиат мекунед? – Таъкид мекунад: ёддоштҳо — воситаи худсанҷӣ, муколама ва Робитаи мутақобила мебошанд, на воситаи арзёбии хонанда 	<ul style="list-style-type: none"> – Ҷавоб медиҳанд, андешаҳои истифода пешниҳод мекунанд – Истифодаи амалии онро баррасӣ мекунанд

4.2. Варақаҳои санҷишӣ (тафаккури интиқодӣ) (слайдҳои 13–15)

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ – слайд 13 – Шарҳ медиҳад, ки чӣ гуна тафаккури интиқодӣ дар ҷараёни омӯзиш амалӣ ва нишон дода мешавад. – 2–3 хусусиятро ном мебарад: додани савол, дақиқсозӣ, ҷустуҷӯи тазодҳо – Саволи фаълкунанда медиҳад: «Кадомашро кӯдакон бештар мекунад? Кадомашро камтар?»	– Гӯш мекунад, 1–2 аломатро интиҳоб мекунад, кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд
2. Шакли мушоҳида барои омӯзгор – слайд 14 – Ҷадвалро нишон медиҳад: шарҳ медиҳад, ки ин воситаи мушоҳида аст, на назорат – Таъкид мекунад: «мекунад/намекунад» + мисол – Саволҳо барои баррасӣ: 1. Кадом бандро осонтар дидан мумкин аст? 2. Кадомаш душвортар аст? Чаро? 3. Кадом ибора муфидтар менамояд? – Баррасии кӯтоҳ (ихтиёрӣ)	– Бандҳоро муқоиса мекунад, ҷавоб медиҳанд, мисол меоранд
3. Варақаи назоратӣ «оинавӣ» барои хонанда – Шарҳ медиҳад: ин ҳамон асбоб аст, вале бо забони хонанда – Саволҳо: 1. Кадом ибора барои хонанда фаҳмотар аст? 2. Кадомашро бояд бозгӯ кард? 3. Кадом банд ҳатман бояд монад? Чаро? 4. Ният доред чӣ гуна онро истифода баред?	– Бо шакли омӯзгор муқоиса мекунад – Ибораҳои фаҳмотарро интиҳоб ва истифодаи онро баррасӣ мекунад
4. Хулоса – Хулоса мебарорад: Варақаи назоратӣ тафаккурро намоён мекунад: Омӯзгор – тавассути мушоҳида, Хонанда – тавассути худсанҷӣ	– Гӯш мекунад, барои идомаи дарс омодагӣ мегиранд

4.3. Тафаккури эҷодӣ ва варақаи назоратӣ барои иҷрои супориш (слайдҳои 16–19)

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавӣ – слайд 16 (1–2 дақ.) – Андешаро кӯтоҳ муаррифӣ мекунад: эҷодкорӣ – қобилияти ба воқеият аз нигоҳи ғайриодӣ назар кардан аст. – Ёдрас мекунад: рӯйхати Торренс – образӣ, ғайриилмӣ, вале хеле дақиқ аст. – Саволи ҷалбкунанда медиҳад: «Кадом банд ба шумо наздиктар аст ва чаро?»	– Ба слайд менигаранд, 1–2 бандро интиҳоб мекунад, ҷавоб медиҳанд
2. Гузариш ба сохтори тафаккури эҷодӣ – слайди 17 (2–3 дақ.) – Параметрҳоро нишон медиҳад (чонокӣ, асли, равонӣ ва ғ.). – Меғӯяд: он чизе ки дар Торренс метафора аст, дар ин ҷо ба амалҳои мушоҳидашаванда табдил меёбад.	– Кӯтоҳ ҷавоб медиҳанд, 1–2 параметрро ном мебаранд, баррасӣ мекунад

– Савол: «Кадомашро бештар мебинед? Кадомаш камтар?».	
3. Варакаи назоратӣ барои супориши мушаххас – слайди 18 – Ёдрас мекунад: варакаи назоратӣ метавонад ду навъ бошад: 1. Барои рушди салоҳият (тафаккури интиқодӣ) – Барои супориши мушаххаси эҷодӣ – тавре ки дар ин слайд – Таъкид мекунад: «Варакаи назоратӣ ҷустуҷӯи эҷодиро марҳила ба марҳила месозад» – Саволҳо: • Кадом бандҳо эҷодкорӣро беҳтар Робитаи мутақобила мекунанд? • Барои синфи худ чиро илова/хориҷ мекардед?	– Ҷадвалро меомӯзанд – Ба саволҳо ҷавоб медиҳанд
4. Чаро варакаи назоратӣ кор мекунад – слайд 19 (2–3 дақ.иқа) – Се таъсири варакаи назоратино нишон медиҳад: равандро намоён карда, марҳилаҳоро месозад, диққатро ба раванд равона мекунад – Саволҳои хотимаӣ (2–3 аз рӯи вазъ): 1. Хонандагон вақте чунин марҳиларо мебинанд чӣ эҳсос мекунанд? 2. Агар чунин варакаи назоратино мунтазам истифода баред, арзёбии шумо чӣ гуна тағйир меёбад? 3. Кадом марҳила барои хонандагон душвортар хоҳад шуд	– Ҷавобҳои худро пешниҳод ва ҳамкоронро гӯш мекунанд

Марҳилаи 4.4. Ҳамкорӣ, муошират, малакаи омӯзиш (слайдҳои 20–23)

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Слайд 20. «Салоҳиятҳоро дидан мумкин аст» 1. Воридшавӣ – Таъкид мекунад: салоҳиятҳо — на хусусияти шахс, балки амалҳои мушоҳидашаванда мебошад	– Гӯш мекунанд, ба мисолҳо менигаранд
2. Саволҳо барои ҷалб/фаъолгардонӣ 2. Кадоме аз се маҳорат бештар дар хонандагони шумо мушоҳида мешавад? 3. Кадомаш камтар? Чаро?	– Аз таҷриба мисолҳо меоранд, шарҳи кӯтоҳ медиҳанд
3. Хулосаи хурд (30 сония): ҷавобҳоро бо андешаи умумӣ мепайвандад — барои рушди малака, ҳам муҳити таълимӣ сохтан лозим аст ва ҳам тавони дидани он дар амал.	– Хулосаро гӯш мекунанд
Слайд 21. «Чиро бояд мушоҳида кард?» 1. Шарҳи кӯтоҳи слайд 2. Саволҳо барои андеша: 1. Дар ҷараёни дарс мушоҳида кардани кадом ҷанба мушкилтар аст: сатҳи фаъолияти хонандагон, сифати далелҳои пешниҳодшуда ё устувории рафтори онҳо? Чаро? 2. Шумо «сифати амал»-ро чӣ гуна мефаҳмед? Мисол оред Шарҳ медиҳад: 3 сатҳи мушоҳида — факт, сифат, устуворӣ	– Гӯш мекунанд – Кӯтоҳ ҷавоб – медиҳанд, мисол меоранд

<p>Слайд 22. «Меъёрнома: Зинаи рушди малакаҳо»</p> <p>1. Шарҳи кӯтоҳи слайд</p> <p>– Мефаҳмонад: меъёрнома барои дидани нуқтаҳои рушд аст, на барои гузоштани «барчасп (ярлик)»</p> <p>2. Саволҳо барои баррасӣ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Малакаҳо бештар дар кадом сатҳ зуҳур меkunанд? Чаро? 2. Чӣ гуна фаҳмидан мумкин аст, ки хонанда аз сатҳи ибтидоӣ ба сатҳи пешрафта гузаштааст? Кадом амалҳо инро нишон медиҳанд? 3. Кадом ибораро аз меъёрнома мебардоштед, зеро барои хонандагони шумо мувофиқ нест? Кадомашро илова мекардед? <p>Таъкиди тренер: меъёрнома — воситаи ташҳиси раванд аст, на баҳогузори </p>	<p>– Гӯш меkunанд</p> <p>– Аз таҷриба мисолҳо меоранд</p> <p>– Самтҳоро интиҳоб ва баррасӣ меkunанд</p>
<p>Слайди 23. «Ёддоштҳо: Ҳамкорӣ ва муошират»</p> <p>1. Шарҳи кӯтоҳи слайдро ташкил мекунад. Аз иштирокчиёни гуногун хоҳиш мекунад, ки 2–3 бандро баланд хонанд</p> <p>– Слайдро мутолиа меkunанд, бандҳоро меxонанд 2. Саволҳо барои баррасӣ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. «Ин қадар душвор»-ро дар дарсҳо чанд вақт мушоҳида меkunед? Чаро чунин мешавад? 3. Шумо чӣ гуна ба хонандагон фарқи ду сутунро дар 30 сония мефаҳмонед? 4. Шумо ин овозро дар кучо овози меовезед? Чӣ гуна истифода мебаред? <p>– Ёдрас мекунад: овозаҳо/ёддоштҳо танҳо дар ҳолате кор меkunанд, ки мунтазам ба онҳо таъия шавад</p>	<p>– Ҷавоб медиҳанд, пешниҳод ва мисолҳо меоранд</p> <p>– Шарҳ ва ба ҳамкорон гӯш медиҳанд</p>

Марҳили 5. Робитаи мутақобила ва худсанҷӣ

5.1. Робитаи мутақобила (слайд 24)

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
<p>1. Воридшавии кӯтоҳ</p> <p>– Таъкид мекунад: Акнун робитаи мутақобилаи зуд ва педагогӣ зарур аст, то ҷамъбасти он чизе, ки дар фаҳмиши шумо оид ба арзёбии салоҳиятҳо тағйир ёфтааст, равшан гардад.</p>	<p>– Ба робитаи мутақобила мегузаранд</p>
<p>2. Кор бо саволи аввал</p> <p>– Мепурсад: «Дар тасаввури шумо дар бораи арзёбии салоҳиятҳо чӣ тағйир ёфт?»</p> <p>– Шарҳ медиҳад: Ҷавоб метавонад 1–2 ҷумла бошад, лозим нест андешаҳои тӯлонӣ. 3–4 ҷавоби кӯтоҳ кифоя аст.</p>	<p>– Ҷавобҳои кӯтоҳ медиҳанд</p>
<p>3. Кор бо саволи дуюм</p> <p>– Таъкид мекунад: Кадом асбоб барои шумо фаҳмо ва барои истифода омода шуд?</p> <p>– Саволи дақиқкунанда медиҳад: «Чаро маҳз ҳамин? Дар он чӣ қулай буд?»</p>	<p>– Ҷавобҳои кӯтоҳ медиҳанд</p> <p>– Усулҳоро ном мебаранд, интиҳоби худро шарҳ медиҳанд</p>

4. Кор бо саволи сеюм – Мепурсад: «Дар кадом лаҳзаи дарс ба шумо дидани салоҳиятҳо осонтар аст? Ҳоло аз таҷрибаатон чӣ ба ёд омад?» – 2–3 ҷавобро гӯш мекунад мубодила мекунанд.	– Ҷавобҳои кӯтоҳ медиҳанд – Мисолҳо ва мушоҳидаҳои шарҳ медиҳанд
5. Саволи 4 – Саволи кушода – Пешниҳод мекунад: як савол вобаста ба мавзӯ пешниҳод кунед: • Чӣ норӯшан монд? Ё • Саволи муҳимтаринро дар мавзӯ муайян кунед	– Саволҳо медиҳанд / муайян мекунанд, ки чӣ чизро бояд дақиқ кард

5.2. Кор бо супоришҳои тестӣ – Варақаи худсанҷӣ 4.3

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Иҷрои тестҳо (3 дақ.) – Дархост мекунад: супоришҳои тестино инфиродӣ иҷро намоянд	– Супоришҳои инфиродӣ иҷро мекунанд, ҷавобҳои қайд мекунанд
2. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд – Пешниҳод мекунад: дунафарӣ мубодила кунед. Ҷавобҳои муқоиса намуда, мувофиқат ва ихтилофҳои баррасӣ кунед	– Ҷавобҳои дунафарӣ муқоиса ва мувофиқат ва ихтилофҳои баррасӣ мекунанд
3. Муқоисаи ҷавобҳо бо калидҳо – Ҷавобҳои дурустро (калидҳои) нишон медиҳад. Дархост мекунад: ҷавобҳои худро муқоиса кунед, хатоҳои ислоҳ намоед ва саволҳо диҳед. Баррасии кӯтоҳро ташкил мекунад	– Ҷавобҳои худро бо калидҳо муқоиса мекунанд, хатоҳои ислоҳ ва саволҳои дақиқкунанда медиҳанд, нуқтаҳои норӯшанро баррасӣ мекунанд

Калидҳои тест:

1 – В, 2 – А, 3 – В, 4 – В, 5 – В, 6 – В, 7 – А

Марҳилаи 6. Корҳои амалӣ

Кори амалии 1. «Чӣ гуна ба хонандагон дар фаҳмидани мақсади дарс кумак расонем?»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавии кӯтоҳ (слайд 27) – Кори амалиро кӯтоҳ муаррифӣ мекунад: ёдрас мекунад, ки супоришҳо аз маводи мавзӯи 4.2 гирифта шудаанд – Таъкид мекунад: мо меомӯзем, ки оғози дарсро тавассути усулҳои тарҳрезӣ кунем, ки Мақсади дарсро намоён месозанд	– Гӯш мекунанд, маводи кори амалиро дар саҳифаи 67 мекушоянд
2. Тақдими супориш – Рӯйхати усулҳои нишон медиҳад: «Зинаи муваффақият», «Савол ба дарс», «Нақшаи 3-қадамӣ», «Ман чиро метавонам?», «Харитаи роҳи дарс» (тавсифи усулҳо дар саҳифаи 67) – Супориш медиҳад: як вазъияти таълимиро интихоб кунед ва оғози дарсро бо истифода аз як усул тарҳрезӣ намоед + муаррифӣ омода кунед – Иштирокчиён метавонанд интихоб кунанд: мавзӯи кори амали 1 ё ҳар вазъияти таълимӣ/дарси намунавии курс	– Дар гурӯҳҳо вазъият ё дарси намунавиро интихоб мекунанд – Оғози дарсро бо истифода аз усули интихобшуда тарҳрезӣ мекунанд

3. Иҷрои супориш – Гурӯҳҳоро мушоҳида мекунад, саволҳои роҳнамоикунада медиҳад: <ul style="list-style-type: none"> • Хонандагон чиро мебинанд? • Кадом мақсад барои онҳо фаҳмо мешавад? • Дар оғози дарс кадом амалро аз хонандагон интизоред? – Омодагии гурӯҳҳоро арзёбӣ мекунад, ҳангоми зарурат 2–3 дақиқаи иловагӣ медиҳад	– Навиштаҳоро дақиқ мекунад, робитаи усул бо мақсади дарсро таҳким мебахшанд – Муаррифро омода/тартиб медиҳанд
4. Муаррифиҳо – Муаррифиҳои кӯтоҳро ташкил мекунад: ҳар гурӯҳ 2 дақ.иқа – Пас аз ҳар муаррифи баррасӣ кӯтоҳ + пешниҳод мекунад, ки иштирокчиён саволҳои дақиқкунада диҳанд	– Гурӯҳҳо вариантҳои оғози дарсро пешниҳод мекунад – Саволу ҷавоб мекунад

Кори амалии 2. «Аз андеша – ба амал»

Фаъолияти тренер	Фаъолияти иштирокчиён
1. Воридшавии кӯтоҳ (слайд 28) – Шакли кор: инфиродӣ ё дунафарӣ (бо хоҳиши иштирокчиён мумкин аст дар гурӯҳҳо низ амалӣ карда шавад) – Шарҳ медиҳад: маводди 4.1 ва 4.2-ро мутолиа кунед ва усулҳое интихоб намоед, ки воқеан метавон онҳоро татбиқ кард	– Барои кор инфиродӣ ё дар гурӯҳи ду нафара омодагӣ мегиранд
2. Тақдими супориш ва иҷро – Муттаҳид кунед: 2–3 усул ба ҳар категория: <ol style="list-style-type: none"> 1. Фардо санчида мешавад (2–3 усули фаҳмо) 2. Баъдтар истифода мешавад Ба кор меояд	– Инфиродӣ ё дар гурӯҳи ду нафара маводро меомӯзанд – Усулҳоро интихоб мекунад, ҷадвалро дар дафтарҳо пур мекунад
3. Баррасӣ дар гурӯҳи хурд – Пешниҳод мекунад: дунафарӣ муттаҳид шаванд (агар кори гурӯҳи бошад, гурӯҳҳои хурд, 4-нафарӣ ташкил мешаванд) – Баррасии кӯтоҳро дар дунафарӣ ташкил мекунад – 5 дақ. – Варианти дигар: 2–3 иштирокчӣ/дунафарӣ Тақсмоти усулҳо садо медиҳанд + баррасии кӯтоҳ – Саволҳои намунавӣ: <ul style="list-style-type: none"> • Кадом усулро фардо санчида мебинед ва чаро? • Чӣ омодагӣ талаб мекунад? • Кадом асбоб барои шумо кашфиёт шуд? – Хулосаи ниҳой: Муҳим аст, ки ҳадди ақал як усул интихоб ва ба дарси наздик ворид карда шавад — ҳамин аст гузариш аз баррасӣ ба амал – Тақсмоти усулҳоро дар дунафарӣ ё гурӯҳҳои хурд баррасӣ мекунад – Як усулро интихоб мекунад, ки фавран амалӣ мекунад	

МАШҒУЛИЯТИ 16. ЧАМЪБАСТИ КУРС (80 – дақиқа)

Мавзӯ: Чамъбасти натиҷаҳои омӯзиш ва татбиқи амалии донишу маҳоратҳо

Ҳадаф: чамъбасти дониш, арзёбии пешрафт, нишон додани қобилияти татбиқи усулҳо дар амал.

Қисм	Фаъолият	Нақши омӯзгор	Нақши шунавандагон	Вақт (дақ.)
Муқаддимаӣ	Шарҳи ҳадафи машғулият ва хотиррасонии кӯтоҳ аз машғулиятҳои гузашта	Муаррифӣ ва тавзеҳ	Баён кардани як фикри кӯтоҳ аз машғулиятҳои гузашта	10 дақ.
Чамъбасти гурӯҳӣ	Гурӯҳҳо рӯйхати 3–4 нуқтаи калидиро аз машғулиятҳои гузашта таҳия ва муаррифӣ мекунанд	Саволҳои роҳнамо, идоракунии муҳокима	Омода кардани рӯйхат ва муаррифии кӯтоҳ	20 дақ.
Муҳокимаи умумӣ	Саволҳои калидӣ: «Кадам мафҳумҳо бештар дар хотир монданд?», «Чӣ гуна онҳоро дар амал татбиқ мекунем?»	Роҳнамоӣ ва идоракунии муҳокима	Иштирок дар муҳокима ва мубодилаи фикрҳо	15 дақ.
Тести чамъбасти	Тест аз 15–20 саволи интихобӣ ва ҷавоби кӯтоҳ	Тақсим ва шарҳи супориш	Ҷавоб додан ба саволҳо ба таври инфиродӣ	25 дақ.
Баҳодихӣ ба курс	Пур кардани варақаи баҳодихӣ (фикрҳо дар бораи курс, муаллим, усулҳо)	Тақсим ва шарҳи тарзи пур кардани варақа	Пур кардани варақаи баҳодихӣ ва пешниҳоди фикрҳо	5 дақ.
Чамъбаст	Баррасии натиҷаҳо, шарҳи ҷавобҳои дуруст, инъикос ва хулосаи омӯзгор	Шарҳи натиҷаҳо ва хулоса	Баён кардани як ҷумла: «Ман аз ин курс бештар ... омӯхтам»	5 дақ.